Biblioteca Centrală Regională Hunedoara - Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

Anul V, Nr. 1 (84) • 1 ianuarie 1962 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Întîlnire cu Anul Nou

După calendare și ceasornice sîntem în ajunul Anului Nou, 1962, dar după rezultatele dobîndite în fabricile, șantierele și atelierele patriei, noul an a sosit pe meleagurile noastre încă din 19 decembrie. Această veste frumoasă ne-a adus-o tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntul rostit la consfătuirea pe țară a țăranilor colectiviști: „Vreau să vă aduc la cunoștință o veste care, sînt convins, are să vă bucure pe toți. Planul producției globale industriale pe 1961 a fost îndeplinit la 19 decembrie, cu 12 zile înainte de sfîrșitul anului. Aceasta înseamnă că în zilele care au mai rămas pînă la începutul noului an se vor obține importante depășiri ale planului de producție".

Intrăm, așadar, în cel de-al treilea an al Planului nostru de 6 ani, cu un bogat și elocvent palmares de victorii cucerite în lupta pașnică pentru desăvîrșirea construcției socialiste, în lupta pentru o viață tot mai bogată și fericită. Din acest palmares, care probabil ar cuprinde cîteva sute de pagini scrise mărunt și acoperite cu grafice, îngăduit să ne fie a cita doar cîteva din cifrele ce atestă forța și proporțiile victoriilor cu care ne mîndrim în pragul noului an: producția pe anul 1961 a industriei siderurgice, constructoare de mașini și chimice a fost cu 50 la sută mai mare decît producția anului 1960. Asta înseamnă că la fiecare sută de tractoare — de exemplu — cincizeci de tractoare reprezintă sporul net de muncă și energie a anului pe care l-am încheiat nu la 31 decembrie orele 24, ci încă în ziua de 19 decembrie.

În primii doi ani ai Planului de 6 ani s-a investit în economia țării noastre suma impresionantă de peste 50 miliarde lei, deci cu 50 la sută mai mult decît în anii 1958—1959. Acest însemnat fond monetar s-a transformat într-o serie de fabrici și uzine noi, între care, cele mai spectaculoase și importante sînt fără îndoială noile construcții siderurgice de la Hunedoara și Reșița. Lor li se va alătura în anii viitori pivotul cel mai tînăr al industriei noastre socialiste, uriașul combinat siderurgic de la Galați.

Bunăstarea noastră crește de la un an la altul, și ea se reflectă între altele, în sporul de 16 la sută cu cît a crescut în ultimii doi ani salariul oamenilor muncii, ea se reflectă în volumul de mărfuri vîndute în rețeaua comercială pe anul 1961, volum cu o treime mai mare decît în 1959, ea se reflectă și în cele peste 65.000 de apartamente noi construite în ultimii doi ani.

În noul an producția industrială va crește cu 13,5 la sută față de 1961 și sporul valorii ei va întrece cu șase miliarde și jumătate de lei prevederile cuprinse în Directivele celui de-al III-lea Congres al partidului. Nu trebuie să fii matematician și nici statistician ca să poți evalua corespondentul material al fabuloasei bogății pe care o reprezintă acest spor de 6.500.000.000 lei.

Anul nou de odinioară nu aducea o pîine mai ieftină, un salariu mai bun, ci aducea mizerie crescîndă, șomaj, neliniște, foamete și sărăcie.

Pentru poporul nostru, un astfel de an nou a rămas pentru veșnicie al trecutului. Pentru că anul nostru nou nu-l mai aduce nu știu care monarh lăliu și cartofor, ci poporul muncitor, făuritor talentat și harnic de bunuri materiale, făuritorul propriei sale fericiri, singurul stăpîn al bogățiilor patriei socialiste.

— 'An nou, 1962, bine-ai venit în mijlocul nostru! Auziți urarea lui plină de bucurie și încredere?

— Spor la muncă, tovarăși!

SFATUL ȚĂRANILOR

TATA POPUȘOIULUI

Încă nu era amiază. Afară, dincolo de geamul ușor gălbuit al vagonului, se deslușeau vîntuinduse nouri aburoși, ca niște coame de spumă spulberate în toate părțile.

Înăuntru, în compartimentul de-a doua, era destul de călduț și, cu toate că aerul părea cam închis, Climent Arvinte nu mai lăsa de loc să i se hodinească ciuciuletele de țigară; pufnea din nasul lui mare cîrmit în sus deasupra mustăților roșcate și, sticlindu-și ochii piezișii, albaștri, ce-i licăreau străbătători sub tufele dese ale sprincenelor, îi da mereu cu gura, mîndrindu-se că el, și nimeni altul, **e tata popușoiului.**

— Ascultă aici, neamule, — se pieptoșa el, pocnindu-se cu palma peste cușma brumărie și ucigînd cu călcîiele cizmelor bîrgher din picioare chiștocul țigării, spre a da foc de îndată alteia, — eu, dacă-i pe hambiție, și te iei la harțag cu mine, eu, neamule, scot de pe lotul echipei mele, nu cinci mii de kilograme boabe la hectar. Noa! Eu, la toată urma, fac pe dracu-n paispre-ce, și, la producția de porumb, bat la sigur chiar și S.U.A.

— S.U.A., ce?! — tresări, nevenindu-i a-și crede urechilor, cel ce-i sta dinainte, un țăran mai în etate, o leacă văruit la cap și cu obrazul roziu cum îi floarea de micșunea.

— Așa cum ai auzit, — întări Climent Arvinte. Am zis S.U.A.! Și cînd eu, șeful echipei a treia, zic S.U.A., zic Statele Unite ale Americii; ș-o zic mai la precizie Garst, bădie..., care, știut e, umblă vorba c-ar fi fermier grozăvit, nu? Ce-i șagă?

— M-de, — făcu celălalt, îndoindu-se și mușcîndu-și gînditor cornul unei mustețe lungi și sure. Eu, la ce să cheltui gura de pomană? Eu pot a spune atîta că, la noi, la colectiva „13 Decembrie", mai sus de 3600 kg în medie, nu am săltat nici atîtica, ia, — mai întregi el, arătîndu-și unghia degetului cel mic de la mîna dreaptă Și, ce mai vestepoveste? Și noi am fost publicați la jurnal, și noi sîntem printre gospodăriile de frunte.

— Păi da, tataie, — îl întrerupse Arvinte, — însă te-ntreb eu pe dumneatale un lucru — este? Este, că noi, azi, — și eu cînd zic azi, zic încă din '955, nene, cînd ne-am întemeiat și ne-am rînduit gospodăria —, nu mai sîntem nici decum ca pe timpuri? Nu, bădie Agafiței?

Cel pe care-l chema astfel, Pantelimon Agafiței din colectiva „13 Decembrie" din satul Uluce, de unde era de loc, rise cu gîndul dus aiurea, cătînd dincolo de fereastră. Climent Arvinte sări de pe scaun și gata-gata să spargă sticla geamului.

— Vezi, bădie, cele șase căruțe? zise el, împungînd cu degetul fereastra. Cum, nu le zărești? Uite-le că-s chiar șapte, bre, nu șase! Așa, — urmă el, cumpănindu-și cușma de-a cățeaua. Șapte atelaje, frate. Și-s de la noi, de la Lunca Mărului, din echipă de la mine. Descarcă gunoi pe cîmp, precum a fost vorba încă de ieri, cînd m-am dus la raion, unde am avut alegeri de delegați la Congresul colectiviștilor. Dar ce, îi șagă? Noi am arat adînc încă din vară, cu scormonitorul, 200 de hectare pentru popușoi, am îngrășat cu superfosfat, cu azotat de amoniu și cu alte et-țe-tera, alte peste 80 de hectare, acuma izbim cîte 20 tone de gunoi la hectar, iar pe urmă, treabă ca la carte: grăpat, tras cu cultivatorul, semănatul fain în rînduri ca trase cu linia, ca să n-avem bucluc la prășitul mecanic, pe urmă îi ardem o grapă reglabilă, pe urmă, cînd sloboade planta două frunze, așa, cît codița rățoiului, îi mai bușim o sapă rotativă, iar după aceea dă-i cu prașile mecanice, dă-i bătăi cu prașilă manuală, și să vezi: Îi convine lui domnu' Garst să se ia la întrecere cu mine? Ia să vedem noi la cîntar cine-i tata popușoiului: domnii capitaliști din S.U.A., et-țe-tera, ori noi, cei de ici, de la Lunca Mărului?! Atît, neamule, că uite, oprește personalul în altă haltă și trebuie să mă scobor urgent, să văd ce mai e nou pe la gospodărie, fiindcă diseară-s iarăși pe tren, ca unul ce trebuie să fiu și eu la țanc, pus la doi nasturi, direct la Congresul pe țară al colectiviștilor!

Ion Istrati

PEDAGOGII AGRICULTURII

Evident, după cuvîntările rostite la Consfătuire, unii lucrători din agricultură nu pot fi numiți crescători de vite sau cultivatori de porumb pur și simplu, ci mai curînd pedagogi ai agriculturii. Dacă ai fi făcut tracție uneori că este vorde vite, de cereale sau de rarea pămîntului, ai fi crecă te afli într-un compet consiliu pedagogic, la contarea metodelor unor ilustecialiști în pedagogie și todologie. Îți dau dreptul să acest lucru pasiunea, sen.ilitatea și gîndirea matură a urbitorilor, plasticitatea cu ca știau să-ți prezinte modu.de comportare al cerealelor pe care le cultivă, ori al vitor pe care le cresc și îngrijesc.

Constatarea e valabilă atît pentru oameni cu o pregătire științifică superioară, ca inginer Eleonora Stefanschi de la Girovi, care spunea că dînșii „îndividualizat fiecare animal cît și pentru simplii lucrări ca mulgătorul Isaia Negruț de la Șandra, ori brigadrul Aurel D. Cioc de la Milești.

„La timp ce vacile se găsesc în rouș și mai ales în timpul mului — remarca Simion Usc le la Cîlnic — ne străduim ca în grajd să fie cît mai multă liniște. Am constatat că atunci cînd în grajd este multă mișcare și zgomot, vacile sînt neliniștite și nu slobod tot laptele".

Un alt ilustru „pedagog" în creșterea vitelor, Isaia Negruț din Banat, a vorbit cu mult suflet despre „Paraschiva", „Pupi", „Ruja" și „Radna", patru din vacile pe care le îngrijește de pe cînd erau vițele și de la care a obținut nu mai puțin de 6500 litri lapte în acest an.

Mărturisesc că de la celebra poezie a lui Esenin „Vaca", n-am mai auzit cuvinte atît de calde, de pline de simțire pentru acest animal atît de folositor omului!

Vacile lui Negruț nu au numai niște nume omenești, ci se bucură într-adevăr de o îngrijire omenească.

„La începutul activității mele de crescător de animale — mărturisea Negruț — mi s-a părut că toate vitele seamănă între ele". Dar iată că într-o bună zi a observat că „Pupi" deși nu e pretențioasă la mîncare, îi place să se ducă și să se întoarcă de la pășune cap de coloană, că Ruja „consumă cu plăcere finul", că „Paraschiva" și „Radna" preferă să sufere de sete dacă, după ploaie, în jurul jgheabului de adăpat se face bălțoacă. „Cîtă pierdere de lapte aș fi avut de la aceste două vaci — exclamă Negruț satisfăcut că a făcut această descoperire psihologică—dacă n-aș fi observat acest amănunt și nu le-aș fi dat apă la grajd!"

Dar cîte asemenea exemple nu pot fi citate!

Explicația acestui fenomen cu adevărat nou a dat-o chiar unul dintre vorbitori, Isaia Negruț de care am amintit mai sus: „Nu există meserie mai frumoasă decît aceea pe care o îndrăgești!"

Înțelepte cuvinte! Dar pentru ca acest lucru să devină o realitate vie, verificată de fiecare om, cîtă luptă, cîte sacrificii, cîte strădanii! Tocmai de aceea, gîndurile fiecăruia s-au îndreptat pline de adîncă recunoștință către partidul nostru scump, către eroica noastră clasă muncitoare.

„Eu sînt adînc recunoscător partidului nostru iubit — a spus în încheiere Negruț — pentru că mi-a creat condiții ca dintr-un muncitor necalificat, cu numai 5 clase primare, să devin astăzi un muncitor fruntaș, bine calificat într-o meserie frumoasă".

Munca, în fabrică ori pe ogoare, a devenit la noi cu adevărat o chestiune de onoare și eroism, un izvor de bucurie. O dovadă o constituie, între nenumărate altele, cele cinci titluri de Eroi al Muncii Socialiste acordate unor președinți de gospodării colective, ordinele și medaliile conferite la nu mai puțin de 3.700 de fruntași ai agriculturii noastre socialiste.

Niculae Stoian

SORA MARIEI

Și-t sigură. Codana măticică și subțire s-a dut de-ai săi. Nu mai timp să-i caute. Îi ontina. Mă fură cu lului și se așează, ei mari emoții. E nărul în obraz și sprincenele îmbinaverzi codați fii scaoate părțile. Poartă ump de sărbătoare: ătată, cusută cu fir, ar- alba, înflorită cu ir- Medalia Muncii. r-ai frămîntă batista, sacul de material plastic o ite, vădit lucru. Nu închide fermoarul, din ulecției de broșuri agro-oe legate în tartaj ăul tău binișor și îl așez noi, lîngă piciorul fotoliului meu o surprin n, dar mă privește cu u uriș și-mi întinde o mă și aspră.

— u n Maia — raionul Urzinței îs acolo în rîndul e j

— Are aglomerație la stanul ți?

— Tu le-am cumpărat e ar am vrut s-o vădie e. Si-am văzut-o! Uiteași e văd și cum mă vezi E-i mai înaltă ca mîn! Mortul maramureșear pană frumos ca al nostu.

— ?!

— De tovarășa Maria Zidaru vorbesc! Tare am vrut s-o cunosc. Din cîte am auzit eu despre dînsa, am prins un drag de ea c-am vrut să-i scriu, să-i cer și-o fotografie. S-o am ca amintire. Dumneata o cunoști? Adică nu se poate să n-o cunoști.

— Cine nu cunoaște o președintă atît de vestită!

— Adevărat. Dar prin cîte a trecut dînsa... Cînd am aflat că sora ei mai mică s-a înecat de frica ciocoaicei la care slujea, am plîns. Ce-o fi fost în inima ei... Acum dacă trăia, eu zic că era și ea aici în sală. Dumneata ce crezi?

La tribună a apărut prezidium-ul. A treia zi a Consfătuirii pe țară a țăranilor colectiviști a început.

Tînăra mea vecină, Efimia Mihăilă, e fruntașă din brigada III-a de cîmp, a colectiviștilor din Maia. A umblat pe ogorul cît vezi cu ochii, la prășit și copilit sfecla și porumbul. S-a luptat cu vîntul secetos, a cultivat tutun și știe pe derost pînă la ultimul bănuț fondul de bază al gospodăriei colective „Congresul al II-lea". Vorbește despre ameliorări și fosfați cu obișnuința, cu care ar fi vorbit despre furca de tors.

Caută în sacul de voiaj și scoate de-acolo carnetul. Notează din cînd în cînd cîte ceva, mișcînd buzele și încreținduși fruntea copilărește.

— La sfeclă corespundem! Am scos bănișori buni! Și cu tutunul am ieșit bine!

Liniștea și seninătatea cu care notează și compară unele situații la recolta de sfeclă și cu acelea pe care le află din cuvîntul vorbitorilor de la tribună, e atît de firească... Dar emoția ei dinainte mi s-a transmis cu atîta putere, că nu mă mai pot gîndi la realitate decît raportînd totul la noaptea aceea pe care ea a evocat-o: cînd o fătuță-slugă s-a aruncat în rîu de frica boieroaicei. Ca s-o învețe să coasă, ciocoaica o împungea cu acul sub unghii, ca s-o silească să stea cu fruntea-n pămînt, o pălmuia cu mîinile grase, încărcate de inele. O, cîtă apă a curs pe Someș, din noaptea aceea de hulă, pînă la clipele acestea de mare împlinire, cînd tînăra țărancă din Maia își aduce aminte de tine, sora Mariei... Și drept prinos îți spune:

— Și tu ai fi fost aici în sală... Și tu, soră a Mariei!

Pe dealurile sărăturoase, pe nisipurile zburătoare, ai fi putut să legi cu mîna ta rodul vițel de vie, să altoiești livezile de meri și de piersici.

Dar tu poate-l fi stea ori rouă pe floare, sora Mariei. Ori poate că vii în chip de rîndunică și cuib îți clădești sub streașina celei mai noi case de tineri însurăței din Păulești?

Ci în toate ești și te-ai întruchipat în acești ani de lumină, sora Mariei!...

Gica Iuteș

Prof. V. ORZA: FEERIE

RADU BOUREANU

Zăpezi paralele

Zăpezile tîmplelor cresc paralele,
Viorile dragostei nu mai încearcă
Să legene luna de argint ca o barcă
Pe marea albastră a inimii mele.

E oare frigul iernilor de vină,
Acestor ierni care albesc la tîmple,
De-ncremenirea ce-o să se întîmple
În troienirea rece de lumină?

Nu te lăsa sub revărsarea lunii
Sau înecat sub virstele ce curg,
Că despletește visul din amurg
Sub caldul soare al înțelepciunii!

Nu-l frigul iernii tîmplelor de vină,
Topește somnul de sub coaste, gheața,
Dezghețul inimii să cînte viața,
Nu recea prăvălire de lavină.

Din sori metalici, din cuptoare-ncinse,
Din laptele aprins și greu al fontei,
Sugar bătrîn, doar dacă un acont îei
Poți să fii omul nou cu tîmple nînse.

Zăpezile chiar dacă cresc paralele
La tîmple, și anii troiene încarcă,
Plutește corabia soarelui, arcă,
Pe marea albastră a inimii mele.

Glasul

Unghia lunii noi zgîriase toată noaptea
Cerul decolorat al amintirilor;
Sînt pe tărîmul unde lumea părăsește
Un ev tîrziu zvîrlindu-i recuzita.

Stau pe o culme goală și la poale
Numai uzinele sînt vii. Motani gigantici
Par cuibăriți în marile pătrate, torcînd,
Și degetele-nalte, de cărămidă, negre,
Pe nevăzute buze pun tăcerea.
Stau pe o culme goală. Văd pe vale
Cum se întinde laptele de neguri
Și peisaju-n negativ, arată
Ca un clișeu, în care alb e lacul
Și coșurile fabricilor, negre,
Ieșind din neguri aminitesc copaci!
Decoloraji ieșind din Lacul Roșu...
Aici sînt încă; soarele roteșle
Pe boltă ca o tacîă și pămîntul
Parcă-mi repetă glasul.
Prin glasul tău, în nesfîrșită undă...
Se reîntoarce-n matcă timpul,
Ochiul suge lumina ca o sugativă;
Nu, n-am pierdut nimica rătăcind
În pentagrama schițată în ne-nceputul cer;
Au fost întreaga noapte
Zadarnice gesturi de vis,
Cer plin de nebunie...
Aud acuma strigătul care-mi răspunde
O dată, de două ori. În mare liniște
Răspunzi tu, amintire a dragostei.

Stau rotunjite pe vale;
Făcîie după făcîie
Piersici aprins-au pe coastă
Livedea trandafirie.

Fără catarg fuge norul
Și ca o navă tractorul
Prin cernoziomul în valuri...
Brazdele fără de maluri;
Navă fără vintrele
Negrele valuri răstoarnă
Neoglinditele stele.

Cîntec pornit înainte
Prin țara fără morminte,
Pe țara munților goi
Cîntă albastrele foi.
Poate pădurea de astre
Freamătă freamătul veșnic
Deasupra trecerii noastre.

Cîntec pornit înainte

Cîntec rămas înapoi
În țara munților goi,
Cîntec fără cuvinte
Prin țara fără morminte,
Navă străbătătoare
Din oceane de umbră
Spre oceane de soare.

Cercuri de mare lumină
Sfere au scris în grădină,
Globuri din albe petale

Turneu poetic

Nu se fixase anotimpul în memorie,
Iarnă era sau primăvară?
Poeții își căutau imaginea pe undeva
prin țară.
Era departe vremea cînd contemplau
Obrazul de Dulcinee al lunii.
Atunci copacul iernii își lepăda
Frunzele albe, sau,
O umbră necuprinsă-nclinată peste soare
Ca peste-o uricșă floare a soarelui
Îi ciugulea semințele luminii
Și azvîrlindu-i cojile care cădeau
Din adîncata boltă,
Lin ajungeau pe sol cristale de zăpadă.
Nu se fixase anotimpul în memorie;
Iarnă era sau primăvară?
Poeții își căutau amintirile prin țară
Cum în fîntînile ogrăzilor,
Ritmat, se caută-n adîncuri luna,
Și le-au găsit pe un tărîm oltean,
la șezătoare;
Atunci poeții au cîntat
Inima lor nouă regăsită în sat.

ŞCOALA TALENTELOR

Pentru cei ce sîntem deprinşi să privim fenomenele de cultură dintr-o perspectivă istorică, dealtfel singura capabilă să dea adevărata măsură a faptelor, existenţa studioului de la Institutul de teatru I. L. Caragiale ni se pare a fi cu deosebire semnificativă. Este suficientă o simplă răsfoire a unor scoleţii de ziare dintre cele două războaie mondiale, pentru a culege un material concludent privitor la avatarurile tinerilor oameni de teatru, aflaţi în pragul carierei lor. Existenţa unui studio răspunzînd efectiv tuturor exigenţelor unei instituţii profesioniste, fără rabaturi făcute calităţii şi fără căutări puerile, trebuie să fie consemnată ca una din înlesnirile cele mai demne de remarcat pentru pregătirea viitorului actor.

Cristina Deleanu

Elena Ioachim

Desene de SILVAN

Se întîmplă însă un fenomen ciudat şi îmbucurător în acelaşi timp. De cele mai multe ori nivelul calitativ al spectacolelor, spiritul nou, inventiv, în care au fost concepute realizările actoriceşti, ne fac pur şi simplu să uităm că de fapt pe scenă se află oameni care încă n-au trecut examenul de absolvire al conservatorului. De aceea cronicile, care s-au scris despre majoritatea spectacolelor de aici, n-au utilizat nici judecăţi îngăduitoare, nici complimente binevoitoare. S-a scris, pe bună dreptate, ca despre spectacole de artă, în adevăratul înţeles al cuvîntului, discutîndu-se cum era şi firesc dintr-un punct de vedere exigent. De fapt şi publicul începe a privi cu interes din ce în ce mai susţinut aceste spectacole, certificînd astfel părerea exprimată de critica dramatică.

Recentul spectacol cu piesa lui Eduardo de Filippo „Minciuna are picioare lungi" se situează pe linia bunelor realizări ale studioului din strada 30 Decembrie. Jocul tinerilor aspiranţi la gloria scenei, care practic debutează acum, exclude categoric protectoarele încurajări învăluite discret în consideraţiuni de circumstanţă şi cere imperios analiza modului în care a fost înţeles şi tălmăcit scenic mesajul comediei lui De Filippo. Pentru că nu-i deloc uşor să dai lucrărilor acestui ingenios om de teatru nota lor autentică. Mai ales că unele sugestii ale textului pot duce un regizor şi actor neavizat pe panta unei comedii zgomotoase, hilare, cu efecte, ce-i drept scînteietoare, dar foarte puţin consistente. Nu stă în intenţia noastră să discutăm aici teatrul lui De Filippo. Dar dacă vrem să ne apropiem de meritele acestui spectacol trebuie să arătăm că profesorul (George Carabin) şi studenţii au mers spre înţelegerea sensurilor profunde ale subtextului acestei piese. Pentru că în comediile lui De Filippo rîsul acoperă o bună doză de amărăciune. Denunţarea ipocriziei şi a necinstei se conjugă în teatrul lui De Filippo şi cu tristeţea care ne-o inspiră victimele acestei lumi neomenoase, atît de viciată din punct de vedere moral. George Carabin şi asistentul Cornel Todea au căutat să înţeleagă toate aceste însuşiri ale textului şi să-l valorifice cu pregnanţă scenic. Spectacolul a tălmăcit ideile critice ale piesei şi a reuşit cu armele comediei o virulentă demascare a ipocriziei burgheze. Şi ceea ce este mai interesant, păstrîndu-se nervul autentic, verva cuceritoare a piesei. Cele mai bune creaţii actoriceşti sînt acelea care au pornit de la înţelegerea subtextului şi au ocolit şarja, caricatura, grotescul. Ar fi greu să facem deosebiri categorice pentru că, în general, ceea ce am admirat de la bun început a fost linia omogenă a spectacolului, care n-a supărat prin distonanţe evidente. Pot exista, cum este şi firesc, discuţii asupra cutărui sau cutărui rol, asupra unor amănunte de interpretare, dar important ni se pare faptul că textul a fost restituit în nota lui autentică, interpretarea fiecărui actor convergînd în această direcţie. Rolurile prezentau dificultăţi deoarece trebuia sesizată o anumită notă specifică ce nu se relevă de la bun început pentru a nu denatura linia de evoluţie a personajelor. Ceea ce s-a întîmplat în majoritatea cazurilor. Aşa de pildă, Cristina Deleanu, interpreta Graziellei, care completează alături de Libero Incoronato şi Constanţa Incoronato tripticul cinstei şi al dorinţei de a trăi onest, fără concesii făcute, excrocherii. Pentru Graziella ale cărei antecedente nu erau din cele mai fericite, drumul spre o viaţă cinstită se izbea de filistinismul mic burghez, de prejudecăţile ipocrite ale unor oameni imorali care predică morala şi ale unor naivi care se conformează aceloraşi false principii. Interpreta a căutat cu inteligenţă să reliefeze drama femeii care vrea să fie onestă, dar totul îi stă împotrivă. Cristina Deleanu n-a renunţat, în interpretarea ei, la farmecul feminin al personajului şi i-a definit exact situaţia ei socială. Dar în acelaşi timp a realizat drama femeii ultragiate, care îşi dă seama că cei care îi opun argumente „morale" sînt şi ei în fond prizonierii filistinismului burghez. Pe faţa Cristinei Deleanu am citit deci şi durerea şi revolta redate în tonuri fireşti, sobre, cu mijloace cumpătate, care niciodată n-au depăşit măsura. Un talent autentic, capabil de interpretări nuanţate, cum s-a văzut din fiecare apariţie. Va trebui, după acest debut demn de laudă, să-şi cunoască mai bine posibilităţile şi să fie mai sigură. Oarecare timiditate, nejustificată de altfel, o stînjenea parcă uneori. Opusă Graziellei ni s-a părut a fi Olga Cigolella. În concepţia autorului aceste două personagii semnifică două moduri diametrale de a înţelege viaţa: unul (Graziella) reprezintă dorinţa de înălţare, în lupta cu ipocrizia, cealaltă dimpotrivă cufundarea în mocirla minciunii şi a promiscuităţii, ocrotită exact de aceeaşi ipocrizie burgheză. Ceea ce a ştiut să reliefeze cu o vervă inepuizabilă şi cu o gamă colorată de mijloace Elena Ioachim, de asemeni o artistă de viitor pentru teatrul nostru. Este un personaj ridicol această Olga? Nu! a răspuns pe bună dreptate Elena Ioachim, restituind personajului violenţa care o face să recurgă la tot felul de mijloace malonneste pentru a-şi „aranja" cît mai bine situaţia. Deaceea jocul său a redat şarlatania inocentă a eroinei care, evoluînd cu multă abilitate prin hăţişul unor planuri încurcate, reuşeşte pînă la urmă să triumfe. Elena Ioachim va trebui însă să-şi dozeze de asemenea manieră însuşirile sale încît să nu depăşească niciodată temperatura rolului. Are resurse suficiente pentru a nu recurge la şarja violentă.

Cît priveşte rolurile bărbăteşti, aflăm şi aici paralelismul amintit mai sus: Libero este naivul care cade în plasa bunei credinţe luînd în serios doi şarlatani ipocriţi ca Benedetto şi Gugliemo. Om onest resoneurul piesei, Libero spune adevărurilor pe nume. Constantin Ţiplan, interpretul rolului, a înţeles înţelepciunea şi blazarea personajului, accentuînd în special asupra acestei din urmă trăsături. E un actor dotat, a cărui facultate primordială ne pare a fi sobrietatea. Această trăsătură trebuie împlinită şi cu un efort de profunzime, de evitare a monotoniei. Reversul lui Benedetto a fost interpretat corect de Realini Lupşa. Actorul dovedeşte că posedă simţul scenei, se mişcă abil, însă va avea de acum înainte datoria să nuanţeze stările psihologice ale personajului. Remarcabil ni s-a părut realizat fratele bun al lui Benedetto întru excrocherie: Gugliemo. Vasile Vasiliu a reliefat umilinţa omului de nimic, simulînd prostia, capabil în fond de orice faptă josnică. Trecerea de la starea de dependenţă la aceea de om „sigur pe sine" a fost admirabilă, tipul fiind conturat cu multă preciziune. Luptînd cu un rol mai precar, Cornelia Gheorghiu a dovedit că ştie să redea durerea unei fiinţe nefericite, pentru care viaţa în atari condiţiuni nu oferă decît deziluzii. Resemnarea Constanţei ne-a apărut astfel deosebit de elocventă în ciuda unui exces lacrimogen şi a unei anume unilateralităţi. Ion Fiscuteanu şi-a compus rolul ca un simplu monolog neintegrat piesei (cred că aci o parte de vină o are şi regia). Talentul lui Ion Fiscuteanu ne indică posibilitatea unor realizări complexe mai puţin şarjate şi unilaterale. Din apariţiile episodice, ne-a reţinut în special atenţia Eugenia Balaure care se dovedeşte stăpînă pe mijloace multiple de interpretare.

Spectacolul cuprinde deci un însemnat număr de realizări meritorii. Aprecierile şi observaţiile noastre au pornit din conştiinţa clară că toţi interpreţii dovedesc o înzestrare incontestabilă, ceea ce impune şi o exigenţă sporită. Aplauzele cu care spectatorii subliniază de multe ori replicile actorilor răsplătesc nu numai talentul autentic dar şi o frumoasă conştiinţă profesională care merită de asemeni a fi elogiată.

Valeriu Ripeanu

TIBERIU UTAN

PROFIL LITERAR
de AL. PHILIPPIDE

Volumul de debut al lui Tiberiu Utan, intitulat Chemări, apărut în 1955, înfăţişa în mod neîndoielnic dovada unui talent sigur pe meşteşugul lui şi stăpîn pe mijloacele, nu multe dar bine definite, pe care le întrebuinţa. Dintre aceste mijloace, cel dintîi şi cel mai însemnat, era limba. Se cunoştea că poetul îşi trage seva din mediul nealterat al vorbirii poporului, mediul unui sat ardelean, aşa cum altfel ne informau unele mărturisiri lirice ale volumului: „Uşor un cîntec, pe peniţă / Cînd mîna pun, s-a şi născut. / Uşoare-s cîntecele mele, / Sau ţi se par la început. / Şi nu-mi storc inima, nici lira, / Dicţionarul nu-mprumut. / Uşor, un cîntec, pe peniţă / Cînd mîna pun, s-a şi născut / Aud ca-n vis o melodie / De fluier, ceteră, caval, / Şi ştiu că rima o să vie / Ca primăverile-n Ardeal". Poetul folosea chiar stilul poeziei populare cu o şleifuire personală şi pe o temă luată din actualitate, cu prilejul înfiinţării unei gospodării agricole colective. Legătura cu actualitatea era vizibilă în fiecare poezie a volumului, tot aşa cum era vizibilă însuşirea de a îmbina visul poetic cu viaţa reală, însuşire fără de care poezia nu se poate naşte. Aceste Chemări exprimau primele experienţe poetice ale autorului, şi ele îmbrăcau aproape în chip constant forma autobiografiei lirice. Vorbind de „întîia carte" a lui, poetul spunea: „O, poate prea puţine-am spus! / Dar vise-mi cresc fără de număr, / Simţind partidul că şi-a pus / Mîna pe tînărul meu umăr". Mai bine de jumătate din volum era ţesut din impresiile adînci pe care le-au lăsat poetului anii de studii în Uniunea Sovietică, la Institutul de Literatură „Maxim Gorki" din Moscova, aşa cum aflăm din Un cîntec, închinat promoţiei de absolvenţi din 1954 ai acelui institut, promoţie din care bănuim că face parte şi poetul: „În curînd vom pleca... / Vor rămîne departe / Batistele albe, prieteni dragi şi-a Moscovei stea... / Din Dealul lui Lenin, cu braţele-n piatră sculptate, / Universitatea ne va saluta..." „În curînd vom pleca şi vom duce cu noi / Amintiri care dau noi puteri... / În curînd vom pleca, şi spre cinzeci de graiuri, / Depărtări despicînd, / Şi-or rămîne în noi, precum bobul ascuns în zăpezi, / Multe, multe poeme nescrise, / Le vom duce cu noi şi vor da într-a ţărilor noastre livezi / Rod bogat şi-ndrăzneală în vers". Ac lor multe poem poetul avea să le [illegible] sia în anii care au [illegible] fără să se grăbe[illegible] intervale, şi lăsîn[illegible] un timp destul [illegible] la publicarea ce[illegible] lea volum al [illegible] cum de curînd Versuri.

Trăsăturile v[illegible] culegere se î[illegible] mai adînc a[illegible] strînsă cu po[illegible] pătă acum [illegible] sistenţă, pre[illegible] ficaţie gene[illegible]

„Frumoase versuri spune ţara / De dimineaţă pînă seara. / Vibrînde, ninse de lumină, / ascultă: le deprinzi în zori / pe cînd se-ndreaptă spre uzină / coloanele de muncitori. / ... / În inimă le-aduni pe toate, / le vezi cu inima, le ştii, / se cer şi-n alte inimi date, / şi te îndeamnă să le scrii". Poetul aşadar afirmă în chip hotărît atitudinea lui de participare pasionată la viaţa obştească, nevoind decît să reflecte în conştiinţa lui conştiinţa colectivă. Reflectarea aceasta se săvîrşeşte într-un chip bine diferenţiat, datorită felului original în care poetul interpretează actualitatea şi datorită acelei însuşiri care ieşea la iveală la primul volum şi anume îmbinarea observaţiei realiste cu visul poetic, ca în această frumoasă evocare a unui aspect din timpul lucrărilor la hidrocentrala de la Bicaz: „Ca nişte bivoli negri dorm munţii rumegînd / vise milenare, / în latul frunţilor ţinînd / mărit soare. / Şi vulturi mari, sub piscuri / tăiaţi parcă în stei / aşteaptă-n neclintire / să iee apă-n pliscuri / cînd apa va ajunge pîn'la el". Scurtimea şi concizia acestei poezii sînt caracteristice pentru aproape toate bucăţile cuprinse în volum. Tiberiu Utan evită, prin fire şi printr-o meditată tehnică personală, elocvenţa, repetiţia, enumeraţia. adică acele procedee şi acele figuri de stil care aparţin mai mult retoricei şi care sînt potrivite în primul rînd unei cuvîntări şi abia după aceea unei poezii. Sînt desigur talente poetice care prin firea lor sînt înclinate către folosirea acestor procedee şi figuri de stil proprii retoricei; aceste talente sînt expuse primejdiei de-a dezvolta prea mult, de-a lungi peste măsură şi de-a ajunge la prolixitate. Un talent cum este acela al lui Tiberiu Utan este ferit de aceste primejdii. Fără îndoială că o concizie excesivă poate duce la uscăciune şi o frînare prea mare a expresiei poate duce la micşorarea capacităţii de-a emoţiona. În poezie însă, dacă e vorba de a alege între două inevitabile excese, e preferabil să spui mai puţin decît prea mult, şi asta din pricină că unul din procedeele poeziei este sugerarea, care se face tocmai cu mai puţin. Autorul volumului sobru şi modest intitulat Versuri îşi cunoaşte bine posibilităţile şi îşi alege întotdeauna procedeele şi figurile care i se potrivesc. El ştie de asemeni, şi asta e foarte important, ce ton şi ce procedee se potrivesc unei anumite teme şi nu se potrivesc altela. Într-un poem de semnificaţie politică aşa cum este Inscripţii pentru amintirea lui Ernst Thälmann, Utan dezvoltă şi dă amploare aşa cum cere tema şi reuşeşte foarte bine. E unul din puţinele poeme în [illegible]tre întrebuinţează versul li[illegible]r, scăpînd, datorită concizie[illegible]re care e înclinat din fire, [illegible]prinzejdia lungimii şi a pro[illegible]ţii care pîndeşte acest [illegible]e vers. Dezvoltat fără [illegible]imi şaulle este de ase[illegible]hi poemul Cum vă place, [illegible] subiectul „unor foşti", ex[illegible]elent ca mişcare şi ca putere de agitaţie, în care repetiţia la intervale regulate a două scurte propoziţii dă vigoare şi ascuţime: „Cu cît e primăvara mai plină, mai deplină / Şi geme de lumină, cu-atît vă-ntunecaţi; / Lăstunii, aşteptaţi, pe voi vă învonină, / nu vă simţiţi acasă aicea sub Carpaţi. / Uitaraţi ce-i un zîmbet, un zîmbet nu clipeşte / pe chipul vostru jilav şi galben ca argila, / daţi moşteni-re-n taină moşia, banca, vila / — dar ţara stă de veghe la post, muncitoreşte! / Nu vă place? / N-avem ce vă face!" Dar deşi dovedeşte că poate construi foarte bine un poem lung (şi în această privinţă exemplul cel mai bun este poemul Kainazarova, din primul volum, o excelentă naraţiune în versuri), Tiberiu Utan, nu este situată pe culmi greu accesibile, într-un empireu de strălucită şi rece pasivitate; e o frumuseţe apropiată, simplă şi adîncă, de găsit în viaţa de toate zilele pentru cine are ochi s-o vadă şi s-o găsească. E frumuseţea unor flori pe care esteţii se grăbesc să le taxeze de banale şi neinsemnate, dar de care poetul se apropie cu simpatie, atras de simplitatea lor plină de poezie: „Risipite-n ierburi / flori de păpădie / despre voi un cîntec / nimenea nu scrie. / Geaba la cărare / Staţi înghesuite / nimeni nu vă strînge / să vă dea iubitei. / Prea vă treceţi iute / triste flori de scamă / oamenii vă calcă / vîntul vă destramă. / Nimenea pe lume / nu vă ia în seamă..." Sentimentul acesta, frumos în sine, al simpatiei cu cei mărunţi şi necăjiţi, este exprimat de poet cu o sobrietate de mijloace care exclude duioşia, emolienţa, şi dă poeziei vigoare şi valoare simbolică, în numai opt versuri: „Dor spetele de-atîtea lăzi urcate / din zori de ziuă de un singur spate. / Te uită, mîna omului e lată / cît un brăzdar de plug, cît o lopată. / Ce-ar fi să îi aduni într-o sămadă / cărate-o viaţă, ladă lîngă ladă? Nu, n-ar putea pămîntul însuşi ţine / ce-a dus în circă un singur om ca tine..." (Hamalul). Procesul care consistă în a da unui fapt neinsemnat în aparenţă o valoare de simbol, dar fără a indica acest lucru cu insistenţă didactică, ci numai insinuîndu-l prin subtile modulaţii, printr-o intonaţie deosebită, este folosit cu succes desăvîrşit în poezia Drum singuratec: „Pădurile trec lîngă tine, / drum singuratec, / Îţi cîntă şi ţie izvoare, / ai umbră destulă, ai soare, / pămîntul pe umeri te ţine, / drum singuratec. / Dar om — nu-ţi urmează făgaşul, / drum singuratec, / Şi singur rămîi, ca sălbatec, / tot ţie robit şi ostatec. / şi satu-l tereşti, şi oraşul, / drum singuratec. / Tăcerea te-ngroapă, te-apasă, / drum singuratec, / şi urma-n hăţiş îţi dispare / strivită de colb, de uitare, — / pe nimeni nu duci către casă, / drum singuratec...". Un ciclu de poezii ca Legătura cu pămîntul, cu natura rustică în mijlocul căreia a copilărit, formează conţinutul unuia dintre capitolele cele mai vaste şi mai cuprinzătoare ale volumului. Capitolul poartă titlul Pămîntul vi[illegible]ează şi titlul nu e ales de fel la întîmplare, el exprimă acea îmbinare de realitate şi de vis care constituie trăsătura fundamentală a poeziei lui Tiberiu Utan. Cred că în acest capitol poetul exprimă ce e mai adînc şi mai trăit, mai sufletesc trăit, mai permanent, în viaţa lui afectivă. Avîntul către frumos este desigur una din aceste permanenţe: „Frumuseţea, pasăre străină, / zboară pe la mine prin grădină / şi se-ntîmplă-adesea de scoboară / într-un ram de-al meu, şi-l înfioară. / Numai eu ştiindu-i pe aproape / aripile mici cît două pleoape / rogu-mă în şoaptă de grădină / să îşi curme foşnetele, glasul, / şi să-i lase cît mai lung popasul..." Frumuseţea de care poetul e atras şi pe care o cîntă cu entuziasm nici pînă la stele... / Cîntecul, acelaşi, să-i petreacă — / sînt mai tineri parcă cei de-acum... / Livezeni... / Agnita... / Alte trenuri pleacă / lung brăzdînd seninul cerului cu fum. / Boltă sinilie, împietrită, / fii pe pace / de va trebui să-ţindem viaducte / între stele, / o vom face!" Entuziastul efort contructiv care e caracteristica fundamentală a societăţii noastre actuale, constituie tema principală a cărţii, exprimată direct sau indirect, sub aspecte foarte variate şi, uneori, neaşteptate ca în poezia în care un mărunchi de busuioc „adus în casă nouă" capătă, simbolic, valoarea unei trainice legături între trecut şi prezent: „Te-a-lesei pe tine, busuioc, / floare-obişnuită, floare rară, / vreau de-acuma eu să-ţi port noroc / florile-ţi cum mie îmi purtară. / Eu în stemă ţi-aş găsi un loc, / stema ţării — atît de scumpă nouă: / prin milenii grele, busuioc, / ne-ai păstrat credinţă numai nouă. / Punte de argint te-aş ridica / între ce a fost şi ce-o să fie / căci mireasma ta, mireasma ta, / nu se iroseşte-n veşnicie..."

Impresii din Cuba

de TITUS ROPOVICI

În faţa şantierului un fel de baracă imensă unde se vînd răcoritoare şi ţigări; la mese, ostaşi ai armatei revoluţionare care lucrează aici, 24 de zile pe lună; toate atelierele necesare sînt deservite numai de militari. La casă, un *barbudo* cu pistolul automat agăţat de gît, altul în aceeaşi ţinută serveşte paharele reci de coca cola. La 6 seara toţi se adună, învaţă, îşi desăvîrşesc pregătirea militară şi politică.

Îi rog să-mi povestească începuturile acestui şantier, şi cu greu, mărturisesc, ajung să se hotărască că va vorbi numai unul, iar ceilalţi îl vor completa. E un băiat înalt, cu mustăcioară subţire, negricios, cu ochii foarte veseli, la şold un uriaş Colt cu plasele de fildeş, în pătrăţele albastre şi roşii; se prezintă ceremonios:

— *Soldato del Ejercito Rebelde Juan Antonio Suarez, primera compania de la Columna 8...*

Au sosit aici la 29 septembrie 1959, cu un *guagua* vechi şi prăpădit, care nici n-a putut pătrunde pînă la ţinta finală; terenul găurit, acoperit cu sălbatica şi încăpăţînata buruiană tropicală *marabu*. Au pus bazele unui campament...

— Din ce?

— Din nimic. Am tăiat arbori, am făcut scînduri, am ridicat bараci... Fiecare metru de pămînt trebuia curăţat cu *macheta*...

Prima masă a fost alcătuită din multiplele produse ale unui palmier. N-aveau nici farfurii. Peste trei zile a venit „Che" Guevara cu cîteva tractoare. Nici unul nu ştia conduce tractorul. Au învăţat, cum se spune, „din mers". Povestitorul era un simplu *„cortador de cana"*, adică nimic, un şomer care lucra, cînd avea unde, două luni pe an, la *zafra*. Acum, spune cu mîndrie, sînt zidar calificat, *albanillero*.

— Şi pe urmă?

— Şi pe urmă... ridică din umeri. Am construit. Uite-o, ea e cea mai vitează dintre noi, spune foarte serios şi-mi arată o mulatro splendidă, subţire şi mlădioasă, care se apropie. E Aleida Cala Gomez, a luptat în coloana 16 a lui Raul... Lucrează aici şi adjunctul lui Raul. Acum are 17 ani, atunci avea 15. Un glonte de mitralieră de mare calibru i-a zdrobit tot umărul drept. Nu-şi mai poate mişca mîna. Face totul cu stînga. e *un hombre de hierro*...

Totul spus simplu, firesc; mă gîndesc ce ciudat a renăscut pe aceste meleaguri Cavalerul Tristei Figuri, ca un fluture din crisalidă şi mă gîndesc cît de goale de sens sînt toate încercările de-a explica „misterul hispanic"; aici, în faţa mea e un om, cu cămaşa verde olivo descheiată pînă la brîu, cu braţele subţiri pe care se încolăcesc muşchi ca nişte frînghii de oţel, cu vechiul pistol Colt, *una fumina*, spune rîzînd, în argo havanez, atîrnînd la şold.

Sîntem poftiţi la masă în refectoriul şcolii; ne servesc copiii; aduc la fiecare masă o sticlă de vin. Vreau să-i torn lui Juan Antonio; el mă opreşte, întreabă pe elevul care ne-a adus sticla:

— E ceva alcoolic?

— Vin.

— *Atunci, muchas gracias, no.* Soldatul *rebelde* nu bea; trebuie să apărăm onoarea uniformei. (Privesc vechea uniformă pătată de var, de pămînt roşu, bocancii scîlciaţi şi vizibil reparaţi de purtătorul lor). Îl rog să-mi povestească viaţa lui şi se miră. Dece? Pot întreba pe alţii, uite... acolo *el companero Angel Alvarez*, îmi arăta un ostaş care pare foarte bătrîn (aflu că are doar 32 de ani, dar a trecut prin multe) acum e casierul grupului militar de la CECC...

— Nu, povesteşte-mi viaţa dumitale, te rog.

— *Como lo quiere. Y gracias por el gran honor que me hace...*

Deci :

O viaţă banală

— „Eu doream mult să învăţ. Mi-ar fi plăcut să ştiu carte, să pot citi tatălui meu ziarele. Noi duceam o viaţă foarte grea, *una vida de perros*. Eu trăiam la ţară, aici în Sierra. Cînd am auzit că a debarcat Fidel, ne-am răsculat. Cu *machetele*, cu pietre, cu mîinile goale. A venit la Guardia Rural *y nos aplastaron*. Eu am fugit la Havana. N-am găsit de lucru, am răbdat de foame cîteva luni şi cînd n-am mai putut, că muream, cădeam de pe picioare, m-am întors acasă. Satul nostru se chiamă *„Abreus"*. M-au arestat şi m-au dus în Santa Clara. M-au ţinut 15 zile. M-au jignit de moarte...

Tace. Priveşte cu încăpăţînare vîrful bocancilor scîlciaţi. Pe sub pielea tăbăcită de soare îi joacă oasele maxilarelor.

— Spune, te rog, Juan Antonio...

— Nu pot. Se ridică, face cîţiva paşi, aprinde un *tabaco*, se aşează din nou; are ochi strălucitori de lacrimi.

— M-au bătut. Nu mă lăsau să dorm, aruncau găleţi de apă rece peste mine...

Pauză lungă, tăcerea aceea furioasă, concentrată, primejdioasă; apoi încet, înecat :

— ...au înjurat-o pe mama... *Con permiso*, nu mai pot povesti...

Întinde mîna spre pahar; apoi îşi aduce aminte, surîde, ridică din umeri. — M-au acuzat că am pus bombe. M-au judecat. Tata n-avea bani să plătească nici avocat şi nici pe judecători. M-am apărat singur, cum am putut, credeam în puterea adevărului... Sincer să fiu, îmi părea rău că n-au dreptate, aş fi fost bucuros să pun bombe. M-au condamnat la domiciliu forţat în sat. N-aveam voie să părăsesc satul ; dacă o făceam, la Guardia Rural avea dreptul să mă împuşte. Ofiţerul de poliţie care comanda satul... nu vreau să-i spun numele că mă enervez... a spus că dacă nu-i dăm 500 de pesos mă dă afară din sat. Mi-a promis că-mi face rost de un serviciu într-o *central azucarero* dacă-i dau lui tot salariul meu. L-am întrebat: „Din ce voi trăi eu atunci"? — Îţi dau 3 pesos pe zi, dacă devii informator al poliţiei. Ăştia 3 pesos îi împărţim pe din două. Am refuzat. Şi în noaptea aceea am plecat în munţi. După 2 zile de drum, nu mîncasem nimic, m-am întîlnit cu ai noştri; după ce m-au interogat şi s-au informat despre mine mi-au dat o *escopeta* care fusese a unui *companero* căzut în luptă. Am făcut instrucţie 10 zile, apoi am fost trimis pe front.

— Prima luptă?

— O întîlnire cu o patrulă a tiraniei. Mi-a fost foarte frică, nici nu puteam ochi de frică şi mai tare mă temeam să nu vadă ceilalţi că mă tem. Pe urmă m-am obişnuit. Mai greu era cu foamea, cu foamea nu te prea poţi obişnui. Luptam mestecînd trestie de zahăr. Am luptat pînă la sfîrşitul războiului în Columna 8-a „Ciro Redondo" a lui Che Guevara.

— Dece i se spune *el che*?

— Nu ştii? *El comandante Guevara* e argentinian şi în Argentina cînd vrei să strigi pe cineva, spui: *Che!* Noi ne prăpădeam de rîs cînd ne striga aşa şi pînă ne-am obişnuit l-am poreclit *Che. E un hombre muy valiente, un gran organizador.* Asta e toată viaţa mea, ţi-am spus că e banală... Hei, Angel, vino încoace, tovarăşul e scriitor şi vrea să-ţi cunoască viaţa... Şi mie: *una vida muy interesante, llena de heroismo.*

Încă o viaţă banală

Mă chiamă Angel Alvarez Lope şi nu ştiu de ce m-ai chemat, Jose Antonio, pentru că viaţa mea n-are nimic interesant *para un escritor*... înainte am fost zidar şi un timp *carnicero*... În 1954 am luat contact cu Mişcarea 26 iulie şi am început să lucrez într-o tipografie ilegală. Proclamaţii, demascări ale călăilor... tipăream şi bonuri revoluţionare... Am adunat 36.000 de pesos. Pe urmă, în 1958, am primit sarcina să organizez Brigăzi de Tineret revoluţionare, să le facem antrenamentul de luptă. Eu răspundeam de 53 de oameni. Îi scoteam din Havana şi-i duceam într-un loc anume... (rîde deodată şi pare mai tînăr: „Uite ce e obişnuinţa de conspirator: un loc anume!) N-aveam arme de loc. Eu ştiam de o senora bătrînă al cărei soţ luptase în armata lui Maceo şi avea trei puşti Winchester, dar erau *recuerdos de familia*. I-am spus : *Senora* şi soţul dumneavoastră ar fi fost de acord. *Con ellas van a combatir sus hijos*... Ni le-a dat. Pe urmă am primit alte însărcinări... şi la un moment dat, am făcut o greşală... Am pus o bombă într-o staţie de poliţie. Am fost sancţionat de Mişcare. Fidel era *contrario a estos métodos*... Pe urmă m-am dus în munţi, asta e tot. Dar sînt alţii care... de exemplu...

Ieşim din *refectorio*. E lumină fierbinte, orbitoare, mă rătăcesc intenţionat, aş vrea să rămîn puţin singur; de undeva vin strigătele copiilor care joacă *pelota;* în timpul mesei, un om mai în vîrstă, cu părul alb, cu faţa acoperită de riduri a ascultat ce vorbeam cu Juan Antonio; se apropie, îmi zîmbeşte; ochii sînt însă foarte trişti şi în acelaşi timp străluceşte în ei o mare hotărîre. E un comunist din Paraguay, tovarăşul N... Pornim alături.

— Aici se făureşte viitorul Americii Latine, îmi spune ginditor. Fidel are dreptate: America e una singură, cîmp de luptă pentru libertate şi justiţie... Export de revoluţie? Ce tîmpenie! Parcă e nevoie în America noastră de export de revoluţie... Uite, numai destinul ţării mele... Paraguay-ul a urmat un drum relativ deosebit de al celorlalte ţări ale Americii latine... Încă din 1537, *los criollos* obţin dreptul de a-şi alege propriul guvernator şi Căpitanul General al Provinciei... La începutul secolului al XVIII-lea „comunarzii" răstoarnă guvernul tiranic al lui Diego de los Reyes, numindu-l guvernator pe Don José de Antequerra y Castro care, într-un *pronunciamiento* istoric proclamă superioritatea dreptului poporului asupra drepturilor regelui. Înainte de revoluţia americană şi şaizeci de ani înainte de cea franceză. În 1735, mareşalul Bruno Mauricio de Zavala zdrobeşte pe comunarzi. In 1811 Paraguay devine independent şi, caz unic în America Latină, nu cade sub dominaţia colonialismului englez. In 1862 sub guvernul democratic al Drului Francia, se împart ţăranilor pămînturile, se creează cooperative de stat, unde se plătea un bun salariu ţăranilor. Nu existau în ţară întreprinderi străine nici latifundii. Paraguay-ul înflorea : era ţara cea mai înaintată din America latină: a avut prima cale ferată, primele linii telegrafice, topitorii de fier... Flotă comercială a statului, comerţ cu toate ţările lumii. Şi atîtea şcoli şi învăţători încît nu exista analfabet în ţară. Societăţile colonialiste engleze şi oligarhiile din Argentina, Brazilia şi Uruguay declanşează atunci războiul triplei alianţe, început în 1864 şi terminat în 1870 cînd la Cerro Corá au căzut ultimii ostaşi. A fost un război de exterminare; poporul în întregime a luat armele în mînă. De la 1.300.000 de oameni au supravieţuit 400.000 din care numai 28.000 erau bărbaţi, bătrîni, copii şi invalizi. Au existat colonei de 14 ani care au murit în luptă, refuzînd să-şi predea spada. Au fost canoniere capturate cu canoe... Poporul a căzut sub dominaţia imperialistă... oligarhia naţională s-a aliat cu invadatorii a luptat în rîndurile lor ca „legionari"; noul „guvern" a răpit pămînturile şi le-a împărţit englezilor sau capitalului anglo-argentinian şi anglo-brazilian. Industria naţională a fost distrusă...

Şi de atunci răscoale înecate în sînge, în 1928... în 1932 la *Guerra del Chaco* rezultat al rivalităţii între Royal Dutch şi Standard Oil, cînd s-au însîngerat Paraguay-ul şi Bolivia... în '36 răscoala militară, trădată, şi de atunci dictatură sinistră de azi — Alfredo Stroessner, sprijinit de S.U.A... Asasinate, jafuri, anarhie, mizerie...

Privim sălile de clasă, cu pereţii străIucind în soare, ascultăm de departe strigătele copiilor. *America e una sola, campo de lucha por la dignidad y por la justicia.*

De departe Juan Antonio îmi face semne, mă strigă. Tovarăşul N... îmi stringe mîna:

— E o luptă lungă, grea, dar vom învinge.

Rămîne între clădirile noii şcoli, privind lacom în toate părţile, cu mîinile încrucişate pe piept.

Se lasă seara, încet, solemn, în vaste şi grele falduri albastre; trecem pe lîngă Rio Yara, unde e un campament de femei, ostaşi şi ele, ajungem pe o culme unde se află resturile calcinate ale unui tanc Shermann; Juan Antonio povesteşte cum a fost distrus, cum erau dispuse trupele, cum au atacat batistienii, cum au fost bătuţi, cum au fugit, cum a început să ardă tancul; nu-l ascult şi n-am ochi nici măcar pentru spectacolul uriaş al înserării acesteia fastuoase; mă gîndesc la oamenii care vor creşte aici, la oamenii care vor deveni fiecare din aceşti 20.000 de copii care reprezintă pe unul din eroii revoluţiei...

18 Iulie 1936 *)

Desene de ALBIN STĂNESCU

Masacrul a-nceput într-o noapte
din sud,
de-acolo de unde
cu pieptul ud
Gibraltarul
— sentinelă engleză —
priveşte oceanul tulburător
legănîndu-se jos pe faleză.
Împuşcăturile au stins primele stele.
Apele s-au retras speriate ;
pe-ntuneric veneau
strecurîndu-se
armate rebele.
Spania s-a trezit împuşcată în somn
la Burgos, Malaga, Toledo.
În absenţa luminii,
pe sub stelele oarbe
mişunau asasinii.
Sub cerul de iulie, greu,
la umbra lui tristă,
începea
Noaptea Sfîntului Bartolomeu.
Prima noapte fascistă.

*) *Începutul rebeliunii franchiste în Spania.*

TEODOR BALŞ

SPANIA — ţara cu sierrele în lanţuri

Arterele Spaniei

Pe chipul Spaniei, o mină
a tatuat sierrele durerii.
Pămîntul sterp îşi sună
la marginile serii
livezile măslinilor uscate.
Guadalquivirul stringe
din venele tăiate
singe,
singe.
Cine-ar putea s-ascundă-nsingerarea
cînd ţărmul îi inundă
cu nisipuri roşii
marea ?
Nu fluvii, nici riuri călătoare
ard în amurguri ;
din inima pămîntului iberic
les orbitoare
arterele tăiate pe-ntuneric.
Şi frunzele-şi aprind
gemînd
măslinii
— în nopţile de groază şi durere —
din seva înroşită-a rădăcinii...

Moartea poetului

Lui Federico Garcia Lorca

O casma i-au dat în mînă
să-şi deschidă-n stînci mormînt.
— Fugi, tu, lună, lună, lună,
aruncă-te pe vînt
peste zare şi te-ascunde
că te-mpuşcă pînă-n zori !
— Unde să te duc eu, unde,
Federico, să nu mori ?
Ceru-i ciurul de stele,
cîmpu-i ars şi pustiit,
vîntul trece prin sierre
ca o lamă de cuţit.
— Fugi, tu, lună ! La Granada
gărzile civile, bete,
vor să-ţi singere zăpada
rochiei, în baionete.
— Mi-aş da mările uscate,
munţii mei de creţă, reci,
dintre puştile-ncărcate
numai tu să poţi să pleci.
— Fugi, tu, lună... lu... să...
...Văile întunecate
au vult de-mpuşcături.
Vulpe albă, luna cade
zvîrcolindu-se-n păduri.

Córdoba era departe.
Din Granada l-au adus
pe un drum ce urcă-n munte.
Şi pe lună l-au răpus.

Întoarcerea luptătorului căzut în războiul civil

Venea din moarte.
Purta pe umeri cerul andaluz.
Îi sîngera arcada frunţii sparte
de gloanţele ce l-au răpus.
— De-un sfert de secol mi-e pămîntul casă ;
pe zarea pleoapei ierburi au crescut.
Mă duc pe umeri munţii. Noaptea-şi lasă
pe somnul meu al stelei alb sărut.
Şi drumurile urcă lîngă mine
să-mi cheme paşii ; vînturile-aduc
livezi de portocali din văi vecine
şi sapă-n stîncă ploile uluc
să sorb din apa dulcei Spanii
putere,
să mă-ntorc de sub pămînt.
Şi m-am întors din morţi cu-o-ncărcătură
de plumbi închişi în oase, pentru voi.
Ia-i, Spanie, sînt otrăviţi cu ură ;
duşmanilor aruncă-i înapoi !

La Passionaria

A crescut lîngă mină,
lîngă oarbele guri de mormînt.
Spăla rufele neagra rugină
de cărbuni şi pămînt.
De copii, i-au rămas :
vestmîntul cernit,
explozia inimii-n glas
şi-n priviri
străluciri de-antracit.
Cine i-a spus mai întîi
La Passionaria — Floarea Patimii ? Cine ?
Floarea inimii ei
a culeş din mulţime
văpăile urii
şi imensa-aurora-a iubirii
dintre Cădiz şi Pirinei.
Şi le-a-ntins omenirii.

„Viento del pueblo"

Poetului Miguel Hernández, fost păstor de capre în Orihuela, comisar în Brigada a II-a internaţională în timpul războiului civil spaniol, mort în martie 1942, în închisorile franchiste. „Viento del pueblo" (Vîntul poporului) este titlul volumului său închinat războiului civil.

Caprele-n munţi i-au rămas.
Coborî în cîmpie
cu toate pădurile-n glas
şi asprele vînturi de creste,
revărsîndu-le în poezie.
Cu Madridu-a căzut prizonier.
Văduvindu-l de cer
l-au închis
— cu plămînu-ofilit —
în sicriul celulei de piatră.
Pe-ntuneric şi-a scris
versul ce-alergă prin ţară
urmărit de fascişti.
Cînd singele n-a mai ţîşnit
din roşia lui călimară,
mîna cu cinci rădăcini
a intrat în pămînt
să crească livezi de măslini,
să le şuiere-n vînt
negrele fluiere-ramuri,
limbile frunzei, amare.
Ca-ntr-un zid de-nchisoare
în zare, atunci, le-au închis.
Şi-au evadat peste zare.

Greva tăcerii

Madridul a ieşit în stradă,
şi-a tăcut.
Tăcerea a trecut
prin ziduri,
coborînd
în subteranul negrului lor gînd,
ca ţipătul.
Dinamitînd.
Aşezaţi de liniştе-n palate
în van inchizitorii au cerut
tamîarelor să cînte ;
din vastul străzilor sicriu
ei au văzut cum se ridică trupul viu
al Spaniei
să-nfrunte temnicerii,
înarmat
cu arma înspăimîntătoare
a tăcerii.

Corrida

I.

Spania :
cap de taur
mugind,
într-un corn cumpănind Pirineii
în cellalt
oceanul zvîrcolindu-se-n ceaţă.
Cine-a spus că-l răpus ?
Îi aud răsuflarea fierbinte şi grea.
Cu marea în faţă
s-a oprit doar o clipă
să bea.

I-am văzut în Madrid
şi Valencia — ochii.
Nu grăbiţi cu litania !
Spania,
acest cap de taur al Europei
se ridică,
neiertătorul !
Cu nările-n vînt
adulmecă, grav, viitoru'

II.

Spania :
arenă încinsă
în eşarfele-albastre-ale mării.
Tipsie aprinsă
pe Guadarrama
ceru-şi roteşte arama
pe osia zării.
E timpul să-nceapă corrida.
Dezlănţuiţi spre torida
arenă-n zăvoare,
taurii furiei tale,
Spanie,
sparg ultima poartă-a răbdării.

Ioana Bantaș

Începe ziua!

Cîntecul comunistei ucisă în temniță

I

O, cît de mare e celula mea!
dac-aș întinde brațele
mi le-aș frînge de ziduri.
Trebuie să rămîn dreaptă,
cu trupul
ca o sabie subțire.
Dincolo de ziduri
sînt tovarășii — mă privesc!
Trebuie să rămîn dreaptă.

Foamea
se strecoară între oase
ca între rădăcini;
să le deslege,
să le usuce
suliți de plumb rece
îmi sfarmă genunchii:
au coborît de sus,
de la umeri;
pînă să ajungă la glezne
mai e vreme.
Poate se face ziuă.
Trebuie să rămîn dreaptă.

Auzi cum se clatină stelele
și se ciocnesc a furtună?
Tovarășii mei așteaptă zorii. —

II

O, iapă sură
cu coama de foc
și coapsele jocuri de ape
nu-mi tulbura ochii.
O, moarte
nu-i timpul să plec
Trebuie să rămîn dreaptă.
Fac semn cu mîna
și iapa sură
cu coama de foc
se risipește

Străinule frumos,
somn ce vii
cu murmur de ape
și ierburi înalte,
nu te apropia.
Se vor scutura florile
și-mi vor rămîne crengile pustii.
Nu te-apropia,
va trebui să plec în zori
cu toate florile vii,
să nu moară nici-o petală,
să nu se ofilească nici un gînd.
Va trebui să plec în zori
cu toate florile vii.

III

Cînd s-o face ziuă
și-ai să vii, iubite,
caută-mă-n zidul
temniței cernite.
O să fiu aproape
și-o să fiu închisă
în adînc de ape,
ape limpezite...
O să fiu, iubite!

Nu, țipăt,
nu-mi căuta buzele!
Nici-un geamăt
nu va tulbura
mintea-nfierbîntată.
Vorbele au prins rădăcini
în adîncul meu
și nu se vor rosti,
genunchii mei se vor face
coloane de piatră
și nu se vor îndoi.
Trebuie să rămîn dreaptă.

IV

În zori,
mă vor împușca...
Îmi vor împușca ochii;
dar gîndurile?
Gîndurile,
se vor face păsări albe
și vor zbura
acoperind cerul
mai strălucitoare
ca lumina soarelui
și veșnice.
Îmi vom împușca ochii;
dar gîndurile?...

V

În zori,
voi deveni copac și voi crește
dărîmînd zidurile.
Îmi voi înfige gleznele
în miezul pămîntului
și voi aduce în ramuri
furtunile din adînc.
Îmi voi înfige rădăcinile
în inima fiecărui om
și voi pluti în univers;
copacul cu crengi de aur
către țara luminii.

O, știu că se va face ziuă plină.
De aici,
de lîngă trupurile tovarășilor mei
începe ziua!

Desen de DINU VALENTINA

Mr. Harrington

Pe dreptunghiul de carton fin, albăstrui, scria cu litere în relief: „Dl. Harrington are privilegiul să vă invite la recepția dată în cinstea debutului londonez al maestrului Derek Farrar".

Farrar era un violonist tînăr, cu calități într-adevăr excepționale. Îl ascultasem cu o seară înainte, în sala uriașă și neprietenoasă a lui „Royal Albert Hall". Cîntase Bach, Ceaikovski și Bartok. O alegere bizară, dar Farrar izbutise să fie surprinzător de fidel stilurilor atît de diferite ale celor trei concerte.

Dl. Harrington era impresarul lui. Semnasem cu el, în dimineața aceea, contractul pentru turneul în Rominia al lui Farrar. Atunci căpătasem și invitația.

Recepția se dădea într-unul din saloanele hotelului „Simpson". Era o încăpere lungă, și destul de îngustă, tapisată cu violet, prin care circulau chelneri în frac, cu tăvi încărcate de pahare. Într-un colț, o mică orchestră — pian, saxofon, ghitară, baterie. Muzicanții, în vestoane purpurii, stăteau de vorbă lîngă pian. În mijloc, un podium circular, de sticlă mată, luminată pe dedesubt de becuri violete, își aștepta dansatorii.

Dl. Harrington m-a întîmpinat la ușă, cu cîteva cuvinte amabile. Apoi s-a scuzat și s-a îndreptat spre alți invitați. L-am căutat din ochi pe Farrar, singurul pe care-l cunoșteam și cu care puteam să stau de vorbă. L-am descoperit imediat. Stătea în picioare, lîngă perete, cu un pahar mare în mînă. M-am apropiat de el și i-am spus cît de mult îmi plăcuse concertul. Nu mi-a răspuns: privea în fundul paharului, pe care-l scutura într-una făcînd să se agite în el lichidul de un galben decolorat. Cuburile mici de gheață se ciocneau de sticlă cu un zgomot sec.

— Îmi pare bine că veniți la noi în țară, am continuat eu. Veți avea mare succes.

El și-a ridicat ochii spre mine:

— Ați discutat cu dl. Harrington?

— Da, totul e aranjat. Sper că nu aveți nimic împotrivă.

A început să rîdă:

— Eu? Dacă Dl. Harrington e de acord, ce să am eu împotrivă?... Tot ce vrea el, vreau și eu.

Goli paharul dintr-o singură înghițitură:

— Totul... Absolut totul... Așa e convenția între noi.

Și începu din nou să rîdă. Deodată se opri și mă întrebă, cu un aer aproape îngrijorat:

— Nu beți nimic?

— Am băut, mulțumesc...

— Cînd? De cînd stați cu mine, n-ați pus nici o picătură în gură... Nu se poate așa. Dl. Harrington vrea ca oaspeții lui să bea...

Opri un chelner care trecea cu o tavă plină, luă un pahar pentru el și unul pe care mi-l întinse mie.

— Să bem, spuse el. E un whisky foarte bun... Comandă specială pentru dl. Harrington... Tot ce are dl. Harrington e bun: whisky, violoniști... Și altele... Comandă specială... Cheerio...

Whisky-ul era foarte tare și îmi arse buzele și limba.

— Nu-ți place, ai? rise el și dădu pe gît paharul. Semeni cu nevastă-mea, nici ei nu-i place alcoolul... În schimb îi place... Treaba ei ce-i place... Eu asta nu pot să înțeleg. Whisky-ul e lucrul cel mai bun de pe lume... Ba nu, e singurul lucru bun pe lume.

— Și muzica? M-aș fi așteptat ca dv...

— Eu ce?... Muzica... Nu-i rea nici ea... cîte o dată. Dar whisky-ul e bun întotdeauna. Și pe urmă, cînd faci muzică, poți să-ți cumperi whisky. Dar dacă bei whisky, nu mai poți să faci muzică. Înțelegi? Asta e toată socoteala... Iartă-mă...

Dispăru în spatele unui grup și se întoarse peste cîteva clipe cu un pahar plin în mînă.

— Da... Văd că nu mă aprobi. Nici dl. Harrington nu mă aprobă... Nici nevastă-mea nu mă aprobă... He-he! Parcă eu îi aprob pe ei? Dar ei nu mă întreabă pe mine și atunci nici eu nu-i întreb pe ei. Înțelegi?

Orchestra începu să cînte. Pe parchet, lunecau, suple și tăcute, perechile de dansatori.

— Nu dansezi? mă întrebă el. Ai putea s-o inviți pe nevastă-mea... Dacă o să vrea și dl. Harrington. Te previn însă că s-ar putea să nu vrea... Vezi cum o ține în brațe?

I-am urmărit privirea. Dl. Harrington dansa cu o femeie blondă și înaltă, mai înaltă decît el. Era uimitor de frumoasă. Ochii ei mari, albaștri, treceau leneși și indiferenți peste Farrar, apoi se închiseră pe jumătate. Avea o rochie cenușie, dintr-un jerseu foarte fin, care i se mula pe corp ca o a doua piele.

— Vezi cum o ține în brațe?... Încearcă să o inviți, dacă ai curaj! Încearcă... Eu, unul, am renunțat de mult... E mai simplu cu ăsta.

Ridică paharul în dreptul gurii:

— Îmi dai voie să te beau?... Îmi dă. Nimeni nu se opune. Nici măcar cel mai mare impresar al Angliei. Nu îi place, dar nu se opune. Înțelegi? Așa că... Cheeri-oo!

De data asta, bău încet, cu înghițituri mici. Peste marginea paharului, ochii lui urmăreau cuplul pe care îl formau soția lui și dl. Harrington și care acum se găseau în colțul cel mai îndepărtat al sălii.

— Bun whisky... Păcat că se termină așa repede. Ai remarcat ce repede se termină? Ți se pare că e un pahar mare, dar abia ai supt din el și gata! Sau o fi un truc al d-lui Harrington?... E mare specialist în trucuri, dl. Harrington. Să ai grijă cînd semnezi contractul... E cel mai mare impresar din Anglia... Și cel mai mare șnapan din insulele britanice.

Era foarte palid, ca în seara concertului. Fruntea lui albă lucea sub un strat invizibil de sudoare. Nările îi tremurau. Opri un chelner și luă două pahare de pe tavă.

— Nu bei?... Rău faci! Foarte rău... Nu-i nimic, mă ocup eu de amîndouă. E un whisky clasa'ntîi!... Vezi ce culoare are? Comandă specială!... (Își pironi din nou privirea pe fundul paharului) Grozav îmi place să mă uit la el. Pe urmă îl beau, dar întîi mă uit la el. E-prieten cu mine și-mi arată totul... Totul... Vrei să-ți spun și dumitale ce văd?... Văd **văzut cum ne privea?" „Cine?" „Farrar... Ne privea dușmănos..." „Farrar?... Da de unde! E beat mort!"**

Începu să rîdă, cu hohote scurte, clătinînd din cap:

— Și ghici cine are dreptate? Ghici, ghici!... Hai să vedem dacă ești în stare... Nu?... El, sigur că el! El are dreptate! Sînt beat, beat, mort!... Înțelegi?

Se uită la mine, mirat:

— Nu rizi?... Ciudat! N-aș fi crezut că românii sînt atît de morocănoși! Cum de nu guști umorul situației?...

Dl. Harrington și soția lui Farrar se apropiară din nou, dansînd. Ea rămase tot timpul cu spatele spre noi. Dl. Harrington ne învălui într-o privire scurtă și rapidă, apoi își conduse partenera spre locul unde cînta orchestra. Farrar îmi făcu semn cu cotul și chicoti înfundat:

— Acum sîntem rude, dl. Harrington și cu mine... Rude apropiate. Înțelegi? Sînt soțul amantei lui... Atenție! Atenție! Atenție la formulare. Nu el e amantul soției mele, *ci eu sînt soțul amantei* lui. *Posesorul e el, adevăratul, veritabilul posesor. Eu sînt un apendice... Rudă prin alianță.*

Pe neașteptate, mă apucă de reverul hainei și mă întreabă:

— Spune drept... drept de tot... Îți place cum cînt?

— Sigur că da! i-am răspuns mirat. De ce întrebi? N-ai văzut ce succes ai avut aseară?

— Nu știu... Nu mai știu... Dacă dl. Harrington îmi organizează concerte... așa... ca rudă?...

— Ce copilărie! am murmurat eu.

— Poate... Poate e o copilărie... Dar nu mai am nici o încredere în mine.

Dădu pe gît unul din paharele și-l puse apoi pe pervazul ferestrei. Își trecu mîna peste fața asudată:

— Știu ce gîndești... Oho, știu perfect! Ar trebui să fac scandal, nu? Să mă duc la ei, s-o împing pe Tessie la o parte și să spun: „Domnule Harrington". *Nu, mai bine altfel:* „Ticălosule!"... *Așa, nu?* „Ticălosule, îți bați joc de mine? Nu ți-e destul că trăiești cu ea, de ce mă faci și de rîsul lumii?" *Și eventual să-i trag și două palme. Așa ți-ar plăcea? Ar corespunde normelor continentale de conduită?... Aș mai putea să-i spun:* „Crezi că păcălești pe cineva? Crezi că există în sala asta vre un om — unul singur măcar care să nu știe în cinstea cui e dată recepția? În cinstea mea? Nu, a ei... Ba nu, nici a ei! În cinstea ta. Adică; iată ultima mea amantă, nu-i așa că-i strașnică?".

Se clătină puțin pe picioare. De pe față îi dispăruse orice urmă de veselie:

— Dacă i-aș vorbi așa... Dacă i-aș vorbi așa, ce s-ar întîmpla? Să-ți spun eu ce. El m-ar măsura din cap pînă în picioare și ar pleca, fără să scoată un cuvînt... Pe urmă... Pe urmă, eu n-aș mai avea nici un concert. Înțelegi? Nici unul... Nici unul...

— De ce?... La urma urmelor, ai putea să-l schimbi, să treci la alt impresar...

— Zău?... Ce naiv ești! Mai întîi, am contract cu el pe 5 ani... Și al doilea, dacă dl. Harrington mă pune pe lista neagră, nu mă mai angajează nimeni. Nici un impresar, nici o orchestră, nimeni! La noi așa merge... Dl. Harrington e tare, e foarte tare...

Orchestra încetase să cînte, dansatorii părăsiseră podiumul. Dar soția lui Farrar și dl. Harrington nu veniră lîngă noi. Îi vedeam stînd de vorbă într-un grup, din care țîșneau din cînd hohote ascuțite de rîs.

— Și pe urmă, Tessie, continuă Farrar. Tessie m-ar părăsi numaidecît... Știi, e curios. La început, cînd ne-am căsătorit, mă iubea... Adică, cred că mă iubea. După aceea, a venit dl. Harrington. Am simțit că se întîmplă ceva. Dar am crezut că o face tot din dragoste pentru mine. Ca să mă ajute în carieră... La noi așa merge... Am protestat, i-am făcut reproșuri, scene... Ea nega... Pe urmă, nici n-a mai negat. Dar acum sînt sigur că nu pentru mine... Îi place luxul, o fascinează bogăția... Eu o dezgust, zice că sînt beție... Sînt, e adevărat... Dar înainte... înainte de toate astea, nu puteam să sufăr alcoolul... O iubeam pe ea. Pe ea și vioara... Atît... Acum, și ea și vioara sînt ale lui. Numai alcoolul e al meu. Înțelegi?

Sorbi cu lăcomie din pahar și-și șterse gura cu dosul palmei:

— Admirabil whisky... D-ta de ce nu bei?... În general, pari cam indispus. Sper că nu din cauza mea... Aș fi dezolat... Eu trăncănesc, trăncănesc... Dar astea-s lucruri banale... La noi, așa merge...

Nicolae Minei

NECAZURI...

— Pasează, omule!

„Omul" are de toți vreo șapte-opt ani. Conduce cu îndîrjire o minge cîrpită, făcînd slalom printre adversari.

Stăpînii de drept ai maidanului de lîngă Hală, sînt ei, „fotbaliștii cu ghiozdan".

Pe tușă, o „rezervă" mi s-a plîns:

— Terenurile de sport care se fac pe lîngă blocuri sînt cam mici. Noi jucam altădată în spatele Palatului Culturii. Acum, acolo s-a construit Teatrul de Vară. Pe urmă, am jucat lîngă Casa de Cultură a studenților. S-au construit acolo, blocurile alea turn și cămine studențești... Iar terenurile care se fac pe lîngă blocuri...

— Sînt mici?

— Mici. Cel mult, șapte la șapte. Noi jucăm 11 la 11, ca-n fotbal adevărat. Ceea ce, vedeți, dăunează calității.

Da, da! Chiar așa a spus: „dăunează calității".

În vremea asta, pe teren e prăpăd. Se centrează, se driblează, se pasează (asta-i drept, mai rar) și, mai ales se... protestează.

— Mă individualistule! De ce nu pasezi?

— Dacă n-ai intrat în culoar! Să dau drumul la minge de pomană?

Degajează, Spiridoane, nu trage de timp! „Rezerva" îmi oferă lămuriri:

— Asta, cu mingea, e fantastic. Uitați-vă la el, control al balonului... E drept, driblează prea mult, dar... Bine, măă!... Ați văzut? Acuma a pasat, iar Stanciu n-a avut decît să șuteze. Păcat de față, că nu s-a marcat. Iașin, așta...

— Iașin?

— Așa-l spunem noi portarului. Îl cheamă Andrei, da' și la școală-i zicem Iașin... Așta, care driblează și barele, e Dinulescu... Ăla, cu părul creț, e Voica. Din cinci ocazii clare, două sînt precis gol... Lui Marcel îi spuneam Unguroiu, da' acuma-i zicem iar Marcel.

— De ce?

— Așaa...

Interlocutorul meu se oprește pentru a exclama cu putere, deși cam... pițigăiat:

— Hai mă... Așa! Goool!

Ghiozdanul se avîntă către slăvi, poposind apoi în brațele stăpînului. Cînd se mai potolește, îl întreb:

— Cam ce-ai vrea să te faci matale?

— Cînd?

— Cînd o să fii mare.

— Aaa... Păi, aviator și fotbalist — și cată la mine c-o privire în care citești îngrijorare: oare se poate și una, și alta?

— Sigur că se poate.

Un jucător a atîns mingea cu mîna și pe teren e scandal în toată regula. Motivul? Unii susțin că:

1. N-a fost intenționat, că n-avea de ce să fie.

2. N-a fost în careu. Uite mă, unde-i poarta!

Iar alții afirmă că:

1. A fost intenționat „toată ziua".

2. A fost în careu „cum te văd".

Pînă la urmă, se ajunge la un compromis: se elimină intenția, dar se stabilește locul infracțiunii în imaginarul careu. Deci, șut! Îngrămădeală, pase înapoi, praf ridicat, intervențiile fundașilor, șut în apărători, șut la poartă, portarul respinge, driblingul lui „Dinulescu", pasă „peste", pătrundere, șut... gol!!!

Astăzi după amiază însă, pe teren domnește liniștea. Îmi plimb privirea neliniștit, încercînd să-mi dau seama despre ce poate fi vorba: o adunare pionierească, vreun cerc la școală, sau cine știe ce... Dar nu, fotbaliștii sînt pe teren. Nu aleargă. Nu fac gălăgie. Mîngîea, nedumerită, se odihnește lîngă „bara" din ghiozdane...

— Ce s-a întîmplat, băieți?

Vechea mea cunoștință, în loc de răspuns, arată cu degetul. Privesc.

Iată cunoscutul trepied, nivela, jaloanele, mirele... Iar vor trebui să-și schimbe băieții locul de joc; i-a venit rîndul și acestui aproape ultim maidan...

Mircea Radu Iacoban

Scrisoarea

În timpul procesului lui Eichmann, unele agenții au anunțat că autoritățile din Argentina l-ar fi arestat pe doctorul Mengele. Acesta fusese doctorul lagărului de exterminare de la Auschwitz. El este eroul scrisorii pe care o public mai jos:

Stimate, tovarășe scriitor,

De multe ori îmi pare rău că nu sînt scriitor: am petrecut 2 ani și șase luni în lagărul de la Auschwitz. Am citit undeva că ar fi fost arestat doctorul Mengele. Eu l-am cunoscut personal. Vă relatez un singur amănunt despre el, poate o să folosiți acest material, cîndva, într-un roman.

La 14 septembrie '44, în urma unei percheziții efectuate în baraca noastră, s-a găsit jumătate dintr-un roman de Vicky Baum. Îl foloseam în colectiv ca hîrtie de toaletă. S-a socotit material subversiv și, în urma anchetelor făcute, au fost condamnați la moarte 3 deținuți: doi comuniști cehi și un ziarist de undeva din Olanda, Van Lunden. Toată baraca a fost scoasă să asiste la execuție.

Van Lunden era un om mai în vîrstă, reumatic și foarte fricos. Tremura din tot corpul. După citirea sentinței, Van Lunden l-a rugat pe comandantul plutonului de execuție să-i dea voie să facă o cerere de grațiere că, el nu este vinovat, că îl cunoaște personal pe domnul doctor Mengele. Comandantul plutonului de execuție a rîs, pe urmă probabil i s-a părut o glumă foarte reușită ca un deținut să facă o cerere de grațiere. A rupt o foaie dintr-o agendă de mărimea palmei și l-a pus pe Van Lunden să facă o cerere telegrafică. Acesta scrise cîteva cuvinte pe foaia primită și un S.S.-ist tînăr a fugit cu cererea la domnul doctor Mengele.

Spre mirarea noastră a tuturor execuția s-a contramandat. Dar în cea mai mare încurcătură fusese comandantul plutonului de execuție: el nu știa dacă a fost grațiat numai Van Lunden sau și ceilalți doi. L-a trimis pe S.S.-istul cel tînăr din nou la doctorul Mengele dar acesta a comunicat să nu fie deranjat decît peste o oră. O oră întreagă am așteptat în careu să aflăm rezultatul final. Bătea un vînt rece, ascuțit, de pustă. În cele din urmă S.S.-istul cel tînăr se reîntoarse cu rezultatul final: Să fie executați toți trei.

Luni de zile m-am frămîntat ce anume a însemnat aminarea aceea de o oră. Am aflat secretul cu cîteva zile înainte de lichidarea lagărului, de la o sentinelă: Doctorul Mengele a ascultat atunci concertul pentru pian și orchestră al lui Ceaikovski și nu voia să fie deranjat, în timpul audiției, de zgomotul armelor.

Francisc Munteanu

Despre natura lucrurilor

Grozavă treabă să locuiești la bloc, și mai ales să locuiești cum locuim noi. Avem trei camere una și una: avem baie cu cadă îngropată, iar pereții băii sînt căptușiți cu plăci de faianță; avem apoi bucătărie și două cămări și un balcon lung, poți să te dai pe el cu trotineta. Eu nu m-am dat, sînt prea mare. S-a dat frate-meu, Mitică. L-a urechiat bunica și l-a trimis jos, pe asfaltul din scuar. Mitică a urlat cît a urlat — așa protestează el — dar a apărut tata cu nuiaua. Se supărase rău de tot. Zicea că în cazuri de astea, pînă și Makarenko se adresează nuielei. Mitică nu știe cine e Makarenko dar știe ce e nuiaua. Așa că a șters-o pe scări la vale. Tata își răsucea mustața și zîmbea într-un colț de buză. Cu nuiaua aia, Mitică n-a mîncat bătaie decît de la mama. Tata n-a folosit-o decît atunci cînd bătea covoarele. Nici la covoare n-a folosit-o tata prea des. Deobicei tata era plecat la drum cînd se făcea curățenie în casă. Venea obosit de pe locomotivă și nu-i ardea lui de covoare. Bunica și mama aveau grijă să fie totul aranjat, scuturat, să se simtă tata bine.

Treaba asta mai mergea cînd locuiam în vechea casă din mahala. De cînd ne-am mutat la bloc s-a schimbat povestea. A cumpărat tata covoare noi. Două covoare a cumpărat. Ca să le ții și să le bați, îți trebuie putere. Is grele. La început le-a pus bunica pe balcon să le bată. N-a apucat să dea de două ori cu nuiaua și cei de jos, de sub balconul nostru, s-au supărat. Au și ei o bunică strașnică, a dovedit-o cu gura pe a noastră. Așa că am coborît în spatele blocului, cu covoarele, să le batem pe un spalier. N-am ajuns să le petrecem pe după spalier. Era spalierul prea înalt. Mă miram eu ce mă ia bunica cu: „Măi ce flăcău te-ai făcut, ia să-ți văd mușchii. Phii, un zdrahon de băiat. Ce umeri. Grozav ai mai crescut. Ia treci și ține de covor"!

Am trecut să-i țin de covor, dar după prima lovitură, l-am scăpat din mînă și bunica a schimbat foaia: „Să te mai prind că tragi cu ochiul pe geam. Vizavi la balconul lui Elefteriu. Te spun Sandei".

Sanda e fata lui Elefteriu și e în clasă cu mine. Cînd o fi văzut bunica, mă rog, că trag eu cu ochiul la balcon? Că-mi calc pantalonii la dungă? Și ce-i cu asta? Dar dacă i-o spune Sandei, aia umple școala. Și mai e și cu mine la atletism!.

Seara, mama i se plîngea tatei, adică nu i se plîngea dar îi spunea:

— Toate-s bune, Ionică, am scăpat să mai car apa cu găleata de la vecini. Am apă caldă la chiuvetă toată ziua. De spălat rufele, iarăși n-am ce zice. Uscătorie cu calorifer... Nu mai taj lemne pentru sobe, iar la bucătărie am gaze. Mi-a ușurat munca. Numai cu bătutul covoarelor e greu. Cobori trei etaje, iar covoarele astea-s ca plumbul.

Bunica a privit-o peste ochelari... Și cînd te privește bunica peste ochelari e mai bine să te strecori pe ușă. Și tata face așa și e mai bine. Știe el ce știe.

— Da', mă rog, ce-ai vrea dumneata? întreabă bunica. Poate vrei să-ți facă și mîncare?

— O să vină vremea, încearcă tata.

— Ce-o să vină, Ionică? zice și mai întîpetă bunica.

— Păi da, nu se lasă tata. O să fie un magazin la parter. Ridici receptorul telefonului și comanzi mîncarea. „La ce oră să fie gata?" — o să te întrebe. „Păi, aș cam vrea pe la 12" — zici tu. Să fie așa: o ciorbă de perișoare cu piper și ardei iute, niște chiftele marinate — aveți grijă să fie bine prăjite", „îmi permiteți o sugestie?" — o să te întrerupă primitoarea de comenzi. Și-i permiți sugestia. „Dacă aveți felul întîi cu tocătură, felul doi nu mai e recomandat de medic să fie tot tocătură. Vă supuneți stomacul la un efort prea mare". „Bine, ai să zici dumneata mamă, atunci ce ne recomanzi la felul doi"? „Ceva mai ușor, dragă tovarășe, o să zică ea. De pildă, o budincă de macaroane cu zahăr sau niște carote. Iar felul trei, clătite cu dulceață de vișine. Dacă n-aveți rezerva dumneavoastră de vin, să vă împachetăm și o sticlă de Nicorești roșu, desert. Și cafea, la sfîrșit". „Fie cum zici dumneata" — ai să aprobi. „La ce etaj vă rog"? „La etajul trei, apartamentul 36". „S-a primit comanda". Închizi binișor telefonul și te așezi în fotoliu, ca să studiezi pentru următorul seminar la universitatea populară.

— Ionică, șoptește bunica cu o îngrijorare prefăcută. Ionică, tu bați cîmpii, băiete.

Mama zîmbește blînd. Stă pe un scaun cu mîinile în poală, cuminte ca o fetiță.

Bunicii i-a trecut umbra de supărare, nu mai privește peste ochelari. Rîde și ea încetișor, clătinînd din cap cu mîna la gură. Tata zîmbește și el, dar nu se lasă.

— Nu glumesc, mamă, zice, peste o lună, la parter se deschide un astfel de magazin. Și atunci terminați cu treburile. Doar dimineața și seara o să mai aveți de lucru pe lîngă apartament.

— Ionică, face bunica. Bucătăreasa ta de la telefon nu se prea pricepe. După ciorbă cu perișoare, cu piper și ardei iute, nu merge budinca.

— Ei, atunci o s-o trimitem la o școală medie tehnică alimentară, rîde tata și se ridică să-și ia ziarul de pe dulap.

Bunica și mama discută în șoaptă ce să cumpere mîine cu prima pe care o ia tata de la depou. Se gîndesc la niște fotolii sau la o canapea-pat. Dacă ar fi după mine, cu prima aia mi-aș cumpăra cîteva aparate pentru laboratorul meu de fizică. Am văzut pe Calea Victoriei un magazin cu aparate electrice. Aș putea lua un transformator, nu costă scump, și aș trage fir de la soneria principală în toate camerele. Și la baie aș trage. Să fie peste tot sonerii. Apoi aș meșteri o chestie strașnică. Dacă vine un musafir și sună la ușă, întrebi din pat: Cine e? Și-o să-ți răspundă cine e, tu ai să auzi, că ai un difuzor mic la piciorul patului. Dacă vizita îți convine, apeși pe un buton fixat tot la piciorul patului și-i deschizi ușa musafirului. Dacă nu taci mîlc și zici: „Nu primim astăzi vizite!" Grozav ar mai fi.

— Ce faci acolo, Andrei? zice tata și eu tresar.

— Eu? A, nu, învățam la fizică, tată.

— Nu prea se vede. Îți umblă gîndurile brambura.

— Mă gîndeam la un aparat, un aparat cam așa...

Îi spun tatei toată tărășenia cu soneriile și cu difuzoarele, și cu broasca electrică de la ușă. El mă ascultă, mă întreabă, mă pune să fac schema. Toate le știe tata. A și găsit trei greșeli în schemă, care mi-ar fi dat un scurt circuit. Lucrăm amîndoi pe ruptele să facem o schemă nouă, și eu mă gîndesc că poate-i trece prin gînd să pună la bătaie prima de mîine pentru aparate.

Ne-am culcat cu toții. Și în camera noastră au stins lumina. Stau cu mîinile sub cap și mă gîndesc. S-ar putea ca în hol, dacă fac un comutator special adaptat la balamaua ușii și pus în legătură cu becul electric... ar fi ceva. Cum deschizi ușa, să se aprindă lumina, să nu mai bîjbîi cu mîna pe perete după comutator.

— Andrei, șoptește Mitică, dormi?

— Nu dorm, taci. Mă gîndesc.

— Andrei, tata îi spunea mamei în bucătărie: Andrei o să ajungă mare fizician! E adevărat, Andrei? Mămica zicea că n-ai putere fizică nici să-ți dai de capătul covorului.

— Ești un prost, îi spun. Una e puterea fizică și alta fizica, știința fizicii.

— Păi cum vine asta? nu se lasă Mitică. Tot fizică se cheamă.

— Spui prostii, Mitică. Hai, dormi. Îți explic mîine.

Mitică adoarme repede. Așa îi e felul. Mă gîndesc că totuși s-ar putea să aibă dreptate Mitică. O să-l întreb pe profesor. Și adorm.

A doua zi, pe seară, tata apare acasă cu un pachet mare. Deabia îl ține în brațe. Îl așează pe dușumea cu grijă. Noi toți, grămadă în jurul lui. Bunica oftează:

— S-au dus fotoliile!

Tata desface pachetul încet, încet, parcă prea încet. Din mormanul de hîrtii scoate un aspirator de praf nou-nouț. Mama bate din palme ca un copil: „Am scăpat de bătutul covoarelor". Bunica îl privește pieziș cu neîncredere: „Ce-o mai fi și drăcia asta"? — mormăie ea. Mitică a rămas cu gura căscată. Stă pe brînci și privește cum pregătește tata aspiratorul ca să-l pună în funcțiune. Nici nu mai răsuflă de emoție. Mie mi-au răsturnat toate în cap. S-a dus naibii schema de aseară.

— Andrei, mă strigă tata, în timp ce aspiratorul suge tot praful din covor. Ai grijă, Andrei, să nu-l pui să deschidă ușile, nici să strunjească roți de trotinetă.

Ce știe tata!... Cu aparatul ăsta, dacă-l scot pe balcon, am să lansez într-o zi rachete „micro". Or să rămînă toți cu gurile căscate. Chiar acum mă apuc de schema instalației de lansare

Dionisie Șincan

Tovarășului D. G.

Cheltuieli de prestigiu

Consiliul discuta o problemă foarte importantă: gospodărirea numărului de zile-muncă în campania de toamnă. Își spuseseră cuvîntul majoritatea membrilor, și-l spusese și tînărul inginer agronom care, în ciuda bărbii sale rare, vorbea cu deosebită chibzuială, și-l spusese și contabilul iar acum, privind la el, la figura lui atentă și precaută, președintele își spunea și el părerea trăgînd concluziile.

Vorbea calm olteanul acesta înalt, cu obrajii lungi, arși de vînturi, a căror culoare cărămizie contrasta cu ochii negri, scăpărători, apărați de sprîncene mici și stufoase. Vorbea calm și făcea din cînd în cînd cîte un gest scurt, ca și cum ar fi pus punct unei chestiuni.

La sfîrșitul unei fraze însă, tocmai cînd se pregătea să facă gestul, președintele rămase cu mîna în aer. Ceilalți oameni din jurul mesei nu avură vreme să observe aceasta și atenția lor tot spre zumzetul ca de bondar ce se auzea de pe șosea se îndrepta. Zumzetul creștea, se amplifica, căpăta sunet distinct de motor, și încă de motor în patru timpi, cu bătaie sigură ca de ceasornic. O clipă, două, trei... pînă cînd zgomotul motorului deveni vijîit, și-un autoturism trecu prin fața ferestrelor camerii de consiliu, acoperindu-le cu norul auriu al prafului spulberat în soare.

...Nu se știe cît dură tăcerea! Fapt este că dură o cîtime de timp, pentru că la sfîrșitul ei mîna președintelui nu mai era întinsă, ci sprijinită calm pe tăblia mesei. La sfîrșitul ei, adică atunci cînd Neculai al lui Dincă, cel mai tînăr membru din consiliu, spuse cu interes:

— Mașina lui „24 Ianuarie"! Áia oameni: au ajuns să aibă și mașină mică!...

Ochii negri ai președintelui căutară vreo expresie nouă pe figura atentă și precaută a contabilului. O căutară îngrijorați, ca pe un sprijin. Apoi președintele făcu gestul său hotărît și dădu să continue conduziile despre modul cum vor gospodări zilele-muncă.

Dar nu fu posibil. Din colțul celălalt al mesei, Costică Isci, brigadier de cîmp, rosti pătimaș, încuviințînd vorbele lui Neculai:

— Noi avem fondul de bază cu două milioane mai mare, iar ei și-au cumpărat autoturism.

Președintele se înfurie. Se înfurie, poate, și pentru că îl împingea și pe el inima să vorbească. Făcu gestul său scurt, încă înainte de-a spune ceva și i-o reteză brigadierului:

— Noi, în schimb, avem trei autocamioane!... Și-o să-l luăm și pe-al patrulea. Autocamioanele ne-au adus vara asta un venit de treizeci de mii de lei, ca să nu mai punem la socoteală treaba pe care ne-am făcut-o noi cu ele!...

Și, prin ton și prin gest, puse punct acestei chestiuni. Apoi căută să-și amintească unde rămăsese, ce mai avea de spus... Da, rămăsese la problema... Toomai cînd să reia problema respectivă, auzi glasul domol al inginerului care-i răspundea:

— Bine, tovarășe președinte, dar o mașină mică, ce, crezi că nu are și ea rentabilitatea ei? Păi nu consumă mai mult decît un cal pe care-l ții pentru șaretă, iar prețul i-l valorifici făcînd o scamă întreagă de treburi mărunte pe care, dacă le faci cu camionul, înseamnă un consum mare de benzină!

Obrajii prelungi ai președintelui păliră. Simțea, din experiență, că în acel moment discuția lunecase pe panta pe care el o ocolea. Simțea că se va aprinde și el, că va intra și el în discuție, că va simți în inima sa o zvîcnire care-l va îndemna să zică da. Și, mai ales de asta, se temea el cel mai mult. De zvîcnirea asta, de pornirea asta, de avîntul care l-ar putea cuprinde îndemnîndu-l să spună: „Adică noi de ce nu..."

Alături, glasul sfătos al tînărului inginer îi atrăgea atenția ca-ntr-o concluzie:

— Sîntem oameni moderni, tovarășe președinte, trebuie să utilizăm mijloacele moderne! E o chestiune de prestigiu!...

Președintele ridică din umeri încercînd să spună prin asta că el înțelege ce spune inginerul, dar că nu are ce face. Ridică din umeri și trebui să se întoarcă imediat spre capătul celălalt al mesei de unde Florea, vicepreședintele cel gras și greoi, spunea:

— Sigur! Și nu trebuie nimic altceva decît să ne zbatem puțin la minister pentru aprobare. Doar cererea e depusă. Am depus-o o dată cu cei de la „24 Ianuarie", anul trecut, cînd tu erai la școală. El s-au zbătut și-au obținut. Dacă noi nici nu ne-am mai interesat!...

Președintele se uită la el cum vorbea, repede și cu gesturi rotunde făcute de mîinile lui cărnoase, și simți nevoia să-i spună:

— Uitați-vă ce este: Știu că putem să insistăm. Știu doar că atunci cînd eram la școală voi ați făcut cererea pentru un autoturism. Eu zic așa: într-o oarecare măsură, mașina mică este pentru folosul meu, al președintelui. Ei bine, oameni buni, eu n-am nevoie de mașină mică. Aș umbla cu ea; oho, cîte treburi n-aș putea face mai repede! Dar în momentul de față aș fi mai bucuros dacă banii ăștia i-am da cumpărînd peste plan ceva văcuțe sau un camion. Ați văzut cît de rentabil este un camion. Așa că eu vă spun: vă mulțumesc pentru că vă gîndiți la mine, dar n-am nevoie...

— Tu n-ai nevoie, spuse vicepreședintele cu glas mustrător, dar nu uita că ești președintele nostru, iar noi avem nevoie ca președintele nostru să umble cu mașina! Adică Predoi, de la „24 Ianuarie", de ce să umble?!

— Sigur că da. Am spus și eu; e o chestiune de prestigiu! îl completă inginerul.

Președintele simțea cum îl cuprinde o căldură moale, mîngîietoare, un duh al blîndeții care l-ar face să se așeze încet pe scaun și el să spună: „De, frățiloor, dar să știți că eu n-am vrut!" Se vedea parcă șuierînd-se-n mașină și ducîndu-se la Agrosem. Atunci nu l-ar mai lăsa ăia să aștepte chiar așa. I-ar da sămînță de cea mai bună calitate. Da, avea dreptate și inginerul; era o chestiune de prestigiu. Da, da... Dar, deodată ceva se împotrivi în el. Se uită la obrazul cu barbă rară al agronomului și-i spuse:

— Ehe, tovarășe inginer, cu prestigiul nu umpli hambarul!

Vorba asta a lui plăcu. Mai mulți membri ai consiliului rîseră încuviințînd. Președintele se bucură, redeveni stăpîn pe el și consideră treouță ispita acestei discuții. Tuși și spuse cu glasul ferm:

— Bine, tovarăși. Haidem să vedem ultima problemă; cum facem cu zilele-muncă la vie...

Și, bucuros că trecuse peste hop, surîse celui din fața sa, unui bătrîn negricios, moș Andrei Chesaru, responsabil al fermei de păsări și membru în consiliu.

Dar moș Andrei, crezîndu-se întrebat, îi răspunse:

— Trecem Gheorghe, dar dacă a venit vorba de mașină, de ce n-o lămurești pînă la capăt? Uite, eu cînd am intrat în gospodărie, m-am gîndit să mănînc o bucată de pîine și nimic mai mult; dar acuma, dacă văd că gospodăria ne aduce belșug, mă gîndesc și eu: de ce n-am lua și-o mașină?!...

Președintele păli din nou. Simți cum redevine nesigur pe el și, căutînd parcă ajutor, își îndreptă privirile spre contabil. Omul acesta în aparență morocănos, iar în fond foarte atent și foarte chibzuit la toate, nu se putea să nu-l înțeleagă. Doar el îi fusese întotdeauna cel mai apropiat sprijin în lupta pentru întărirea economică a gospodăriei. El era omul care parcă se născuse cu un al șaselea simț, acela al economiei, al descoperirii fiecărui mijloc rentabil pentru gospodărie. Contabilul era acela care știa să vadă imediat cum se mai putea reduce o cheltuială și ce putea să aducă noi venituri la ziua-muncă și la fondul de bază, el era acela care se sfătuia întotdeauna cu consiliul cum să scoată venituri mari cu cheltuieli mici, el era acela care suferea și se certa cu brigadierii cînd vedea că au irosit chiar și o jumătate de zi-muncă de pomană. El era, într-un cuvînt, omul cu care președintele, de șase ani de cînd era ales, conlucrase zi de zi, omul cu care trăsese la greu, își chinuise mintea, își îmbinase prieperen pentru ca să organizeze cît mai bine această gospodărie. Bine-nțeles că fiecare colectivist simțea acum că fiecare problemă a gospodăriei este problema lui personală, dar ei doi, președintele și cu contabilul, o simțeau parcă de zece ori mai puternic. Sigur că da, un asemenea om nu se putea să nu-l înțeleagă. Președintele se uită la el drept cu priviri grele, parcă temătoare, parcă îndurerate. Îi cercetă fața atentă și precaută și-i căută privirile sinilii. I le întîlni. I le întîlni și parcă nu află în ele căldura dintotdeauna. Contabilul dădu din cap și-i spuse:

— De, Gheorghe, dacă ar fi după mine, aș găsi cum să întrebuințez și mai bine banii ăștia; dar și ei au dreptate; ce naiba, sîntem cea mai bogată gospodărie din partea asta a Olteniei. Renumele nostru s-a dus și spre Calafat și spre Segarcea și spre Corabia... Poate că, de... știu și eu!...

Vasăzică și el! Vasăzică și el se îndoia să ia o hotărîre potrivnică! Președintele se ridică. Cine știe cum arăta la față, că toți se uitau drept la el. Și el se uită la toți. Îi cercetă, îi numără. Erau destui care nu spuseseră nici un cuvînt. Care tăcuseră, care se gîndeau la o întrebuințare mai chibzuită a banilor gospodăriei. Sigur că da. Vorbiseră numai cei care ar fi fost de părere să se ia mașina. Sigur. O să pună la vot. Imediat o să pună. Numai să-și spună și el de-a-ntregul părerea. Se uită la contabil:

— Zici că sîntem cunoscuți pînă la Calafat și pînă la Segarcea! Dar de ce sîntem cunoscuți?... Sîntem cunoscuți pentru că sîntem gospodari buni și chibzuiți!... N-au venit la noi din mai toate gospodăriile să vadă cum administrăm numărul de zile-muncă și cum am ajuns la o valoare atît de mare?... Nu ne-au cerut raport la minister despre modul cum am scos rentabilitatea maximă de la grădinărie?... N-am fost dați exemplu pe regiune pentru construcțiile economice pe care le-am făcut și pentru chibzuiala cu care facem investiții?! Nu sîntem noi aceia care am reușit să dublăm șeptelul în numai doi ani?... De ce toate acestea?... Pentru că nu ne-am avîntat la cheltuieli prea mari, iar împrumuturile de la stat le-am luat numai atunci cînd am avut de făcut investiții într-adevăr rentabile! Noi, prin muncă și prin chibzuială, am ajuns ce-am ajuns!... Alții își reconstruiau sediile, noi făceam grajduri; alții își luau mobilier, noi făceam rame pentru seră și uite că Fructexportul are în noi mai multă încredere, decît în alte gospodării și ne plătește bani frumoși!... Atunci? Vă întreb eu... Rosti acest „vă întreb" cît se poate de încet, de rar, privind în pante fiecare figură. Da, oamenii arătau a-l fi înțeles. Își dădeau seama că nu era o simplă ambiție la el, nici teama de-a nu se spune că și-a luat mașină pentru nevoile lui. Era chibzuiala cu care condusese dintotdeauna treburile gospodăriei. Ea îl făcea să-și calce chiar dorința de-a merge cu mașina în loc de șaretă. Oamenii îl priveau cu interes și încredere. Cei care tăcuseră păreau chiar bucuroși. Cei care pledaseră pentru cumpărarea mașinii, căzuseră pe gînduri. Președintele simțea cum totul se liniștește înlăuntrul lui. Dădu să se așeze, să se uite pe niște hîrtii. În clipa aceea însă, de undeva, din depărtare se auzi un zumzăit ca de albină, apoi ca de bondar, apoi se desluși a fi o bătaie de motor puternic și proaspătul autoturism achiziționat de GAC „24 Ianuarie", gospodăriei vecină de care nu-l despărțea altceva decît un loc cu casele ceva mai rărite, trecu pe sub ferestrele lor, spulberînd nepăsător un nor de praf. Nepăsător și cu superioritate, parcă.

În sala de consiliu tăcerea avea sute și sute de sensuri.

Pînă cînd, de undeva, de la un colț al mesei, se auzi o exclamație de care nu puteai să-ți dai seama dacă fusese rostită de unul sau de mai mulți:

— Măi, dar frumoasă mai e, fir-ar ea să fie!...

Președintele se făcu alb, se ridică în picioare și spuse cu glas precipitat:

— Bine, tovarăși. O să facem o ședință de consiliu special pentru asta. Să terminăm acum cu zilele-muncă de la vie.

Îi duduia în urechi motorul autoturismului și, dintr-o pasiune pentru motoare care-i rămăsese încă din armată, simțea nevoia să spună și el: „Și ce motor are; parc-ar fi ceasornic!".

★

Acasă, președintele se ceartă cu nevasta.

— Ai văzut, îi spuse ea, Predoi se plimbă cu mașina mică, iar tu... Halal președinte de gospodărie milionară!...

El o privi atît de crunt, încît dacă ar fi avut dinainte o altă femeie decît colțoasa de nevastă-sa, ar fi băgat-o în pămînt numai cu privirile. Ea însă îi dădu înainte:

— Sigur, uită-te la mine urît și mergi prin praful care ți-l lasă ăla!

— Praful, asta te doare pe tine, praful, ai?...

— Mă doare; că eu mă gîndesc la tine, că doar ești președinte!

Asta el n-o mai răbdă:

— Nu te doare, muiere! Vrei să te vezi în mașină, asta e! Ți s-au suit mofturile la cap! Ha! Madam, nevasta președintelui! Ai uitat cînd mai ieri, alaltăieri...

Tăcu. Vorba asta cu „ieri, alaltăieri" îi trezi parcă alte amintiri. Pe fața lui mare, cu obraji prelungi, se așternură niște gînduri mai adînci. Se mișcă stingher prin cameră bălăbănindu-și mîinile ciolănoase. Adică, ce vroise să spună cu acel „ieri-alaltăieri"?... Vroise să spună că femeia asta, colțoasă așa cum e ea, muncise de se spetise alături de el să dea de mîncare la plozi, ca să se salveze de hulpăvia chiaburilor, apoi muncise cu vrednicie și-n gospodărie... Acuma, vedea și ea că se poate trăi din ce în ce mai bine. Ce vină avea?...

Îl cuprinse iarăși căldura aceea moale care se transformase acum în milă pentru femeia alături de care trăise aproape o viață. Și simți nevoia să-i spună o vorbă blîndă. Se apropie de ea, lăsă ochii în jos și-i spuse:

— Lasă Marie, acuma cîștigăm destul; ne-am făcut o casă întreagă! O să ne luăm și-o mașină, ce mare lucru? Eu am zile-muncă destule, tu ești vrednică. Ai să vezi! Uite, am auzit că-i un drum foarte frumos la Bicaz. Sus, în munte. O să mergem acolo cu mașina!... Dar cu mașina noastră. Marie, nu cumpărată cu banii gospodăriei. Banii gospodăriei sînt treaba mea și-a consiliului. Lasă-ne pe noi!...

Și dădu să adoarmă, liniștit, mulțumit. Chiar începu să viseze ceva în legătură cu Moș Andrei Chesaru cînd, vîjîi!... ca un bolid, se auzi trecînd pe șosea mașina lui „24 Ianuarie". Da, pe șosea. Pe șoseaua din mijlocul satului. Și-o aude tot satul. Și tot satul vorbește!

Alături, în întuneric, președintele auzi oftatul neadormitei sale soții. Și ciuda îi crescu și mai mult. Ah, de-ar avea cei de la „24 Ianuarie" drum prin altă parte, tot ar mai fi cum ar mai fi!...

Adormi din nou visînd cum, el, președintele, a cărui chibzuială era renumită, ar fi dat celor de la „24 Ianuarie" orice, numai să-și facă drum prin altă parte.

★

Peste cîteva zile, tot satul vuia. Unii spuneau că cei de la „24 Ianuarie" pesemne că-i întrecuseră și în ceea ce privea fondul de bază, de vreme ce aveau autoturism. Alții, care cunoșteau mai profund treburile gospodăriei, spuneau că, din contră, lucrurile stau mai bine cînd conducerea face investiții mai chibzuite. Cîțiva, care fuseseră la raion, însă, povesteau cum primul secretar îl mustruluise pe președintele lor care întîrziase la o ședință și comentau: „Sigur, cum să nu întîrzii, cînd tu vii cu șareta iar alții vin cu mașina!" Unii făcură și o socoteală care arăta că, la o gospodărie atît de mare și atît de puternică, ar fi nimica toată cumpărarea unui autoturism, alții dădeau dreptate președintelui care era chibzuit pînă la ultimul leu, atrăgînd atenția că numai așa se explica bunul mers al treburilor și faptul că pînă acum nimeni nu era nemulțumit de președintele lor.

— Bine zis, „pînă acum", ripostă cineva, pentru că acum nu ne mai convinge. De ce se zgîrcește la o mașină?...

Ai fi zis că erau două tabere. Dar, de fapt, colectiviștii nu se-mpărțiseră. Discutau, vorbeau și așa, și așa, chibzuiau cum ar fi mai bine de făcut. Pînă cînd, nu altul decît moș Culai Cambrea, cel mai bătrîn om din sat, îi spuse președintelui:

— Gheorghe, nu faci bine ce faci. Să te hotărăști și să iei mașina aia. Sîntem gospodărie mare!

— De, moș Culai, eu crezi că n-aș vrea? Mie crezi că nu-mi place să mă plimb cu mașina? Crezi că n-aș face atîtea și atîtea treburi mai repede?!...

— Atunci, ce mai stai? se zbonți moșul.

Dar președintele se depărtă dînd nehotărît din cap. „Nu, hotărîrea asta n-o va lua decît dacă cine știe ce împrejurări îl vor forța".

Și iată că veniră și împrejurările. Veniră sub forma unui plic cu sigiliul ministerului. Contabilul i-l arătă într-o dimineață cînd îi era lumea mai dragă.

În plic era o hîrtie care-i anunța pe colectiviștii din gospodăria „Drum Nou" că cererea lor de a cumpăra un autoturism fusese aprobată.

Președintele nu mai știu ce să spună. Îi bețeli puțin pe cei care în lipsa lui se luaseră după vecinul Predoi, dar om al practicii fiind, trebui să treacă la acțiune.

Și cum poți să treci la acțiune într-o asemenea împrejurare?

Rămase pe gînduri, apoi, parcă dorind o confirmare a gîndurilor sale, se uită atent în ochii sinilii ai contabilului.

— Ce facem, Pavele, putem să ne facem de rîs acum la Minister?...

★

Peste cîteva zile, președintele și contabilul plecau să ia mașina. Plecaseră de-atîtea ori pentru treburile gospodăriei. Chiar și acum, aveau și-o seamă de alte treburi de rezolvat. Dar tot satul le ura drum bun gîndindu-se numai la mașină. Era o bucurie generală. Acum, le vor arăta ei celor de la „24 Ianuarie"! Vor avea trei autocamioane și-un turism!... În plus, era poate ultimul drum cu trenul pe care-l făceau delegații lor!...

Lucrul acesta îl simțiră parcă și cei doi, cînd se așezară în fața cîte unei sticle de bere, la vagonul restaurant:

— Noroc, Gheorghe!

— Noroc, Pavele! Lasă, mă, că trebuia și asta!

— Trebuia, nu zic nu; mai devreme sau mai tîrziu, tot o luam. Banii tot și-i scoate ea!

— Uite, Pavele, tu ai să zici că io-s bucuros că luăm mașina. Sînt, nu zic nu, spuse președintele înclinînd din capul său mare și prelung; dar mai ales, sînt bucuros că s-a terminat cu povestea asta. Cu toate vorbele, cu toate părerile!

— Hai noroc și să fie-ntr-un ceas bun!

— Hai noroc!

Cînd luară și tramvaiul și ajunseră în fața depozitului uriaș, erau chiar bucuroși. Discutau să caute să găsească o culoare și mai frumoasă decît a celor de la „24 Ianuarie". Și intrară hotărîți înăuntru.

În halele mari era răcoare și plutea un miros proaspăt de vopsea. Mașini de toate felurile, îmbrăcate-n unsoare, așteptau cumpărătorii. Le plăcu și una de un albastru mai închis, și una verde, se mai uitară și la alta care era exact de culoarea celei de la „24 Ianuarie". Făceau mișcări încete, parcă nehotărîte.

— Dar camioanele astea de la Steagul Roșu, ai văzut ce frumoase le fac, fir-ar să fie!

Președintele nu răspunse. Mai făcu un pas. Apoi, deodată, îl întrebă pe un vînzător care-l însoțea:

— Și în definitiv, cu cît e mai scump un autocamion, tovărășele?

— Cu opt mii, răspunse acela.

— Opt mii!...

Suma parcă avea mult mai multe sensuri pentru ei. O rostiră amîndoi, chibzuiră și, deodată simțiră nevoia să se privească așa cum se priveau ei întotdeauna, ca doi oameni care-și cunosc toate gîndurile, ca doi oameni care de multă vreme s-au învățat să se-nțeleagă dintr-o privire. Se priveau cei doi vechi tovarăși care luptaseră pentru întărirea acelei gospodării din cîmpia Olteniei.

Cîndva, într-un tîrziu, în timp ce vînzătorul le scria factura pentru autocamion, ei se priviră din nou, cu alt înțeles, și deodată figurile lor crispate se destinseră, zîmbind:

— Bine, Gheorghe, întrebă contabilul cu un glas din care nu lipsea satisfacția, dar ce facem cu prestigiul?...

Președintele făcu gestul său scurt și rosti deosebit de sigur vorba preferată:

— Lasă, Pavele, nu cu prestigiul umpli hambarul!...

Iar mai încet:

— Și pe urmă, n-au întrat zilele-n sac. Om lua noi și-un autoturism cînd ne-o veni bine.

Corneliu Leu

Desen de V. SAVONEA

In amintirea lui Labiș

LA „DOUĂZECI DE ANI ȘI ÎNCĂ UNUL"...

Asemuită cu năruirea din înalt, a unui luceafăr, cu o toamnă coborîtă pe neașteptate, cu violență, peste păduri, stingerea lui Nicolae Labiș, întîmplată în urmă cu cinci ani, ne îndurerează și acum, ca în dimineața în care cineva a coborît treptele spitalului de urgență ținînd în mîini o garoafă ofilită, vestindu-ne neverosimila moarte a puiului de cerb. Garoafa, dăruită de o mînă neștiută, s-a odihnit pe perna patului cîteva zile și de fiecare dată cînd o vedeam în apropierea obrazului delicat al celui pe jumătate lunecat în întuneric, aveam impresia că e vie, ca în clipa în care a fost smulsă din lut, că o însuflețește răsuflarea lui. Poate că în clipa în care, spre înginatul zorilor, pleoapele lui Laie s-au închis, petalele au foșnit dureros, culoarea s-a scurs din ele și garoafa a părut rigidă, carbonizată, gata să se prefacă în cenușă la cea mai ușoară atingere. Doctorii, primii prin creierul cărora a fulgerat ideea sfîrșitului, nu ne îngăduiau să-i tulburăm ultimele zile. Și, fiindcă prietenii continuau să rămînă pe coridorul îngust, în fața ușii albe, mulțumindu-se să priveacscă, și deci să vegheze, prin geam, a fost pusă peste sticlă o bucată albă de hîrtie. Marga, sora poetului, a tăiat însă în perdeaua improvizată o ferestruică, prin care, lipindu-ne obrazul de geam, puteam privi înăuntru.

Eu așa l-am văzut ultima oară...

Trudnic străcurată prin ferestruică, privirea mea l-a cules definitiv pe retine pe poetul de „douăzeci de ani și încă unul"...

Așa îl văd și acum, înconjurat de zăpezi, copleșitoare, nesfîrșite zăpezi.

Sufletul poetului, țîșnind în vaier, artezian, peste zăpezile acelui neuitat decembrie, a zburat lin, cum imaginase el însuși, cu puțină vreme înainte, moartea căprioarei:

„Dar văile vuiră. Căzută în genunchi
Își ridicase capul, îl clătina spre stele,
Îl prăvăli apoi, stîrnind pe apă
Fugare roiuri negre de mărgele.
O pasăre albastră zvicnise printre ramuri
Și viața căprioarei spre zările tîrzii
Zburase lin, cu țipăt, ca păsările toamna
Cînd lasă cuiburi sure și pustii..."

Mort fără noimă, ca Mercutio în tragedia shakespeareană, după prea fericita imagine a academicianului Tudor Vianu, Nicolae Labiș ne lăsa, dincolo de dreptunghiul tragic al mormîntului său, o operă poetică în stare să justifice poate o existență de nouă decenii pe Terra. Alcătuită robust, cu rădăcini întrețesute în lut, poezia sa avea greutate și rotunjime, impresiona prin generozitatea ideilor și prin noutatea tulburătoare a imaginilor. Acumulînd rapid experiențe poetice diverse, preluînd tot ce considera organic potrivit temperamentului său, respingînd cu fermitate artificiosul, creația în eprubete fragile, falsa cantabilitate, lipsa unui crez poetic sigur și exact, Labiș creștea, literalmente, într-o zi, cît alții într-un an, cum se spune în povestea bunicii.

Niciodată n-am întîlnit o mai mare concordanță între viață și poezie ca la Nicolae Labiș. Regret uneori că nu aveam mai mulți ani, atunci cînd l-am întîlnit, în 1952. L-aș fi cunoscut mai bine, l-aș fi înțeles mai devreme și mai complet.

Pot spune acum, la cinci ani de la moartea lui, timp în care s-au afirmat (ne-am afirmat) mulți poeți tineri, că indiferent unde ne-am născut, în București, în Țara Moților, pe meleaguri dobrogene ori pitorești, ne tragem cu toții, în tot ceea ce avem mai bun în noi, din pădurile Mălinilor lui Labiș. Și fiindcă sînt pornit pe parafraze, adaug că pe Labiș „noi poeții tineri, zadarnic încercăm, nu-l mai ajungem..."

S-au întrupat în ființa lui fragedă glasurile pădurilor bătrîne, arse de cîntece și strigăte, vocile minerale ale unui pămînt pe care au șingerat generații după generații, lespezile unor orașe ale viitorului.

La 12 aprilie, în ziua întîiului zbor cosmic, m-am gîndit, cutremurat, ce versuri ar fi scris Labiș despre suirea printre stele. Dar mina lui, ca o frunză uscată, zăloagă între filele unei cărți știute pe dinafară, e poate numai lut, contopită cu lutul, risipită inefabil ca o cenușă a zăpezii...

Apoi, murmurindu-i versurile, mi-am dat seama că el a scris despre acest 12 aprilie:

„Sufletul tău nu-i ascuns,
Larg ți-l deschizi în afară,
Totuși deplin i-am pătruns
Cea mai intimă cămară?
Simt cum distinct în adînc
Stropii de cîntec se string,
Acolo vibrează o strună
Și sufletu-ntreg îți răsună.
Lumea amorfă cîștigă
Timbru de limpezi cristale
Cînd patima-n ropot ori tropot și-o strigă
Strunele tale".

(Comunistului)

Poet al comunismului, Nicolae Labiș ne-a lăsat adevărate modele de ceea ce înseamnă poezie politică. Poezia lui nu se distinge printr-un dinamism decorativ, dacă se poate spune așa, printr-o voce amplă cu orice preț, strigătul său e cules din toate acele cămări intime ale unui suflet pur, îndrăgostit de comunism. Toată făptura sa participă la jocul ideilor, toropită de flăcările unui joc lucid, cu miezul alb, un foc al pasiunii, al trăirii complete.

„La douăzeci de ani și încă unul", poezia lui Nicolae Labiș își continuă, în ciuda morții premature a celui care a făurit-o spre mîndria poporului său, drumul spre inimile oamenilor. Înstăpînită acolo, ca vegetațiile de corali în adîncul mării, ca fabuloasa Atlantidă ridicîndu-se spre noi, prin timpi nestiuți, ca Dunărea prin aurul vechi al deltei, ca neaua pe Kilimandgiaro, ea ne înfrumusețează viața.

Poezia lui străbate eterul pe nezărite traiectorii, sunetele ei se întretaie adesea, stîrnind gigantice scîntei orbitoare, apoi flacăra fertilă coboară în noi.

O ducem, o dată cu inima fierbinte a poetului, spre dragostea lumii, spre comunism!

Gheorghe Tomozei

Premieră la Studioul artiștului amator

Studioul artiștului amator și-a inaugurat activitatea pe stagiunea 1961/62 cu lucrarea originală *Mona Lisa, tavanul și purcelul*. *Această* farsă într-un act și trei tablouri se datorește Constanței Bratu, tînără și talentată autoare dramatică, proaspăt apărută pe „firmamentul" teatrului nostru. De curînd a avut loc la Teatrul de tineret și copii premiera pentru public a altei piese de aceeași autoare, „Piciulete plus cinci fete", ultima versiune a comediei pline de vervă și haz, tipărită sub titlul „Șorțulețele schimbate". Din cele două titluri ingenioase ale pieselor, precum și din caracterizarea personajelor și indicațiile de regie scrise în același limbaj spiritual, îți poți da seama de pana ascuțită a fostei gazetărițe, cu o scurtă dar frumoasă experiență în urma ei. Piesa „Șorțulețele schimbate" pare, poate, la prima vedere, puțin lozincară. În ce-ar consta lozinca e greu de spus: probabil prea ne-am obișnuit să știm dinainte că ceea care la început e codașă, în final devine fruntașă. Dar ritmul trepidant în care se petrec lucrurile, transformarea plină de accente comice, care totuși nu e lipsită de dramatismul necesar, cucerește cititorul, și de bună seamă și spectatorul. *Mona Lisa, tavanul și purcelul* e o piesă mai caldă. Apar și aici unele replici și situații schematice, ca de pildă: „Întreab-o pe sora ta cum a ajuns ea fruntașă" sau „Ehei, băiete, eu și cu taică-tu, ce-aveam cînd eram ca tine? Ce mîncam? Terci!" Caracterul supărător nu-l dă atît forma de exprimare, cît faptul că aceste replici cad artificial în momentul psihologic respectiv. În rest însă, piesa abundă în momente comice sau duioase, bine alternate și care dovedesc o bună cunoaștere a oamenilor mai vechi sau mai noi. În piesă e vorba de viața din blocurile noi. Subiectul va rămîne multă vreme actual, deoarece, după cum se știe, și mai ales se vede, la noi s-a construit, se construiește și se va construi mult. Unii oameni intră în blocurile noi cu obiceiuri vechi. Coana Marioara își aduce purcelul și-l așează în baie. Asta nu o împiedică să scrie un articol la ziarul de perete despre liniștea și curățenia blocului. Vecinii de la etajul VII fac scandal din cauza porcului, dar asta nu-i împiedică ca-n baia lor să lase robinetul deschis, stricînd tavanul Coanei Marioara. Iată dezlegarea punctului trei, din amuzantul titlu al piesei: Mona Lisa. Purtătoarea acestei porecle este fiica Coanei Marioara, care-i va poza pictorului de la etajul VII și se va căsători în final cu fratele acestuia. Mona Lisa, cu numele ei real Dina Botez, aparține, alături de viitorul ei soț, Sandu Doda, generației noi și, cu tot respectul și dragostea față de cei vîrstnici, luptă hotărît, principial, dar nu fără soluții strengărești și ingenioase, împotriva obiceiurilor lor vechi. Spectatorii, o dată cu eroii piesei, se despart rîzînd de trecut.

Studioul experimental din Piața Kuibîșev a prelejuit cu ocazia acestei piese o confruntare interesantă, deoarece s-au prezentat două spectacole cu totul diferite după același text. Confruntare instructivă pentru actori, instructori și cronicari. Dorel Urlățeanu, desenator tehnic la Gara de Nord, interpretul pictorului modernist, Sylvia Eberwein, pensionară, laureată a concursurilor de amatori, Clara Grosa de la Sanepid, cunoscută și din succese obținute în alte piese, și mai ales micul Igor Hurduc au jucat cu multă inteligență scenică, sensibilitate și talent, la nivelul actorilor profesioniști. A fost un spectacol susținut, unitar, realist. Din păcate nu putem spune același lucru despre încercarea regizorului Paul Sireteanu care se pare că în montarea altor piese a dovedit un deosebit talent. Aici a întîrziat mult prea mult într-o încăpățînată dorință de a schimba textul și i-a rămas prea puțin timp pentru a realiza un spectacol reușit. Toată originalitatea și îndrăzneala a rămas de aceea la stadiul de intenții bune și intenții neclare; nu se știe de ce Coana Marioara vorbea cu accent moldovenesc; nu se știe de ce administratorul era tam-nesam bîlbîit; nu se știe de ce, alături de doi copii autentici, apărea o domnișoară în travesti. Dialogul dintre copiii comentatori era singurul amuzant și spiritual și trăda ceva din intențiile bune ale regizorului, neduse însă pînă la capăt. Totuși Studioul artiștului amator al Casei de creație populară din Capitală și-a atins cu *Mona Lisa, tavanul și purcelul*, scopul urmărit de a întări încrederea în piesele originale și succesul lor, cînd se muncește cu seriozitate și price-pere.

Irina Dall

A. I. Zăinescu

Cîntec pentru Republică

Eu trec pe sub arbori şi spun :
Nici un ram n-o să cadă supus,
Este un fluviu al soarelui meu — Comunismul —
Şi el adună pădurile-n sus
Ca pe un riu vegetal al pămîntului.

Şi trec lîngă oameni şi spun :
Arborii anilor noştri-au crescut
Şi din ei fiecare-am cioplit un catarg
Pentru nava Republicii care
Străbate în larg.

Şi trec lîngă ape şi spun :
Nici un val nu se-ntoarce, niciunul,
Este un fluviu al soarelui care
Ziua şi noaptea scînteie pe mare
Şi nava Republicii mele-l străbate
Cu toate catargele-n vînt ancorate.

Regenerare

„Pare că şi trunchii vecinici
poartă suflete sub coajă..."
EMINESCU

Cercetaţi acestе schele mari —
Arbori zveliţi cu foşnetul căzut.
Suiletul ţărinii, vegetal,
S-a oprit în trunchiul alb şi mut.

Păsările ceriului, înalte,
Stelele-au zburat din crengi şi-au fript
Aripile frunzelor, departe.
Şi prin arbori nu mai trece vînt.

...Dar cu mîna de-i atîng, revin
Păsările cerului în unghi,
Vîntul îşi sonorizează lin
Roua ca un smalţ lipit de trunchi.

Şi aud deasupra, în căderе,
Ploile cu flăcări de argint
Cum acestor arbori, în ariere,
Singele luminii-l reaprind.

Şi călătoresc păduri în larg —
Valuri roşiatice, verzi... Şi-mi pare
Din adîncul lor că se desfac
Ţărmii cu oraşe viitoare...

Adrian Păunescu

Toamnă

Toamna e un amurg al pămîntului,
Pămîntul se ascunde sub tragice brume
Şi din peşterile călătoare ale stelelor
Luminile par în căderе stalactite gălbui
Chemîndu-şi de jos stalactitele gemene.

Toamna în cîmp cade cu fluturi elastici
De frunze, în care n-a murit zvîrcolirea.
Necontenitele lor tulburări
Nasc vîntul şi-mprăştie toamna pe cîmp.

Iată-i, dureros de tineri în toamna aceasta !
Iată-i, dureros de înalţi sub cerul prea scund !
Iată-i, dureros de trumoşi lîngă siluetele
Tractoarelor cu metal întomnat !

Toamna e un amurg al pămîntului,
Un amurg violent prin bătăliile surde
Dintre copaci şi copaci, dintre soare şi soare
Şi tractoriştii înalţi, tineri tăcuţi,
Însufleţesc şi canalizează aceste bătălii
ale contrastelor intime.

Ion Butnaru

Tinereţe

La douăzeci de ani sîntem maturi
Privirile scrutează şi întreabă :
Din cîmpul care curge împrejur
Nici o secundă plină nu ne scapă.

Înaintăm sub soarele torid
Cu nici un gol de aer în coloane —
În zeci de milioane-i un partid,
O inimă în zeci de milioane.

Noi nu putem trăi fără iubire
Cum pasărea nu poate fără zbor.
Şi fericirea nu e fericire
Decît atunci cînd e a tuturor.

Trec aburii tristeţii cînd şi cînd :
Tristeţile iubirii sînt ca norii
Ce lunecă pe-o boltă de vînt
Ca păsările toamnei, migratorii.

La douăzeci de ani sîntem trumoşi
Şi liberi, cei mai liberi din istorie,
Văzduhul este plin de albatroşi
Şi orice albatros e o victorie.

Sub steagul împlinirii în munţii Lunii
Trăim lucidul nostru romantism :
Din toate generaţiile lumii
Noi primii vom trăi în Comunism !

1961 — BIOGRAFII ŞI FAPTE

Ţăranii

Delegaţi la Consfătuirea pe ţară a ţăranilor colectivişti

de ILIE PURCARU

Iam văzut la tribuna marii consfătuiri, sub lumina spicelor de aur împletite în stema republicii. Le-am văzut feţele arse de soare strălucind de mîndrie. Sosiţi la Bucureşti o dată cu primii fulgi de zăpadă, aduseseră din cămările anului tot belşugul de culori şi mireasme.

— La noi, la Tătaru, am recoltat peste 4.394 kg. porumb la hectar !...

— La noi, în Viişoara Dobrogei, brigada a II-a a scos peste 4.400 !...

— La noi, la Miloşeşti, peste 5.000 !...

— Şi la noi, la Bod !...

— Şi la noi, la Gîrbov !

— Şi la noi, la „Tudor Vladimirescu" !

Raportau delegaţi din gospodării „cu tradiţie", raportau şi trimişii celor mai noi contingente de colectivişti. Vorbeau despre cele mai moderne mijloace de fertilizare a solului — nu lipseau nici experienţele privind folosirea izotopilor radioactivi în agricultură, ameliorarea plantelor prin tratamente cu iradiaţii — şi se mişcau cu dezinvoltură prin tot acest univers, parcă familiar de cînd lumea...

Cînd s-au petrecut aceste schimbări ? Cînd au crescut aceşti oameni, pînă mai ieri analfabeţi, robiţi prejudecăţilor şi superstiţiilor ?

S-a născut un alt ţăran aici, în cîmpia română. Un „ţăran" pe care vechea noţiune nu-l mai cuprinde. Lucru ce mi s-a reliefat cu deosebită pregnanţă, discutînd cu cîţiva dintre delegaţii la consfătuire.

★

...O sfială mai veche faţă de graiul cifrelor mă opreşte intimidat, de fiecare dată cînd întîmplarea sau îndeletnicirea mă obligă să vin în atingere cu cele nouă semne arabe, în diversele lor combinaţii. De puţine ori am fost tentat să transcriu date de ordin numeric, iar atunci cînd am făcut-o, mi s-a părut că cifra capătă semnificaţia unei imagini.

Cei 700.000 kilometri parcurşi prin pulberea siderală de Titov, cele 24 de ore de zbor cosmic, sînt o imagine, o singură imagine. Imagine mi s-a părut a fi şi calculul în metri al scufundării unui scafandru în adîncimile abisale ale oceanului. Imagine mi s-a părut şi ecuaţia prin care un savant traducea în cifre şi simboluri mişcarea abstractă a materiei în infinitul mic. Aşa cum — discutînd la consfătuire cu Gheorghe Peiciu, preşedintele gospodăriei colective din Ceacu, — tot imagine mi s-a părut şi graficul de cifre pe care mi l-a schiţat preşedintele pe o filă de carnet. Am transcris aceste cifre exprimînd creşterea gospodăriei colective din acest sat de cîmpie... Am transcris aceste coloane de cifre, impresionante prin ceea ce conţin, prin realitatea pe care o concentrează în sinteza lor :

Anul	Fond de bază în lei	Venit total băneşc	Suma repartizată la zile-muncă	Valoarea zilei-muncă	Familii	Suprafaţa, în hectare
1949	176.000	—	—	—	75	360
1951	349.411	481.623	133.975	18	168	520
1952	1.159.000	782.828	338.178	20	371	1.685
1953	1.202.000	1.501.656	566.252	25	390	1.739
1957	2.181.000	2.768.593	1.773.453	37	498	2.252
1960	5.784.927	8.245.478	5.342.974	40	920	3.848

Ştiţi ce exprimă acest tablou ? O naraţiune epică palpitantă, un roman încă nescris, în care personaje, conflicte, evenimente se înlănţuiesc şi se întretaie, în descreşteri şi creşteri pline de tensiune, în etape de răspîntie care modifică relaţiile din întregul tablou. Coloanele de cifre reprezintă satul Ceacu, cu oamenii, lupta şi victoriile lor. Ca să le citeşti, îţi trebuie măcar îndeminarea amatorului care dezleagă schema unei partide de şah, sau, şi mai bine, priceperea de a te orienta în planul strategic al unei bătălii înfăptuite.

1949. Sîntem la puţină vreme după istorica Rezoluţie a C.C. al P.M.R., care avea să deschidă perspectiva unei vieţi fericite pentru ţărănimea noastră muncitoare. Ecourile Rezoluţiei au ajuns şi la Ceacu. S-au strîns 75 de cereri. 75 de familii au hotărît, la îndemnul comuniştilor, să rupă cu mizeria şi să pornească pe drumul cel nou. S-au adunat laolaltă cei mai săraci, cei mai înverşunaţi împotriva sărăciei... Traian Deiu a venit la inaugurare cu cămaşa petecită, Ion Caraslav a împrumutat de la un vecin, pentru aceeaşi sărbătoare, nişte pantaloni mai buni. Îi era ruşine să iasă din casă şi lui Deiu Marin. Hrănise şapte copii cu o singură lingură şi purtase laolaltă cu ei aceeaşi căciulă. Cum să iasă din casă, cum să dea ochii cu lumea, fălindu-se că va ajunge cel mai bogat ? S-au strîns 360 de hectare şi s-au pornit oamenii la drum. Capital iniţial : îndîrjirea, voinţa de a rupe pentru totdeauna cu sărăcia, nădejdea în rodnicia drumului ales.

1951. În prima coloană apare prima cifră demnă de atenţie : 349.411 ! S-au construit grajduri, s-au cumpărat vite, s-au irigat cîteva hectare de grădină, s-au sădit pomi. Recoltele colectivei au întrecut cu mult recoltele individualilor, fiindcă s-au folosit bine tractoarele, fiindcă s-au folosit seminţe selecţionate şi îngrăşăminte. Într-un singur an, gospodăria a cîştigat 481.625 lei, din care a împărţit oamenilor aproape 140.000 lei. Sînt mulţi cei care au început să-şi construiască locuinţe noi. Sînt mulţi cei care şi-au deschis carnete la CEC... Sînt şi mai mulţi cei care privesc admirativ către gospodăria colectivă şi care s-au decis să intre.

— Hai, veniţi cu noi !

Toamna, după sărbătoarea recoltei, s-au mai alăturat încă 75 de familii...

Şi cifrele cresc de-acum înainte în progresie aproape geometrică. În gospodărie vin tot mai mulţi, mereu mai mulţi, toţi. Anul acesta, venitul băneşc al gospodăriei întrece suma de nouă milioane lei, dintre care peste şapte milioane lei au şi fost repartizate pentru zile-muncă. Au crescut şi cresc mereu producţiile la hectar. Acelaşi pămînt dă astăzi întreit decît ieri şi, în curînd, va da înzecit. Cele 3348 de hectare de teren arabil ale colectiviştilor din Ceacu vor produce nu peste mult — şi vor întrece ! — întreaga producţie cerealieră a fostei plase de odinioară, în care se cuprindeau zeci de sate şi mii de mici proprietari.

La Ceacu se învaţă azi, ca şi în alte sate colectiviste, multă matematică. Colectiviştii insistă ca feciorii şi fetele lor să stăpînească temeinic ştiinţa cifrelor, care le-a devenit indispensabilă. Ce puteai să socoteşti înainte ? Pentru avuţia lui Ion Caraslav îţi erau de ajuns degetele de la o mînă. Era de ajuns să ştii să scazi, fiindcă din bruma de avere a săraculuі se scădea an de an cîte ceva. Scădeau din ea chiaburii, scădeau perceptorii, scădeau din ea nevoile. Această matematică elementară a sărăciei şi mizeriei au cunoscut-o bine oamenii din Ceacu, pînă mai ieri. N-au avut nevoie de şcoli ca s-o înveţe. Despre milioane auziseră tot atît de vag ca şi despre stelele cu coadă.

Şi iată că, într-un timp record, oamenii din Ceacu au învăţat matematica cifrelor mari. Şi-au însuşit-o şi o stăpînesc bine. O brigadă de aici are în medie 150—200 de oameni ! Brigadierul e ajutat de un socotitor, totuşi contabilitatea complicată a muncii, urmărirea zilnică a realizărilor, calcularea sporului zilnic de avuţie le duce, în bună măsură, el, brigadierul, în minte şi pe carnet. Oamenii cer ca munca lor să fie socotită cu răspundere şi exigenţă. Este partea lor de contribuţie la stupul obştesc, după care se calculează mierea ce se cuvine fiecărei albine. Brigadierii, şefii de echipe, socotitorii şi contabilii gospodăriei au o sarcină grea şi frumoasă. Răspunzînd de socoteala milioanelor, ţin mereu în faţa oamenilor oglinda creşterii averii obşteşti.

Dar socoteala aceasta trebuie să o ţină şi fiecare colectivist. Pentru toţi şi pentru sine ! Socoteala creşterii gospodăriei şi socoteala muncii personale. Ileana, de la ferma de păsări, a primit în grijă anul acesta 900 de pui. I-a luat în cutii de la incubator şi trebuia, în puţină vreme, să scoată din ei găini grase şi frumoase, bune de livrat pe piaţă !... Pentru această muncă gingaşă şi migăloasă, fata s-a pregătiti din timp. A urmat cursuri de avicultură la centrul raional, a frecventat cercul agro-zootehnic din sat, a învăţat, zile şi nopţi, acasă. Fata vroia să elimine procentul tolerat de mortalitate la lotul ei ; mai mult, vroia să livreze şi mai curînd întregul lot de păsări pe care l-a primit. Trebuia deci să facă ştiinţă ! Trebuia să lucreze cu termometrul, cu reţetarul, cu seringa, cu cîntarul şi cu balanţa farmaceutică. Trebuia să chibzuiască, să cerceteze, să calculeze în fiecare zi !... Cele aproape 900 de găini adulte, livrate înainte de termen, şi care au adus în casa gospodăriei o sumă bună de bani, sînt rezultatul muncii, al ştiinţei, al grijii pline de răspundere faţă de averea obştească.

Şi socotelile acestea se prelungesc, în ultimă instanţă, de la gospodărie, în gospodăria personală, iar de aci la agenţia CEC. În comună funcţionează de mulţi ani, cu bune rezultate, această instituţie a belşugului, care a atras şi atrage mereu alţi colectivişti.

— Care este soldul depunerilor ? îl întreb pe preşedinte.

— Operaţiunile sînt secrete — surîde el.

— Totuşi...

— Priviţi satul !... 450 de case noi ! Peste 500 de biciclete şi motorete cumpărate de colectivişti ! Zeci de aparate de radio, televizoare, garnituri de mobilă !

Gheorghe Flenghea, unul din colectiviştii fruntaşi, — îmi povesteşte preşedintele — făcuse şi odinioară socoteli. Îşi cumpărase, în vremea războiului, un cal, se îndatorase pentru asta la bancă, punînd garanţie toată bruma sa de avere. Socoteala a dat însă faliment, ca toate socotelile de pe atunci, ca toate socotelile de om sărac. Gheorghe s-a împotmolit în termene, s-a încurcat în dobînzi, banca i-a scos în vînzarea „averea" şi a pierdut pînă la urmă, la licitaţie, o bucată de pămînt.

— Şi cu toată păţania asta, a intrat în colectivă în 1957 ! încheie preşedintele. Nu ştiu ce socoteli o mai fi făcut de a venit la noi aşa de tîrziu...

— Într-adevăr !

— Uită-te pe grafic ! — zîmbeşte preşedintele. În 1957 aveam un fond de bază de aproape trei milioane ! Ziua-muncă se ridicase la 37 de lei ! Vroia să se asigure.

— Şi... s-a asigurat ?

— Destul de bine,şor ! Să vedem, spre exemplu, cît a cîştigat anul trecut !

Preşedintele răsfoieşte prin carnet. A găsit. Gheorghe Flenghea a primit în anul 1960, pentru zilele-muncă prestate la gospodărie, suma de lei 17.600.

Socotind sporul anilor viitori, vom adăuga în tabelul de cifre al gospodăriei alte cîteva date semnificative : În 1965, gospodăria colectivă din Ceacu, raionul Călăraşi, va avea un fond de bază de peste 10 milioane şi un venit de circa 15 milioane lei anual.

În matematică trebuie să intre, ca o coordonată importantă, entuziasmul.

★

...Cu brigadierul Micu C. Nicu, delegatul colectiviştilor de la G.A.C. Modelu, m-am mai întîlnit în toamna aceasta, chiar acolo, la el, în satul de pe malul înflorit al Borcei.

— Ce mai e nou ? îl întreb. Ce se mai aude cu revărsările ?

— Deocamdată e bine !

— Dar la primăvară ?

— Va fi bine şi-atunci !...

Siguranţa omului are temeiuri solide. Întîmplarea de mai jos e grăitoare în această privinţă.

La Modelu, pe malul braţului Borcea, cîteva sute de colectivişti se odihneau pe spinarea digului ce apără pămîntul satului de revărsări.

Oamenii erau din brigada legumicolă a gospodăriei colective. Culeseseră, în acea zi de început de septembrie, cîteva vagoane de roşii coapte, cîţiva munţi de ardei şi castraveţi.

Dumitru Aldoiu, un bărbat voinic şi mustăcios, stătea rezemat în sapă şi privea mulţumit tarlalele de zarzavat trasate geometric pe mari suprafeţe. Părea că se odihneşte, în timp ce apele fluviului îi cîntau la picioare, odihnindu-se şi ele.

— Acum s-au domolit, îmi spunea Dumitru Aldoiu. Cînd te uiţi acum la ele, ţi se pare că nu-i pe lumea asta apă mai cuminte ca Dunărea... S-o fi văzut însă acum cîteva luni, în primăvară !

În primăvară, la puţină vreme după semănat, apele se revărsaseră cu furie. Dumitru Aldoiu, Crăciun Mitică, Ion Tudor şi alţi comunişti au chemat oamenii la luptă :

— Săriţi, vin apele !

Şi oamenii, înarmaţi cu tărgi, cu lopeţi şi cazmale, au sărit la dig. Digul de la Modelu, construit de colectiviştii în ultimii ani, stă ca o pavăză, apărînd satul şi semănăturile. Şi oamenii săriseră la timp. Într-un anume loc, acolo unde construcţia era mai şubredă, talazurile făcuseră o breşă prin care se revărsau puhoaiele.

Au sărit cu toţii. Au barat calea apei cu trupurile. Dumitru Aldoiu, Ion Tudor, Nicolae Marica s-au repezit cei dintîi. Au intrat pînă la gît în torent, încercînd să-i ţină piept cu pieptul, pînă cînd ceilalţi vor aduce fascine şi plăci de stufit. S-au adus apoi fascine şi plăci de stufit. Dar lupta cu valurile a continuat într-o încordare unică... Şi narea digului ce apără pămîntul satului de revărsări.

Oamenii erau din brigada legumicolă a gospodăriei colective. Culeseseră, în acea zi de început de septembrie, cîteva vagoane de roşii coapte, cîţiva munţi de ardei şi castraveţi.

Dumitru Aldoiu, un bărbat voinic şi mustăcios, stătea rezemat în sapă şi privea mulţumit tarlalele de zarzavat trasate geometric pe mari suprafeţe. Părea că se odihneşte, în timp ce apele fluviului îi cîntau la picioare, odihnindu-se şi ele.

— Acum s-au domolit, îmi spunea Dumitru Aldoiu. Cînd te uiţi acum la ele, ţi se pare că nu-i pe lumea asta apă mai cuminte ca Dunărea... S-o fi văzut însă acum cîteva luni, în primăvară !

În primăvară, la puţină vreme după semănat, apele se revărsaseră cu furie. Dumitru Aldoiu, Crăciun Mitică, Ion Tudor şi alţi comunişti au chemat oamenii la luptă :

— Săriţi, vin apele !

Şi oamenii, înarmaţi cu tărgi, cu lopeţi şi cazmale, au sărit la dig. Digul de la Modelu, construit de colectiviştii în ultimii ani, stă ca o pavăză, apărînd satul şi semănăturile. Şi oamenii săriseră la timp. Într-un anume loc, acolo unde construcţia era mai şubredă, talazurile făcuseră o breşă prin care se revărsau puhoaiele.

Au sărit cu toţii. Au barat calea apei cu trupurile. Dumitru Aldoiu, Ion Tudor, Nicolae Marica s-au repezit cei dintîi. Au intrat pînă la gît în torent, încercînd să-i ţină piept cu pieptul, pînă cînd ceilalţi vor aduce fascine şi plăci de stufit. S-au adus apoi fascine şi plăci de stufit. Dar lupta cu valurile a continuat într-o încordare unică... Şi lumină. Puterile oamenilor s-au desmorţit. Le venise lumina în ajutor...

. . . . . .

— Săriţi, vin apele !

...La ce răspunde, peste timp, acest strigăt, ce ecouri deşteaptă el în conştiinţa localnicilor ?

Există o eternă dorinţă a Dunării de a se ridica din patul ei moale şi adînc, de a se trezi din somn, de a îmbrăţişa, dacă se poate, toată cîmpia, sau cele mai frumoase locuri din ea. Acest capriciu sentimental al fluviului se petrece mai ales primăvara, anotimp în care şesul devine o feerie de floare, sau toamna tîrziu, cînd acelaşi şes se întinde ca o tipsie doldora de legume şi fructe.

— ...Se trezeşte Dunărea, mă, fugiţi ! se auzea adesea odinioară, pe aceste meleaguri.

Şi se trezeau, în plină noapte geroasă, şi oamenii.

Ciobanii, retraşi la iernatic în luncă, îşi mînau cu grăbire turmele înapoi, la deal. Dărîmau în grabă saielele, bordeicle, încărcau samarele pe măgari, fluierau cîinii punîndu-i strajă aspră pe lîngă ciopoare. Exodul se pornea în valuri grăbite şi anunţa celelalte valuri, adevărate.

Era primul semnal. Fiind mai aproape de apa Dunării, cunoscîndu-i firea şi fiind cu grijă la ea, ciobanii dădeau primii semnalul retragerii, alarmînd în trecere satele cîmpiei.

Şi se mişcau şi satele. Se mişcau satele pe care apa voia să le cunoască, iar uneori porneau şi alte sate, chiar cele mai ferite, după îndemnul unui vechi dicton dunărean care prescrie neîncredere în violenţa apei şi a femeii. Se înhămau caii, se înjugau boii, se încărcau în care viţeii, mieii, catrafusele şi copiii, iar talazul de oameni şi vite se depărta spre nord, ducînd şi mai departe alarma şi vestea cea mare.

— S-a trezit Dunărea !

Nimeni, nici o vietate nu trebuia să fie martoră la marea întîlnire dintre cîmpie şi fluviu. Oamenii, turmele de dobitoace, sălbăticiunile, se retrăgeau în grabă şi spaimă spre locurile mai înalte, lăsînd pămîntul pustiu, pregătit pentru marea şi ciudata taină a logodnei cu apele fluviului.

— Nu întoarce capul ! Fugi înainte, vine Dunărea !...

Şi Dunărea venea...

...În comuna Modelu, în timpul revărsărilor din primăvara lui 1936, un om rămăsese suspendat pe acoperişul bisericii. Vecinii, toată suflarea, apucaseră să fugă prin întuneric, spre nord, cu carele. Omul, mi se pare clopotarul satului, rămăsese acolo, pe acoperiş, aşteptînd să se facă ziuă... A văzut a doua zi, pe locul vechiului sat, un fel de aşezare lacustră, poate ca acelea din începutul erei. Nu mai erau nici garduri, nici porţi. Nu mai erau nici pereţi. Cîteva acoperişuri de paie sau draniţă, suspendate pe stîlpi, sub care vuiau valurile.

— Hei ! ar fi strigat omul.

Nu i-a răspuns nimeni.

— Hei ! a mai repetat el chemarea, încercînd să domine mugetul valurilor.

Şi fiindcă nimeni nu putea să-i răspundă, omul a început să sune din clopot. S-a atîrnat cu mîinile de frînghii şi a început să tragă. Arama a vuit, iar valerul ei de groază a înfiorat apele. A înfiorat talazele. A înfiorat năhlapii înspumaţi, porniţi în galop nebun asupra cîmpiei.

Cuiva, unuia dintre oameni care alergau în convoiul de căruţe, i s-a părut, într-o vreme, că dinspre sat îl ajunge un glas de clopot. S-a oprit :

— Staţi, mă, sună clopotul în sat la noi ! Sună de unul singur... Mare minune !...

— Cum să sune clopotul, mă ? Cine să-l tragă ?... În sat n-a mai rămas suflare de om !... Ţi se pare !

Au ciulit urechea şi alţii. Şi lor li se părea. Dar cum n-aveau răgaz să facă numărătoarea carelor şi a oamenilor, au plecat speriaţi mai departe, hotărînd că acolo, la ei în sat, se petrece o minune.

Omul a sunat mai departe din clopot, cu disperare. Se lua la întrecere cu mugetul valurilor, încercînd să se facă auzit. Dar nu-l mai putea auzi nimeni. Valurile se întindeau biruitoare, cuprinzînd în stăpînire toată cîmpia cea mare, pînă la orizont. Din sat nu mai rămăsese nimic. Ultimii piloţi se prăbuşiseră. Ultimele acoperişuri căzuseră în valuri, amestecîndu-se cu leşurile de vite şi arbori. Din zare în zare nu se întindea decît pustietatea de apă, care se liniştea. Turla bisericii rămăsese ca un singur şi sumbru reper în această vastă sahară de apă. Răguşise şi clopotul... Sau poate răguşise omul care-l făcuse să urle cu atîta deznădejde. Suna mai stins, mereu mai stins, ca un ecou. Ultimul tremur al aramei a însemnat şi ultima stăclire a luminii, dintr-un amurg palid ce s-a boltit peste apele goale. Şi a venit întunericul, a venit adică o nouă noapte din cele patruzeci de nopţi ale diluviului.

...Cînd oamenii s-au întors în sat la Modelu, au trăit iarăşi o spaimă mare. Din aşezarea de odinioară nu mai rămăsese nimic. Niciun semn ! Ar fi putut să-şi caute satul la mari depărtări, în cele patru puncte cardinale, fiindcă totul, întreaga geografie a locului se modificase. Au găsit însă intactă vechea turlă a bisericii, pe temelia ei teafără, de zid. Iar acolo, sus, în turlă, l-au găsit pe clopotar, ghemuit într-un colţ, cu apucături de cucuvaie şi liliac. Nu vorbea. Au crezut la început că e de vină foamea şi l-au hrănit ca pe o sălbăticiune. L-au întrebat cum rezistase şi ce văzuse. Nu le-a răspuns. Nu-i auzea sau nu putea vorbi. În ochii dilataţi, încercuiţi cu galbenul spaimei, nu se citea nimic.

— Spune, mă, spune mă clopotare, cum fuse ? !

Singurul supravieţuitor şi martor al întîlnirii dintre cîmpie şi fluviu ascundea taina în ochii lui mari, enigmatici, încercuiţi cu galbenul spaimei...

. . . . . .

— I-am venit de hac ! îmi spunea zîmbind Dumitru Aldoiu, în toamna aceasta, privind apele liniştite care dormeau la picioarele lui. Am muncit o săptămînă, fără odihnă, zi şi noapte, dar i-am venit de hac apei !

— Şi n-a reuşit să pătrundă dincolo...

— Ba da, a pătruns !

Îl priveam mirat. Ştiam că războiul cu apa avusese, în primăvara aceasta, etape dramatice, cu biruinţe efemere de-o parte şi de alta, dar că totuşi, pînă la urmă, oamenii au decis ultimul lui act.

— Apa a pătruns dincolo de dig, mă lămureşte Dumitru Aldoiu, dar aşa cum am vrut noi ! N-am lăsat-o singură. Am adus-o chiar noi, cînd am avut nevoie de ea, prin pompele de irigaţie !

Am privit grădina vastă şi am admirat geometria ei de linii, în care apele Dunării puneau dungi strălucitoare de argint.

— N-am făcut ispravă mare ! părea să spună omul. Ca noi s-au luptat şi cei de la Rosetti, şi cei de la Bechet, şi cei de la Oltina, de dincolo de Dunăre. Toţi am învăţat să ţinem piept apelor, silindu-le să ne facă şi mai fertilă cîmpia.

Rezemat în sapă, Dumitru Aldoiu, simplu colectivist dintr-un sat de cîmpie, părea că domină cu zîmbetul lui de stăpîn priveliştea cîmpiei fertile.

„Să muncim neobosit pentru ca fiecare gospodărie colectivă să devină o unitate socialistă puternică şi înfloritoare, care să asigure colectiviştilor o viaţă îmbelşugată şi să constituie un exemplu viu, însufleţitor, pentru întreaga ţărănime !"

(Din cuvîntarea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu Dej la încheierea Consfătuirii pe ţară a ţăranilor colectivişti).

ORAŞUL CREŞTE ÎN VERTICALĂ

Are astăzi două mii de hectare. Ocupă trei terase, dar tinde către prima sa terasă, cea mai salubră. In anul 1975, deşi populaţia va creşte substanţial, se va întinde pe o singură mie de hectare. Fiecare metru patrat va deveni mai dens, mai încărcat de vigoarea muncii, şi-a poeziei.

Galaţiul creşte în verticală!

Te afli la etajul IV, Blocul D, Apartamentul 37. Suni. Îţi deschide uşa un bărbat uscăţiv, cu faţa prelungă, energică. Faceţi cunoştinţă.

— Nicolae Afteţ.

O strângere de mînă, bărbătească, apoi străbaţi încăperile apartamentului modern, locuit de familia excavatoristului. Iat-o şi pe fiica lui, Mariana.

— Ce vrei să te faci, Mariana?...

Afteţ tresare, ca şi cînd ar auzi întrebarea aceasta pentru prima dată. Pe el, în copilărie, nu-l întreba nimeni ce vrea să se facă. La şapte ani era slugă la un negustor de băuturi spirtoase care nu-l scăpa o clipă din ochi: găurise pretutindeni pereţii, podeaua de deasupra pivniţei şi niciodată bietul băiat nu se putea simţi singur, liniştit. Întotdeauna spînzura asupra lui, necruţător şi răutăcios, ochiul stăpînului. Iar dacă uneori îndrăznea să-şi toarne un pahar de sifon, era prins şi bătut pentru asta. Apoi slugăreşte la un proprietar de brutărie, unde vinde pîine la tejghea. Patronul îi fura, în fiecare zi, două-trei pîini din raft, pentru ca pe urmă să i le scadă din leafă. Noroc de muncitorii brutari care, într-ascuns, îi dădeau pîinile lipsă. De-aici a plecat pe neaşteptate, într-o noapte (ce bine şi-o aminteşte şi astăzi!). Pe la unsprezece noaptea, la radio (stăpînul avea un radio mare) se cînta „Sărac copil străin". Cum Nicolae era orfan, tristeţea cîntecului l-a copleşit şi, aproape fără să-şi dea seama, a sărit să închidă aparatul, răsucind brusc butonul radioului.

— Hei, a sărit patronul, gata să-l izbească. Ce umbli aşa cu aparatul? Îl strici. Şi costă bani.

Pe băiat l-a luat gura pe dinainte:

— Nu costă mai mult decît mine!

S-a ales cu o palmă zdravănă. La miezul nopţii a plecat pe furiş de-acolo, luînd drept răsplată pentru toată munca lui, doar două pîini...

— Ce vrei să te faci, Mariana?

— Doctoriţă! îţi răspunde fără ezitare, privindu-te drept în ochi, de jos în sus.

Şi fără să aibă habar de replica pe care o dă trecutului, fetiţa se caţără pe-un scaun la fereastră, trage perdeaua mătăsoasă şi, înălţată pe vîrfuri, priveşte afară, în curte.

Tresari şi tu. În simpla înălţare pe vîrfuri întrevezi întreaga evoluţie a oraşului. Pentru că şi Galaţiul creşte în verticală.

In dimineaţa respectivă, buletinul meteorologic local anunţa timpul probabil:

„Vreme instabilă şi răcoroasă, cu cer variabil, temporar noros dimineaţa, cînd vor cădea ploi sub formă de averse".

Era în 17 iulie 1961.

Pe platoul gălbui, nu departe de oraş, nesocotind „vremea răcoroasă" şi „ploi sub formă de averse", oamenii aşteaptă momentul solemn al inaugurării şantierului.

Nimic „solemn". Haine de lucru, praf, ţigări aprinse. Şi totuşi cît de solemn este ceea ce se întîmplă şi are să se mai întîmple.

Întîi se rostesc cîteva cuvinte simple, atît. Apoi, directorul general îşi scoate haina, suflecă mînecile cămăşii, şi face prima săpătură — cu sapa — la temelia viitorului mare centru siderurgic. Alături, gata să muşte pămîntul, duduie excavatorul. Dar directorul general nu vrea să se oprească:

— Pînă nu sap şi eu măcar un metru cub la temelia viitorului combinat, nu dau sapa din mînă!

Oamenii îl aplaudă. Sapă bine directorul general! Apoi însă, cînd cupa excavatorului de o tonă saltă vertical (ca tot ce se petrece aici, la Galaţi) şi îşi înfige colţii de oţel în pămînt, oamenii îl aplaudă pe Nicolae Afteţ, căruia i-a revenit cinstea de a închina cei dintîi cupă de pămînt — în sănătatea şantierului!

— Ura!

Urale. După care, toţi îşi iau posturile în primire şi îşi văd de lucru. Nu-i vreme de pierdut, nici de inaugurări prelungite. Abia cu cîteva zile înainte, de pe cîmpul acesta au fost secerate lanurile de grîu, înălţate şi ele spre cer. Ultima recoltă a fost strînsă! Peste nici zece ani, recolta aceloraşi locuri va trebui să fie de patru milioane tone oţel pe an. Aici va clocoti, cîndva, în verticale gigantice — furnalele — fluviul de oţel. Deocamdată clocotesc torentele de energie şi entuziasm, ale constructorilor. Ei au excavat pînă acum 300.000 metri cubi de pămînt. Au tăiat şosele noi, au montat căi ferate, au asigurat alimentarea şantierului cu apă şi energie electrică. Au experimentat de asemenea metodele de fundare, în vederea construirii uriaşelor hale şi a montării agregatelor siderurgice.

Era în 17 iulie 1961 — în dimineaţa aceea în care prima cupă de pămînt s-a ridicat deasupra orizontului ca un pumn strîns. De atunci, pe malul Dunării, a treia „Cetate de foc" a ţării îşi reliefează treptat, treptat, profilul. Iar numele străvechi dat Dunării — Fluviul Norocos — îşi dobîndeşte abia astăzi sensul.

Mihai Stoian

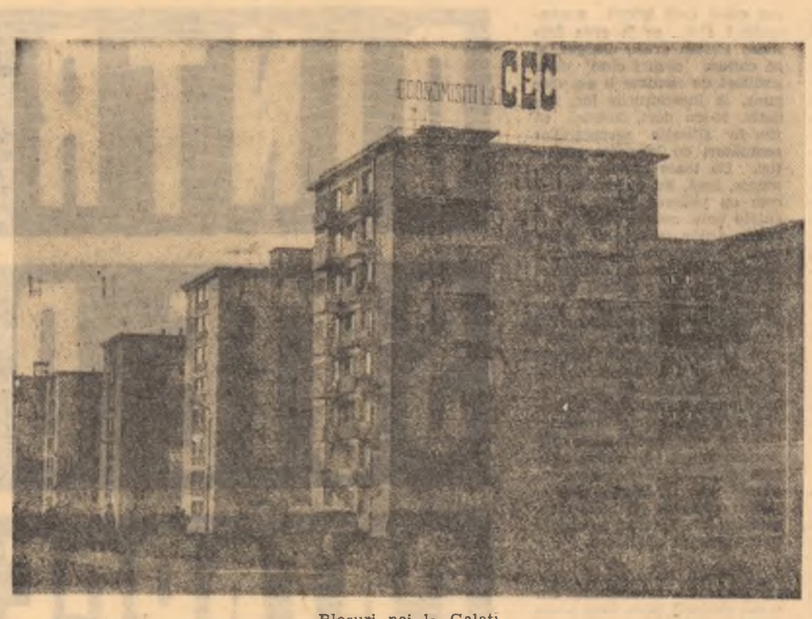

Blocuri noi la Galaţi

Către prietenul „TREI"

Bucureşti, 14 dec. 1961

Profund stimate prietene TREI,

Sînt la Bucureşti şi mă pregătesc pentru 1962 — planetă dragă, necunoscută şi cunoscută, ca şi Cosmosul pentru tine, — cu chip, relief uman, zonă largă de radiaţii — radiaţiile certitudinii comuniste. În epoca maşinilor exacte de calcul, numesc speranţa 1962, iar solidarităţii, lasă-mă să-i zic TREI, ca şi ţie.

În nopţile acestea cu lapoviţă şi ger mărunt, în dimineţele sfîrşitului de an cu soare grăbit şi mişcare dificilă în troleibuze — din pricina pultoanelor noastre, — la capătul buletinelor meteorologice anunţînd candide că vremea nu va avea capricii — văd, la capătul fiecărei spirale zilnice de viaţă, ideea aceasta simplă, încărcată de toată forţa noastră constructivă: că după Gagarin şi Titov există TREI. Şi fiecare episod pămîntesc sună, din pricina ta, mai vibrant. Mă întreb: ce faci, cum o duci, cum ţi se par buletinele meteorologice?

Eu am cumpărat benzină, căci îmi place ca de Anul Nou, în casă să miroasă, printre altele, a benzină. Am cumpărat ceară pentru parchetul nou al casei mele — şi mă întreb dacă-ţi place incertitudinea aceea comică a păşirii pe un parchet lucios, proaspăt ceruit?

Aseară am cărat cu soţia mea — n-avem copii — pe scări, pînă la etajul III, un dulap nou. L-am adus cu o camionetă, am străbătut, instalaţi pe mica platformă, sprijinindu-l, tot Bucureştiul; mă simţeam bine, crede-mă, urmărit de privirile tuturor, căci oricît e de banal azi în oraşul nostru, un dulap nou, cînd trece pe marile bulevarde, lumea nu poate să nu-l urmărească, precum o navă cosmică pe cer. Nu ştiu de ce. Poţi să-mi spui de ce, tovarăşe TREI? Ce leagă, în ochii oamenilor, un dulap nou de o navă cosmică? L-am cărat, fără zgîrieturi, cu o mare artă, ceea ce e o performanţă unică în analele performanţelor mele de intelectual atotstîngaci. Am pus în rafturi — cămăşile cu mînecă lungă şi pe cele de vară, jachetele sport, după care şi nebun, costumele, rochiile, pînă şi slipurile în care mai cînta marea şi hîrşîiau, uşor, fire din nisipul Eforiei. Îţi place marea? Îţi place să găseşti de Anul Nou — amintirile verii?

În zori, femeia de lîngă mine pleacă, în şubă groasă, pe şantierul unei termocentrale, la cîţiva kilometri de Bucureşti, în orice caz mai aproape decît luna. Şuba ei îmi spune că eşti de prin părţile Siberiei şi ai înţelege ce frumos e un cap de femeie sub o şubă bine îmblănită. Lucrez la un roman, toată ziua, dar nu citesc nimănui din el — fiindcă ştiu ce dificilă a devenit, azi, după atîta literatură, pînă şi cosmonauţilor, lectura fragmentelor de roman netermi-nat! În amurg, după ceară, benzină, ciocolată, mandarine, pîine şi încărcarea sifonului — imposibil, ca bărbat, să nu mă înţelegi — trec la conspectarea magazinelor, şovăind în alegerea cadourilor. Căci sîntem în luna cadourilor, şi chiar comentarile actualităţilor noastre cinematografice, multă vreme pline de farmecul unei Sahare mestecate între dinţi, au ajuns să ne atragă atenţia, cu farmecul aluziei de data asta, că sîntem în „luna bărbaţilor atenţi".

Noaptea, femeia vine îmbujorată, atotputernică, acoperind aproape uşa cu parfum de stele geruite, cu cizmele înoroiate. Mă plec în faţa ei, o sărut, o descalţ. Îmi rămîne în palme noroiul şantierului ei. Mă gîndesc că l-ai cunoscut. Ne spălăm, ne aşezăm la masă, deschid radio-ul: divertismentul în mi bemol de Mozart. Ai auzit cum sună muzica lui serafică, noaptea, peste mîncare, lîngă o ingineră obosită, povestind cum a muncit în frig, ca termocentrala să intre în 62, mai repede, în funcţiune? Ai auzit — altfel, cum ar fi spus Titov despre tine, că eşti un om de mare echilibru sufletesc? Pe pînza din dreptul lămpii de rezonanţă a radio-ului — poza lui Hemingway vibrează lung, o dată cu Mozart, cu noi, cu tine. Bătrînul are o cămaşă albă, ochii imenşi buni, o mînă neagră, ca si Cosmosul. A murit în 1961. Romanul aşteaptă deschis pe masă. Ştii ce înseamnă un roman deschis pe masă în preajma unui an nou? Eu nu ştiu, abia acum aflu, gîndindu-mă la tine şi de aceea nu pot inventa nimic astă-seară, dragul meu. Astă-seară aş vrea să fiu cu tine, cu femeile pe care le iubim, în jurul unui radio cu Mozart. Într-o casă nouă, în care e parfum de ceară, lumini de parchet nou şi zgomote, afară, ale tovarăşilor care cară pe scări mobilă nouă. Să nu inventăm nimic — decît cuvîntul:

La mulţi ani!

Radu Cosaşu

Lecturi suplimentare

Şcoala e pe Victoriei, ascunsă în gangul ce se deschide între restaurantul Caraiman şi Institutul de Fizică al Academiei. În fund, printre orengile subţiri ale unei perdele de plopi tineri, se întrevede o inscripţie: Şcoala de 7 ani nr. 5.

Seara, în dreptul restaurantului, se produce o uşoară aglomeraţie. Tineri, bărbaţi, femei mai în vîrstă dau colţul grăbiţi, grupuri-grupuri. Ai crede că vor intra în local, să sărbătorească un eveniment. Ei trec însă pe lîngă vitrinele cu oameni aşezaţi la mese, păşesc pe poarta din fund a şcolii, care-i aşteaptă cu toate luminile aprinse, urcă treptele — nu ca ceilalţi, pionieri; altfel. Treaptă cu treaptă.

Pînă la zece noaptea aici vor învăţa elevii şcolii serale pentru tineretul muncitoresc: utemişti, oameni în toată firea, de la I.R.E.B., Telefoane, I.R.T.A., I.T.B., cam cinci sute de inşi, împărţiţi în optsprezece clase.

Pe coridorul pustiu, elevul de serviciu se plimbă în sus şi în jos citind dintr-un manual. La momentul potrivit, va intra în camera secretariatului şi va apăsa îndelung pe cele patru sonerii prinse de rama uşii. Prima scoate un ţiriit puternic; a doua, mai slab; a treia, abia o auzi. Ultima pară ar fi defectă. Sună undeva, pierdută în vastitatea clădirii. Imaginea recreaţiei zgomotoase, aşa cum o ştii mai de mult, îţi apare instantaneu în minte: cîte şaptezeci perechi de mîini şi de picioare opintindu-se în prag şi ţîşnind deodată afară. Coridorul însă rămîne tăcut. Te apropii, vîri capul pe uşă... Toţi stau la loc, liniştiţi, răsfoind cărţi, caiete. Şcolarii aceştia nu se joacă. N-au timp. Ei duc o luptă tenace împotriva golurilor, a ignoranţei, a lucrurilor pe care n-au avut cînd să le înveţe şi pe care le asaltează cu inversunarea omului rămas în urmă, — să ajungă, în sfîrşit, în pas cu ceilalţi, la onorarea, la demnitatea cunoaşterii, cerută de societatea noastră, de însăşi vîrsta lor.

În cancelarie, profesorii discută, deschid cataloage, compară note. Rubrica notelor e neschimbată. Acelaşi spaţiu îngust, magic pe care, om matur, îl mai visezi noaptea, cu cifre severe, strînse roi, bine caligrafiate — cu totul deosebite de cele cu care facem socoteli — cifre vii, eloc-vente: un fagure al ştiinţei. Alături, rubrica de absenţe şi întîrzieri. În clasa XI-B, situaţia e îngrijorătoare. Peste cinci minute se va ţine ora de dirigenţie. Vreo patru profesori se oferă să asiste şi ei la dezbateri. Grupului de dascăli i se alătură şi directorul. Întîi, un elev citeşte referatul orei: „Învăţămîntul şi munca în producţie", pe tema generală „Cum trebuie să răspundem încrederii acordate de partid şi guvern?". Apoi se la cuvîntul. Un bărbat de vreo 40 de ani, cu verighetă în mîna fibroasă, atinsă de vîrstă, sprijinită pe pupitru, arată că el a umblat mult prin ţară, a văzut destule, că şantierele şi uzinele noastre s-au transformat în adevărate şcoli şi fiece elev trebuie să fie pătruns de sentimentul răspunderii înaintea încrederii acordată de tovarăşii lui de muncă. Altul preia ideea şi o dezvoltă, ultîndu-se din cînd în cînd mustrător la un tînăr dichisit, cu o bluză extravagantă. „S-a gîndit tovarăşul X, spune apăsat vorbitorul, că lipsind de cinci ori la rînd de la meditaţiile de duminică dimineaţa, s-a furat singur şi ne-a furat şi pe noi, care sîntem tovarăşii lui şi că în felul acesta contribuie la scăderea nivelului colectiv al clasei?"

Parcă am fi la o şedinţă de producţie. Limbajul acestor elevi e limbajul uzinei, iar nota proastă, aici are alt caracter: e ca o piesă rău făcută, un rebut. Sînt şi unii care lispesc „din motive obiective", reţinuţi cu treburi la locul de muncă. Diriginta se va duce la întreprindere şi va discuta. Cei ce întîrzie se ridică pe rînd, încurcaţi şi îşi iau angajamentul că vor veni la timp. Nu, vă rog să mă credeţi, astea nu-s vorbe goale. La şcoala tineretului muncitoresc nu se glumeşte. Angajamentul e angajament. Cazul elevului Y, foarte bun la fizică, stîrneşte nedumeriri. O zi vine, o zi nu, precis ca un tren care circulă din două în două zile. Diriginta a deslegat misterul. „Am fost ieri la întreprinderea unde lucrează, spune, schiţînd un suris. Tovarăşul mai urmează acolo, tot seara, o şcoală de calificare. Profesorii ceilalţi sînt la fel de nedumeriţi ca şi noi: o zi se prezintă la lecţii, o zi lipseşte. Asta e: cînd vine aici, nu se duce dincolo şi cînd se duce dincolo nu vine aici. Nici vorbă să tragă chiulul. Dimpotrivă. Vrea să înveţe mult, cît mai mult şi cu maximum de viteză. Aşa nu merge, tovarăşi. Trebuie să aleagă..."

Alături, într-o bancă din fund, directorul scrie de zor într-un registru. Privirea îmi alunecă indiscretă pe hîrtie. Responsabilul şcolii notează acolo, febril, totul. E şi aceasta un document.

La clasa VIII D, oră de limba romînă: Din baladele poporului nostru — lecturi suplimentare. Elevii au avut de trecut pe caiet rezumatul legendei meşterului Manole.

— Să ne povestească cineva despre ce este vorba în această baladă...

Din bancă se scoală un bărbat scund, de vreo 30 de ani, cu o pufoaică nou-nouţă. „Tovarăşi, începe el degajat, ca şi cum ar fi vorba de un lucru simplu şi pe înţelesul tuturor, — în această baladă este vorba despre construirea unei mînăstiri. Eu ştiu ce-i aia construcţie, că am lucrat la Bicaz. Pe Argeş, unde noi vom construi o altă hidrocentrală — nu ştiu dacă am să apuc să mă duc şi acolo, am să văd eu — pe Argeş, care va să zică, Negru Vodă a vrut să ridice..." — şi cu multe amănunte şi digresiuni, cu observaţii tehnice asupra materialelor şi metodelor de lucru din vremea aceea, povesteşte toată legenda. „Dar lucrătorii, ce-au spus lucrătorii, cînd Negru Vodă le-a poruncit să nu mai facă altă mînăstire la fel?" întreabă accentuînd cuvintele profesoara — „Da, aveţi dreptate, am uitat, e aici o problemă: au spus că ce, noi numai atît putem să facem? Noi, dacă vrem, putem mai mult. Şi-o să facem. Şi uite că pînă la urmă am făcut tot ce se vede... socialismul" — adaugă, uitîndu-se prin clasă, ca şi cum ar fi căutat martori. — „Şi ce reiese din balada asta, caee este ideea principală?" — „Ce reiese? Reiese că trebuie să munceşti mult, ca să laşă ceva, adică... să pui suflet. Ca să ducă treaba la capăt, meşterul Manole a zidit-o pe nevastă-sa, şi-o iubea... Adică poporul din vechime, cu născocirile lui, a vrut să zică altceva, cum că dacă faci un lucru, trebuie să pui în lucrul ăsta tot ce-i mai bun în tine şi ce ţi-e mai drag pe lume. Cam asta ar fi ideea. Mai e ceva?" — „Nu, tovarăşe, asta-i totul, stai jos", răspunde zîmbind în sinea ei profesoara şi notînd ceva în catalog.

Constantin Ţoiu

Maturizare

Pentru a înţelege ce i s-a întîmplat lui Bokor în acest an, trebuie să pornim de la un cuvînt — un cuvînt săpat pe o plăcuţă de aluminiu. Nu e marcă de shaping. E un certificat. Certificatul construirii unei tradiţii. Întrebaţi-i pe muncitorii de la uzina de tractoare din Braşov, pe cei de la fabrica de rulmenţi din Birlad, sau din oricare uzină, ce părere au despre maşinile marca „Înfrăţirea". Veţi auzi numai vorbe bune. Întrebaţi-l pe rabotorul bengalez dacă e mulţumit de comportarea rabotezei „Înfrăţirea" în perioada musonilor, cînd buletinele meteorologice indiene înregistrează procente de 80-90 % umiditate în atmosferă şi temperaturi excesiv ridicate. Mulţumit! Maşina a fost costruită în condiţii *tropicalizate* undeva la poalele Tării Moţilor, în zona temperată. „Înfrăţirea" este denumirea unei mari fabrici de maşini-unelte din Oradea. Fabrica unde lucrează Bokor. Bokor, care acum doi ani era încă un copil, acum un an a început să înţeleagă lumea, iar azi, la a 19-a lui aniversare, e un bărbat care a înţeles-o.

Şi de fapt, în asta stă secretul construirii unei tradiţii. Pentru că a face din marca unor maşini semnul de garanţie al acestor organisme de metal cu „însuşiri morale" recunoscute de toată lumea, înseamnă a învinge lipsa unei tradiţii în construcţia de maşini.

Dar la Oradea n-a existat o astfel de tradiţie? Nu a funcţionat aici fabrica de maşini-unelte „Phoebus"?

Ce spun martorii oculari? Iertaţi-mă, dar aceştia nu pot fi martori oculari. Cred că atunci aveau trei-patru ani, cel mai „bătrîn" dintre ei să fi numărat mult zece-doisprezece. Aveţi dreptate, ei cunosc trecutul numai din poveşti. Ne iertaţi, ce să facem? Vedeţi şi dumneavoastră. Toţi sîntem tineri. Directorul are 33 de ani. Secretarul comitetului de partid are 28. Inginerul şef 35. Şeful sectorului prelucrare mecanică, tot 35. Desigur, mai sînt şi din cei care au apucat trecutul.

Dar iată chiar pe unul din ei!

... Tocmai săream peste un canal care urmează să capteze apele calde pentru recuperare. Martorul veritabil al trecutului, dispecerul Ludovic Rosemberg, începu cu o însufleţire neaşteptată pentru vîrsta lui:

— Vreţi să scrieţi cel mai bun articol? Scrieţi despre sectorul forje şi turnătorie. Turnătoria e prima.

— Da, desigur, trecem şi la turnătorie, dar...

— Nu, eu vă spun: cel mai bun articol îl puteţi scrie despre turnătorie. Vreţi să scrieţi cel mai bun articol al dumneavoastră? Scrieţi despre turnătorie şi forje.

Vîntul rece îi lipea de trupul uscăţiv halatul albastru de lucru şi-i flutura hîrtiile pe care le ţinea în mînă. Creştetul lui pleşuv înfrunta agresiv toamna înaintată. Vîntul parcă i-l lustruia:

— Cel mai bun articol! repetă el cu pasiune. Scrieţi numai asta: Că în 1958 noi dădeam 1600 tone anual, iar acum numai în 11 luni am dat de trei ori mai mult, în acelaşi spaţiu şi cu aceleaşi cuptoare, tovarăşe dragă! Scrieţi numai asta şi va fi cel mai frumos articol al dumneavoastră. Ce-a fost înainte? „Phoebus"? Ha, ha, ha! Tovarăşe dragă, dar înainte n-a fost nimic! Numai o firmă a fost. Să ne întîlnim deseară la club. Acolo vorbim mai în voie. Vreţi să ne întîlnim deseară la club? Pe vremea lui Erdös n-a fost club. N-a fost nimica, tovarăşe dragă. Vă povestesc eu totul deseară. N-a fost decît o firmă, — un pungaş şi un hoţ, Erdös.

Dar ştiţi dumneavoastră cum ne spălam noi cînd eram ucenici? Care era baia noastră? Înroşeam un fier pe o vatră şi-l băgam într-un castron cu apă. Nu un lighean, tovarăşe dragă, un castron. Apa se încălzea şi asta era toată baia noastră. Vă spun eu tot, deseară. V-aţi întîlnit cumva cu tinerii noştri pe podul de peste Criş, în centru, cînd se plimbă după ce ies de la lucru? Ca nişte trandafiri! Dar în vestiarul cel nou aţi fost? Numai vestiarul cel nou să-l vedeţi şi puteţi scrie încă un articol frumos. Însă numai după ce scrieţi despre turnătorie şi forje. Vedeţi, dacă scrieţi... Veniţi numai cu mine să vă arăt pînă unde va fi mărită turnătoria. În linie cu hala nouă de maşini. Aţi văzut şi pe dinăuntru hala nouă de maşini? O minune! Dar turnătoria, cînd va fi gata, va fi de cinci ori mai mare ca acum şi vom da pînă la zece vagoane pe lună fontă turnată, tovarăşe dragă! N-am dreptate că e cel mai frumos articol? Nu-mi vorbiţi de „Phoebus". Ce-a fost „Phoebus"? Un paravan pentru avarea lui Erdös. Vă povestesc eu tot, deseară. N-a fost nimica, tovarăşe dragă! Un excroc, un ofiţer de husari în armata austro-ungară, asta a fost Erdös Sigismund. Cum s-a sfîrşit războiul, de unde a făcut el avere? A mers la C.F.R., la Bucureşti, s-a înţeles cu nişte ştabi de acolo să repare locomotive, a adus aici locomotive bune, ne-a pus pe noi să le demontăm şi să ascundem piesele, a venit apoi comisia să constate ce e de lucru, comisia era făcută din ştabii cu care se înţelesese Erdös, după aceea noi am montat piesele la loc, am dat o vopsea şi am lustruit ce era de alamă şi reparaţia a fost gata şi milioanele tot gata. Vă spun eu tot, deseară. Ce fel de fabrică de maşini-unelte a fost tovarăşe dragă? Făcea clanţe şi zece maşini de găurit mici, că una puteai s-o iei cu o singură mînă? Înainte de al doilea război mondial a fost o licitaţie pentru nişte maşini de găurit. Şi Erdös ce face? Spune: eu livrez, nu-mi aduc aminte cîte sute de maşini, în şase luni. A luat licitaţia, a luat banii, a comandat în Germania maşinile, a adus maşinile în gară la Oradea şi noi, toţi lucrătorii, am fost duşi la gară, am scos mărcile germane şi am nituit în loc mărci „Phoebus"! Asta nu e poveste. Vă spun eu tot, deseară. Nu era nimica înainte, tovarăşe dragă, numai pungăşie şi exploatare.

...Apoi Erdös a murit, fabrica a trecut sub conducerea băncii „Romcomit" şi a lui Pietro Cavali, fruntaş fascist, iar în timpul războiului a dispărut cu totul, fiind luată la Brăila de „Franco-romîna"...

Fabrica pe care o vedem azi a luat fiinţă în 1949.

Nu, n-a existat o tradiţie. Şi dacă numai în zece ani s-a acoperit lipsa unei tradiţii, aceasta nu înseamnă oare că în aceşti zece ani s-a trăit foarte intens? Că el închid o uriaşă investiţie de entuziasm, voinţă, încredere, rezistenţă la greu, talent, capacitate intelectuală şi putere de organizare? Pentru că minuni nu există. Mai cu seamă în construcţia de maşini. Nu, nu există minuni. Toate acestea sînt legate de muncă şi stăruinţă, de întîmplări vesele şi grave, de zbuciumul şi destinderea unor oameni, de maturizarea lor, de formarea conştiinţei lor. Unul din cei 520 de lucrători de la sectorul mecanică prelucrătoare era acum doi ani încă un copil, azi, la 19 ani, e un bărbat cu un dezvoltat simţ al răspunderii: Bokor.

— Acesta e Bokor, îl recomandă tovarăşul Kostelnic. Bokor, spune tu cum ai fost înainte! Dar spune cinstit, tot, aşa cum s-a întîmplat. Cum te-ai bătut la şcoală cu colegii, cum te-au exmatriculat, cum te-ai calificat la locul de muncă, cum te-ai calificat şi ca strungar şi ca rabotor în numai nouă luni, cum ţi-ai căutat un loc ascuns — atunci, ţii tu minte — să te culci cînd erai în schimbul de noapte,

Montarea unei noi maşini, la „Înfrăţirea"-Oradea

cum te-ai supărat pe tovarăşii din U.T.M. cînd te-au criticat şi cum n-ai mai venit la fabrică trei zile, cum te-ai simţit cînd ai fost trecut la munca auxiliară, tu, rabotor calificat, ce ruşine ţi-a fost, şi cum faci tu acuma că dai batiuri de bună calitate. Spune tot, cinstit, tovarăşeşte.

Sigur că e greu să recunoşti atîtea „păcate" faţă de un străin şi încă faţă de un gazetar. E greu pentru cine are *conştiinţa* acestor păcate, pentru cel căruia azi îi *e ruşine* de ele. Dar însuşi faptul că se ruşinează spune totul! Ne-am înţeles să ne întîlnim după amiază la cofetărie să mai stăm de vorbă. Am văzut prin vitrină trecînd pe stradă o motocicletă „Jawa" de 250, roşie, condusă de un tînăr în haine de catifea. Nu i-am dat atenţie. După cîteva minute a apărut şi Bokor. Era îmbrăcat în haine de catifea. Mirosea a vînt şi a benzină. În hainele de lucru, lîngă uriaşa raboteză la care lucra, părea mic. Omul care sorbea atunci, calm, cafeaua de cealaltă parte a mesei era înalt, puternic şi cu desăvîrşire frumos.

— Atunci mă duceam la mama şi-i ceream: mamă, dă-mi zece lei să mă duc la cinema. Mama îmi dădea. Credeam că cinematograful e totul. Nu-mi închipuiam că munca poate să-ţi dea atîtea satisfacţii. Acum cred că motocicleta e totul. Ca viaţă personală vorbesc. Dar motocicleta, surîse el, costă mai mult ca un cinema.

Despre cele zece zile de muncă la auxiliari? Ce să mai vorbească!

— Uneori zece zile fac cît o viaţă de om!

Bokor surîse şi ridică palma în semn de pavăză: să nu-l întreb mai mult.

Poate că în urmă cu doi, Bokor o fi fost un puşti zvăpăiat. Nu se vedea pe cel ce-mi stătea în faţă — un om deosebit de cumpătat, echilibrat, care nu deschidea gura decît cînd avea de spus ceva esenţial, în cuvinte puţine, de o mare claritate şi semnificaţie. Îşi privi ceasul: trebuia să se ducă la cursuri.

— Cînd am fost eliminat din şcoală nu mi s-a părut o nenorocire prea mare. Totuşi fără şcoală nu poţi deveni inginer. Cam asta e ceea ce visez. Fabrica are nevoie de mulţi ingineri cu practică în construcţia de maşini. Şi surîse iar. „Trebuie să înţelegem în ce lume trăim".

Ne ridicarăm. La despărţire, în timp ce motorul pufăia regulat şi chiar discret, ca orice motor nou, punîndu-şi caietele şi cărţile în buzunarele mari ale hainei de catifea, Bokor mai adăugă cu un ton de mare linişte şi împăcare cu sine:

— Eu am înţeles.

... Să priveşti o lanternă de stop seara, îndepărtîndu-se pe străzile unui mare oraş scăldat în neon, nu e întotdeauna un act gratuit. Nu există minuni. Există oameni. Da, oamenii pot fi minunaţi. În fiecare lunecare a maşinii care lucrează la Braşov, la Birlad sau acolo departe în vuietul musonilor, e ascunsă răsuflarea lor, viaţa lor, înţelepciunea şi tactul comuniştilor care-i ajută să înţeleagă lumea, să se înţeleagă pe ei înşişi, să descopere că pot fi mai buni decît sînt şi să trăiască atît de intens, încît în doi ani un copil zvăpăiat să parcurgă complicatul drum al maturizării. Să devină un bărbat de nădejde. Este şi aceasta una din tainele succesului nostru în lume, taina construirii unor tradiţii.

H. Rohan

Cel mai bun an din viaţă!

Mă aflam, recent, cu nişte treburi, la sanatoriul de chirurgie osoasă din Vasile Roaită. Urmărisem cîteva operaţii executate de medicul emerit, doctor Victor Climescu, discutasem cu o mulţime de bolnavi şi de medici, iar acuma, într-o dimineaţă mai calmă, făceam un schimb de opinii cu tînărul medic Nicolae Constantinescu. Eram în sala de pansamente a secţiei pe care o conduce doctorul Victor Iacob. O curăţenie albă şi o linişte reconfortantă ne înconjurau, la numai cîţiva paşi de sulurile lichide şi zbuciumate ale mării.

În răstimpuri, frunzăream cîte un dosar, din multele ce se găseau pe masa lîngă care şedeam. Deodată, privirile-mi cad pe următoarele rînduri: „Pleacă din cauza evenimentelor..."

— Asta ce mai înseamnă? — îl întreb, stupefiat, pe interlocutorul meu.

El se uită, surîde, şi-mi spune:

— Citeşte mai departe... vei vedea singur. Iar eu am citit mai departe: „...şi va fi reprimită cînd se liniştesc lucrurile", fără însă a fi întru nimic mai lămurit decît la început.

— Uită-te la dată, adaugă medicul.

M-am uitat mai sus, acolo unde erau şi nişte cifre: 4.242, adică numărul dosarului. Scria: 23 iunie 1941. În clipa aceea a început să se facă lumină. Mai precis, a început să iasă la lumină o grozăvie fără margini.

Cu puţină răbdare, ca să luăm lucrurile chiar de la început lor, veţi vedea imediat despre ce este vorba. Şi, fiindcă mi se pare mai concludent decît orice fraze de-ale mele, vă transcriu din dosar, chiar dacă textul original, alcătuit probabil în grabă, suferă pe alocurea din punct de vedere literar: „Istoricul maladiei, al Georgetei Pompiliu. Adresa părinţilor: Petre Pompiliu, Valea Neagră, jud. Constanţa. Antecedente ereditare: ambii părinţi sănătoşi. Fraţi, surori, n-are... Vîrsta: 12 ani... Istoricul bolei actuale: (n.m. mai, 1941) Acum doi ani bolnava a suferit o traumă produsă de un sac de grîu pe piciorul drept la nivelul treimii medie inferioară a gambei. Nu s-a ales decît cu o şchiopătare uşoară. Acum 7 săptămîni, bolnava a căzut de pe scări şi a lovit locul traumatizat înainte. Chiar a doua zi piciorul a început să se umfle. Imediat a fost adusă şi internată la spitalul din Cavalcari jud. Constanţa. Medicul spitalului i-a făcut 2 injecţii instramusculare în fesă (cu ce, nu se ştie) după care imediat i s-a făcut un abces. În jurul locului unde s-a administrat susnumite injecţii (sic!).

„Neavînd de cine să fie îngrijită căci medicul a fost concentrat, bolnava părăseşte spitalul Cavalcari şi vine să se interneze în sanatoriul C.T.C. din Carmen Sylva".

— Asta e tot? veţi spune, poate, dumneavoastră.

— Nu, nu e tot. E numai începutul. Căci iată ce urmează...

La 8 aprilie 1941, noul diagnostic precizează: osteită T.B.C. metatarsianul V stîng. Şi asta — dintr-un simplu traumatism! La 27.V.1941, i se face o evidare osoasă. Apoi, tratament conservator: imobilizare, helioterapie, pansamente... Apoi...

Apoi vine grozăvia: „Pleacă din cauza evenimentelor şi va fi reprimită cînd se liniştesc lucrurile". Aţi reţinut şi data, nu-i aşa? 23 iunie 1941. Începuse, adică, de două zile, criminalul război antisovietic. Nu se uită nimeni, nimeni nu se-ntreabă ce se va alege din bolnavi. Hitleriştii pun stăpînire totală pe litoral. Sanatoriul este evacuat; medicii, cîţi scapă de „concentrare", devin inoperanţi; bolnavii, pe drumuri, — pe drumuri, astfel de bolnavi!

Petre Pompiliu Georgeta, o fetiţă de doisprezece ani, fiica unor ţărani umili, e şi ea privată, în mod asasin, de orice îngrijire medicală, în cazul ei împerios necesară şi de lungă durată.

Acuma, să revenim o clipă la dimineaţa calmă din această toamnă. Ce căuta vechiul dosar pe masa albă din sala de pansamente? Simplu — cum ar zice medicii. Cu cît trecuseră anii, cu atît boala se agravase. De cîtva timp, Petre Pompiliu Georgeta se afla din nou internată. Am fost curios să o cunosc, şi am cunoscut-o pe Georgeta, astăzi căsătorită Ciobanu. Are treizeci şi trei de ani, cinci copii şi e colectivistă. Medicii se ocupă de ea, cu o căldură care m-a turburat. Medicii noştri, adică, reparau astăzi ceea ce distruseseră, acum douăzeci de ani, ucigaşele „evenimente". Ciobanu Georgeta arăta foarte bine şi spera, în concordanţă şi cu avizul medicilor, ca în curînd să se întoarcă acasă, de astă-dată nesilită de nimeni, cu totul teafără şi aptă pentru muncă şi pentru viaţă în general.

...Şi astfel, în această noapte de Anul Nou, acasă la ea, Georgeta Ciobanu, la masă, ridicîndu-se teafără, cu paharul în mînă, ciocneşte cu bărbatul ei, apoi cu copiii, cu toţi cei cinci copii drudulii ai ei, apoi cu ceilalţi oameni ai casei, ciocneşte paharul şi soarbe din vinul rubiniu. Un an s-a încheiat, un an bun, poate cel mai bun din viaţa ei. Alt an începe, şi nu începe doar un an, ci o viaţă întreagă, o viaţă adevărată.

Ben. Corlaciu

DINTRE SUTE DE CĂTĂRGE...

NICOLAE LĂZĂR: Notațiile sînt mult prea fragmentare. Poate că părerea noastră este subiectivă, dar, oricît de avare ar fi versurile, imaginea trebuie să aibă oarecare spațiu pentru a se dezvolta sau a irupe. Aceasta cu atît mai mult cu cît unele imagini secundare își fac loc în detrimentul celei centrale. („Muguri transparenți", de exemplu, sună forțat mai ales într-o poezie de numai șase versuri, în care fiecare cuvînt se impune cu o forță deosebită atenției cititorului). Versuri ca „În murmurul serii e strînsă / Întreaga tăcere din noi" ne îndreptățesc să așteptăm viitoarele lucrări.

MIRCEA DOREL OPRIȚĂ: Entuziasmul d-tale este sincer dar se exprimă în fraze generale, punctate vag de unele încercări de imagini.

MIHAI ISTRĂȚESCU: Zborul în Cosmos nu se poate reduce la o chemare atît de neconvingătoare: „Căci sus / Din ale cerului glastre / Te cheamă steluțe / Albastre / Să-ți spună că timpul / Se arde / În astre". Meditațiile asupra timpului cer mai multă profunzime.

ALEXANDRU PELLE: N-avem nimic de reproșat intențiilor d-tale, dar ele se manifestă în afara poeziei: „În zori cînd vîntu-n ramuri se scutură-amorțit / spre locul meu de muncă pornesc cu nou avînt... / Trecînd, privesc natura, contemplu fericit / La tot ce omul liber creat-a pe pămînt." Milioane de oameni trăiesc cu intensitate aceste sentimente și le pot exprima aproximativ la fel. Poetul trebuie să descopere, însă, o dimensiune nouă, care să dea oamenilor senzația unei descoperiri.

PETRU GHITE: Cînd reușești să îndepărtezi locurile comune, versurile capătă o vibrație promițătoare. Dorind cîntecului „să crească în palate cu geamuri de soare / aprins ca o floare" nu spui mai nimic. Nu confunda generalizările cu generalitățile. Reținem „Vertical", pentru a indica și calea pe care credem că ar trebui să mergi în viitor.

ILEANA ROMAN: Ar putea exista o mai mare bucurie pentru o revistă decît să răspundă afirmativ, număr de număr, tuturor celor care trimit manuscrise? Dar... ar fi prea frumos! Putem greși, desigur, și se cunosc cazuri cînd unor scriitori de renume li s-a răspuns, la începuturile lor, negativ. N-am dori, firește, să fim în situația respectivilor semnatari de la poșta redacției. Cu toate bunele sentimente, însă, nu putem să trecem cu vederea peste deficiențele unor manuscrise. Versurile d-tale trebuie să se lepede de tendința de a se desfășura într-o monotonie parcă fără sfîrșit, ca o sfoară de pe un mosor. De exemplu: „Iubitule, / te iert cînd uneori îți retragi mîna din mîna mea, / cînd uneori privești dincolo de ochii mei, / și te-nțeleg, / că doar și ochii mei alunecă uneori dincolo de ochii tăi / și privirile noastre o dată cu gîndurile / se contopesc / și se sfîrșesc acolo sus. / Și tăcem. / Tăcem amîndoi. / E o tăcere adîncă" etc. În felul acesta se poate continua pe pagini nenumărate. Fixează-te asupra unor imagini grăitoare.

MAVREA R.: Ici și colo sînt versuri interesante, dar n-am deslușit prea bine ideea poeziei. Oricît de inedit, simbolul trebuie să se destăinuie și cititorului.

I. GALAVAN: Una dintre poezii este intitulată „Lirică", dar de fapt are tendințe științifice: „Îmi place ziua caldă, cînd soarele-i pe boltă, / Cînd norii nu-l întunec căldura de-și dezvoltă, / Cînd razele-i de aur de viață dătătoare / Stîrpesc în a lor cale bacterii migratoare..." D-ta aduni cuvintele pe care le consideri sonore și le amesteci cu „ritmurile în cadență". Este mult prea puțin...

ILIE POPOVICI: Dacă utilizăm rima, s-o și respectăm! Într-o poezie de numai opt catrene d-ta rimezi: „Selenei-Lunei", „sus-Venus", „frate-Marte"; „închine-lume"... Este prea mult...

VICHENTIE BORAN: Întîmplarea este interesantă, dar se cere scrisă.

MIOARA RĂDULESCU: Versurile respectă regulile versificației, dar folosesc aproape numai locuri comune. Este greu de dat un alt răspuns...

MARIN NEGOIȚĂ: Am reținut „Luminile orașului meu" ca o promisiune.

IULIU VUIA: Ne ceri să-ți răspundem categoric „da sau ba?" Răspundem uneori da. Nu din alte pricini, dar tot ciclul utilizează cam aceeași imagine. Dintre toate, ni s-a părut mai realizată „Furtuna" Pentru rest, atenție la unele exprimări forțate: „inimi de căpșuni", „să-i asmută hazul" etc. D-ta nu mai ești chiar la primele încercări și sîntem siguri că ai putea selecta singur.

VASILE ZVÂNCESCU: Tendința d-tale către concentrare este uneori autentică. Mai este nevoie să subliniem că într-un catren fiecare cuvînt trebuie să fie exact la locul lui, iar ultimul vers trebuie să lumineze puternic întreaga imagine? Este deajuns citeodată un singur cuvînt inoportun, și strofa se ofilește, ca în catrenul d-tale „Tata": „Anii întunecați i-au rămas pe frunte / În linii dăltuite, prin care gînduri curg, / Poemul risipit din cutele-i cărunte / Îl descifrez în taină cu dragoste și sîrg". Sînt cîteva improprietăți și în primele trei versuri. (Gîndurile nu pot curge „prin" linii; nu „cutele" ci probabil pletele sînt cărunte!) Dar imaginea se dezarticulează o dată cu „sîrgul" final, total nepotrivit ca sens cu imaginea (și pe deasupra o rimă șchioapă! Un catren trebuie să fie atent și la rime, cînd vrea să le folosească!) Un spor substanțial de exigență, deci.

ALEXANDRU DOBRIN: Da, una dintre cele două poezii ne-a reținut atenția. Cînd nu încerci să suplinești imaginea prin afirmații, sensul versurilor se dezvăluie firesc. Mai trimite-ne.

EUGEN BUZOIANU: D-ta ai ceva de spus, dar folosești deocamdată o prea mare cantitate de prozaisme, și anume, tocmai în pasajele esențiale. Poate că o faci în mod voit, conform teoriei despre „reportajul liric", dar efectele nu ni se par a fi cele scontate. Credem că reportajul trebuie să fie lăsat să-și îndeplinească menirea lui. Mai trimite-ne.

MIHAIL VELCESCU: Referirea la Icar nu mai poate fi o imagine poetică. Mitul respectiv poate fi, desigur, folosit, dar găsindu-l-se valențe noi.

D. V. MACIOC: D-ta ne mărturisești: „Am căutat ca în versurile alăturate să merg pe teme actuale străduindumă să folosesc imagini cît mai originale. Avînd convingerea că sînt izbutite, îmi permit să le înaintez..." Originale sînt („Te uiți ca la paradă, orășene / Aici e G.A.C.-ul Timpuri Noi / Cu struguri cît ugerul Joenei / Zece butuci ne umple un butoi") dar pare-se că atîta nu este suficient pentru a fi și versuri.

VALENTIN TIMBUȘ: După ce ne-ai trimis un caiet cu „cele mai frumoase poezii", a urmat o scrisoare în versuri din care am înțeles că nu acorzi niciun credit acestei rubrici. Contradicția este prea evidentă. Totuși vom răspunde. Un răspuns amănunțit este cu neputință de transmis prin revistă, dat fiind volumul mare de versuri. Desnădejdea, singurătatea, neînțelegerea femeii iubite, au fost cîntate de atîți alți poeți. D-ta ai citit cîte ceva și aduni aceste firave ecouri, fără să ai pregătirea necesară. Uneori, seriozitatea cu care vrei să tratezi o temă se întoarce împotriva ei, ca în „Motociclistul": „Pe prima roată moarte / Pe-a doua e divorț / Așa văd după fapte / Parcă-ar fi tras la sorț. / E Iava, e de fugă, / Iar dacă drumu-i greu / Nu poate s-o ajungă / Decît cu un Ijeu. / Iar Simson calitate / De cumva-i cu ataș / Desigur cu trei roate / Dar bistoș la viraj. / ...E scuter, e la modă, / Cînd toate-n zbor roiesc, / Dar are o metodă / Ei pleacă: dar sosesc." Are, totuși, și cronica rimată regulile ei!

I. P. MIREANU: Nu este vorba de „îndulgență" în privința debuturilor, ci de încredere în dezvoltarea unei promisiuni de talent. Fără supărare, va trebui să mai așteptăm o vreme...

D. V. STAICU: Corecte, dar nu mai mult. Poate că le-ai ales fără prea mult discernămînt din caietul despre care ne vorbești.

STANCA G. FOTINO: O evocare a vieții lui Eminescu, în versuri, nu este o întreprindere prea lesnicioasă. D-ta ai pus prea mult suflet și strădanie (după cum se vede din corectitudinea formală a unor versuri) dar, din păcate, totul este îngreuiat de transcrierea unei viziuni prozaice, de genul: „Rîvnind a mai pătrunde în tainele gîndirii, / El spre Berlin pornit-a, în școalele înalte; / Și stete ani de-a rîndul... dar sub îndemnul firii / El n-a trecut examen, nu-și luat-a doctorate". Dragostea pentru cel mai mare poet al nostru nu se cere exprimată neapărat în versuri.

NONA IOAN: Sînt simple imitații după vechi clișee idilice: „Mult mi-e drag să stau la umbră, / Jos la poale de pădure, / Să ascult foșnind brădetul / Să las gîndul să mă fure, / Să mă plimb pe iarba moale / De pe malul rîului, / Să privesc în unda-i lină / Tot albastrul cerului" etc. Ar fi bine să îndepărtați cu hotărîre aceste tentații sămănătoriste care, în fond, nu spun nimic, iar în formă nici atît.

CASIAN SCUTARU: Se poate răspunde complet și în cîteva cuvinte. Nu ne referim, bineînțeles, la răspunsurile noastre. Poezia care poartă drept motto sugestivele versuri ale Magdei Isanos („Dă-mi mîna / Să dărîmăm abatoarele istoriei") se resimte și de influența respectivă. Începutul este notabil: „Victoria a venit ca o ploaie fecundă după secetă / ca un surîs după suferință. / Cu părul despletit, umed de soare / victoria umblă pe străzi, ținînd copiii în brațe..." Credem că ar trebui să fie ocolite imagini ca „bujorul inimii"; „cuvintele calde ca pîinea" etc., inexpresive și împovărătoare pentru poezie. Reținem „Luceferi de metal". Mai trimite-ne.

CORNEL MÜLLER: Două dintre poezii dezbat probleme pe care le considerăm depășite pentru poezia noastră, cel puțin la modul pe care îl încerci d-ta. În celelalte sînt unele imagini grațioase, dintre care citîm: „Iară vîntul prin grădini / a pornit cu bruma-n ciutură / și se bucură / pomii cum se scutură". Am dori, însă, mai mult.

Al. Ceaușianu, Sibiu; Ion Chiraș, Petroșani; Ion Cioclei, Petroșani; Mușat N. Gheorghe, Leordeni; I. Burcă, Brașov; T. Munteanu, Roșiorii de Vede; Dumitru Săndei, Oltenița; Radu Coroescu, Hunedoara.

Mai trimiteți.

Dumitru Drăgăești eanu, Fetești; Bîră Ion, Soveja; Virgil Vieru, Reșița; Geo Steni, Sibiu; Ștefan Văcăreanu, Avrig; Ion Ciunciună, Sibiu; Anișoara Cozoreanu, Brăila; Ierma Ioan, Hunedoara; G. Tacu, Mediaș; Dudu Elena, Urziceni; Mara Florin, Brăila; Radu Teofil, Bărăgan; Cezar Florescu, București; Mihai Rogojan, Orăștie; Toma Marin, Ciulnița; Potecea Anghel, Bărăgan; Bădulescu Ioan, Mangalia.

Deocamdată nu.

Posta redacției

Mic dicționar poetic

Sunet și sens

Preocupările pentru muzicalitatea și raritatea rimei datează încă din perioada pașoptistă, dacă nu și mai demult. Bolintineanu pare astăzi lipsit tocmai de simțul rimei. Într-adevăr, „florioare", „soțioare", „aurele", „tinerele", sună mai mult decît stîngaci, situîndu-se la antipodul unei versificații corecte. Marea cantitate a acestor facilități îndepărtează cititorul contemporan de o bună parte a producției lui Bolintineanu. Autorul acestor rînduri este conștient de zîmbetul ironic cu care va fi întîmpinat de unii confrați numele lui Bolintineanu în cadrul unor însemnări despre tehnica versului. Dar poezia noastră nu se poate studia decît prin raportare la istoria ei, iar, pe de altă parte, trebuie să amintim că autorul „Florilor Bosforului" era socotit, la vremea lui, un modern. Cîți din modernii de azi vor mai fi numiți astfel și mîine? Cu toate acestea, poetul a fost dintre cei care și-au pus, printre primii, problemele artei cuvîntului. Diminutivele n-au fost pentru el decît o formulă (în realitate nefericită, ca și la Alecsandri) pentru înlăturarea obstacolelor, în versificație. Citit fără prejudecăți, Bolintineanu surprinde tocmai prin muzicalitatea lui, cam stereotipă, e drept, dar totuși reală. Dealtfel, el a și încercat să teoretizeze rigorile versului muzical, într-un studiu destul de interesant, „Poezia română în trecut", publicat în 1868 în „Albina Pindului". Observațiile asupra aritmiilor din versurile lui Grigore Alexandrescu sînt, în acest studiu, perfect justificate, ceea ce înseamnă că Bolintineanu avea nu numai ureche muzicală, ci și ochi critic. În privința rimei, oricît s-ar părea de ciudat astăzi, Bolintineanu a avut deasemeni, rolul unui premergător, repede uitat, dar nu mai puțin interesant pentru cercetătorul literar. O privire prin „Florile Bosforului" este lămuritoare în acest sens. Ciclul fusese însoțit de G. Sion de note printre care găsim: „Aceste poezii erau un lucru nou în literatura română, ostenită pînă aici sub greutatea figurilor mitologice, ale zeilor și zeelor din Olimpul antic, și pierzînd seva și flacăra sub săgețile unui Cupidon îmbătrînit și cu întristare uzat." Dacă ne transportăm în mediul epocii, versurile au într-adevăr prospețime și naturalețe și o muzicalitate sprintenă se degajă din rimele noi (și, credem, căutate) ale poetului: „Ca Esmé mai dulce floare / Cu desmierdător parfum, / N-a mai strălucit sub soare / De la Tunis la Batum. / Sub privirea-i se-aurește / Unda lină din Bosfor, / Și văzînd-o, Gul roșește / În grădină la Nihor. / ...Cînd o vezi la preumblare / Sub iașmac adus din Șam, / Ca o stea prin nori apare / Dulcea fiică-a lui Osman. / Feregeaua-i se-nmlădie / Pe Kiahiul, bogat cerchez, / Cu dalge de selemie, / Cu șalvari largi de geanfez" etc. Rimele contrastează vădit cu „frunzișoare-lăcrimioare" ale aceluiași și ne putem da lesne seama că, în corul epocii, au sunat destul de distinct. Dacă Bolintineanu însuși n-a continuat să caute rezolvări noi pe aceeași cale, faptul se explică prin: extrema lui ușurință de versificare, care l-a împins la interminabile povestiri aproximativ rimate; simțul muzical exterior fondului poetic; repetarea pînă la saturare a propriilor formule, — de la răsunătorul lui debut și pînă la ultimele versuri poetul rămînînd cam la aceeași artă poetică, deși trecuse pe lîngă unele filoane noi. Dintre toate, vrem să subliniem deficiența simțului muzical exterior fondului poetic: rimele citate mai sus creează o atmosferă sonoră, dar (chiar admițînd că nu este nevoie de dicționar) cuvintele sînt absolut arbitrare. Greutatea rimei cade pe un simplu sunet, nu pe un sens. Din această cauză, „descoperirea" era strict formală și cînd s-au terminat cuvintele turcești s-a terminat și inovația, iar poetul a revenit firesc la diminutivele lui. Încercarea a trecut, astfel, neobservată. Care este explicația? Cuvîntul rimat nu este un cuvînt oarecare al versului, ci are o valoare deosebită, evidențiată muzical tocmai pentru a fi reținută. În acest caz, el trebuie să valorifice ideea poetică. Fără îndoială, această calitate a rimei nu trebuie interpretată în mod excesiv, căutîndu-se în fiecare cuvînt rimat cheia întregii poezii. Există și versuri de trecere, de pregătire etc. Dar, în pasajele esențiale, rima nu poate fi indiferentă. Chiar o rimă aparent ștearsă capătă greutate atunci cînd cuvîntul respectiv este cu adevărat semnificativ. (Deschizînd la întîmplare versurile lui Eminescu putem oferi nenumărate exemple și prilejuri de meditație, dintre care desprindem o temă: valoarea noțională și sugestivă a cuvintelor folosite ca rime în „Scrisori"). Cu atît mai mult, deci, o rimă neașteptată poate sublinia un anume sens al versului. Luată separat, o „rimă rară" ar fi ca „un șurub rar", construit în afară de orice mașină.

M. Dr.

Ștefan Dimitriu — STEAUA fără NUME

Certitudine

Diminețile-s limpezi ca luminile ochilor mei,
cînd liniștea-ntreagă-a pămîntului o string în orbite,
amiezile soarelui ard ca văpaia din ei,
incendii cum nu sînt mai pure, mai neistovite...
Născut prunc al nopților, mi-am făcut nopțile roabe,
risipindu-le-n păr ca pe niște podoabe,
și-i vina lor de-au lăsat să se vadă
prea timpurii irizări de zăpadă...
Toamnele n-au păstrat de la mine decît notele grave
și mă urcă în piso de Cotnari și Tîrnave...
Supuși, anotimpii ceilalți mi s-așternă la picioare,
pașilor — drum, gîndului — bolți și chemare...
Ceru-nstelat e visul tîrziu al fîntînilor,
păstrat ca-n palmele mele zbaterea sfînilor;
oglinzile lunii mă multiplică-n spații, departe,
pe unde curînd chiar pasul va fi să mă poarte...
Sub ochii mei, culorile mai vii se arată,
cîntece noi învață de la mine viorile...
Eu am venit în lume să cînt zorile,
și asta-nseamnă că nu voi pleca niciodată...

Așteptare

Grădina mă așteaptă în fiecare an,
Cînd primăvara-n muguri și-n frunze se dilată,
Să-mi toarne-n păr mireasmă de ne-nflorit șofran,
Să-i mîngîi înverzirea, de vînturi mîngîiată;

Să-mi port adolescența de visuri pe sub meri,
Să-mi năvălească-n suflet, peste senin, seninul,
Ca, -ntinerit pe urma atîtor primăveri,
Să sorb mereu, cu sete, și dragostea și vinul;

Mă cheamă și m-așteaptă în ciocotul deplin,
Să înfloresc în ramuri, cu florile alături,
Să mă uimească albul, cu strălucirea din
întinsele omături, și purele omături;

Vibrînd, să mă învolbur cu verdele din strat;
Cînd soarele mai darnic lumina și-o prefiră,
Să simt cum crește-un cîntec în aerul curat,
Cum fiecare frunză închipuie o liră...

Balada frunzelor moarte

Frunze-ntîrziate, presărate-n iarbă,
Frunze rătăcite, frunze vechi — contrast —
Mai încearcă-n zmeală singele să-mi fiarbă,
Soarta lor într-una resemnat s-adast...
Dar, lucid, mă scutur de acest balast —
Ploile prind iarăși liniștea s-o fiarbă,
Și din frunza moartă-n anilor — contrast —
Se-nnoiesc în straturi lumile de iarbă...

Vacanțe

Așa veneau vacanțele în sat:
Cu vînători de visuri și de fluturi,
Cu premiul — obiect de căpătat —
Și două-trei didactice sărutări...

Mă aștepta ograda fără gard
Noroasele domestice să-mi spele
Și chiuiam, ori mă uimeam cum ard
În crengi cercei de vișine și stele...

O, vară, cum strigam să mai rămîi!...
O, toamnă, cum te-ncrinceni și te scuturi?...
Din nou pe urma premiului întîi
Și-a două-trei didactice sărutări...

Zbor

Eu nu mai sînt acel de-acum o clipă
Și n-oi mai fi-ntr-o clipă cel de-acum,
Că viața mi-i zvîcnire de aripă,
Iar zboru-i arderi, nu e numai drum...

Prin vîrste trec ca fonta prin viltoare,
Filtrîndu-mă ca raza în azur,
Să beau a vremii ce-o visez dogoare,
Din ceasul unu, limpede și pur...

Prind sensurile-ntr-unul să se-adune...
Rămîn ucise negre zări de plumb
Și-n față, ca-ntr-o clară viziune,
Cresc zările de grîu și de porumb...

Iar dacă cerul scutură omături,
Nu-s ierni în drum, ci scăpărări de stea,
Te simt în mine și de mine-alături,
Partidule, tu, conștiința mea...

Pe strada mea cu schele

M-am pomenit cu toamna la mine-n cartier,
Se despletea cu vîntul zănatec printre schele...
Purta un ciob de lună pe frunte — juvaer,
Și-n păr își aruncase un pumn de nori și stele...

Am scos pe masă sticla cu cel mai tînăr vin
Și vesel am chemat-o între pereții proaspeți.
Ecoul încăperii, virgin și alb, virgin,
Era, ca și stăpînul, prea bucuros de oaspeți...

„Poftește unde-ți place, prietenă! i-am zis,
Dar lasă-ți învelișul de frig, c-așa se cade..."
(S-a strecurt sfioasă prin geamul larg deschis...)
„Așează-te și gustă din propriile-ți roade..."

Am chiuit cu toamna prin blocul nou, apoi
S-a aruncat în stradă, c-o așteptau de-aseară
Un nor, și-un ciob de lună decolorat de ploi,
Și telegarii nopții, legați în frîu, la scară...

Mi-a zis din zbor: „Și-ascute geroasele oțele
Vicleana iarnă... Cine să-i șadă împotrivă?!"
Privind-o cum se pierde pe strada mea cu schele,
Am rîs de toamna bună, bogată și naivă...

Cîntec fără sfîrșit

În cîntec, pentru tine, adun toți trandafirii
Și laud ceasul care m-a zămislit zidar,
Cînd genele-ți îndoale ninsorile privirii
Spre mîna mea albită de mortar;

Cînd stelele, în freamăt și-n strălucire nouă,
Cu secera mistriei le scuturi și le prinzi,
Să-mi tremuri pe retină și-n părul greu de rouă
Halucinante jocuri de oglinzi...

Nebănuit de simplu, privirile și pașii
Ni-i împletim cu-naltul din zori și pînă-n zori
Și cu iubirea noastră, ce-o vor zări urmașii —
Văpaie-n nopți dansînd peste comori...

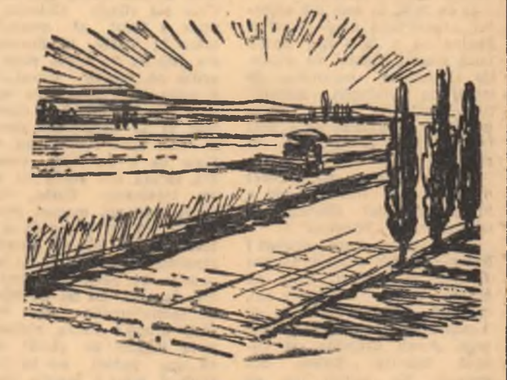

ȘICANE

Împrejur — pădure. Crenguțe țepene ale brazilor scrijelesc albastrul cerului cu semne ascuțite și misterioase.

— Măi Bulai, să-ți dau mașina?!...

Bulai rîde căprește...

— Hai, măi Bulai, să-ți dau mașina!... Faci și tu o excursie la Pașcani, la București...

Bulai rîde. Numai el știe cît îl doare rîsul ăsta, dar se silește să nu pară. Altminteri poate să creadă străinul că e prost și nu se pricepe la glumă. Dar tot îl doare...

De fapt nu-i el vinovat. Nu-l poți socoti dintr-adins vinovat pe un om numai și numai pentru că nu i-a trecut ceva prin cap. Are grijă de cabană, și de normă, și de cei optzeci de muncitori, și de cei doi băieți care abia au terminat școala și lucrează la el, la funicular... Așa că n-are timp pentru toate...

— Păi să-ți dau mașina, măi Bulai...

Mai bine să se ferească de ochii cenușii ai inginerului. Poate că l-a întîrlat străinul de lîngă el sau s-o fi certat cu nevasta... sau l-or fi criticat în vreo ședință... De cînd a intrat în cabană și a dat cu ochii de portrete, îl îmbie cu mașina,

...își face socoteala în gînd: planul e depășit și de asta n-are de ce să se ia. Din tot I.F.-ul Tg.-Neamț, cînd e cineva de evidențiat, Vasile Bulai de la Petru Vodă este primul.

Pînă ieri, inginerul se lua de lemn, că mai vedea pe cîte-o lobdă trecută la celuloză un spic roșcat. Acum nu mai întîlnești nici mama spicului că au grijă șoriatorii și el îl controlează bucată cu bucată. Din tot I.F.-ul le dă procentajul cel mai mare de lemn de celuloză. Nu c-o fi el cel mai deștept, dar muncește.

Acu' ce are cu cabana?...

I-au zis să facă podul din scînduri și să pună deasupra țărînă. Dacă făcea așa, cînd stăteau oamenii cu fața în sus, se putea întîmpla să le vină vreun fir de pămînt în ochi. Așa că a pus bîrne și a lipit cu lut.

— Bine, măi Bulai, nu vrei? Hai măi, că-ți dau mașina...

...De cînd a intrat în cabană parcă l-a apucat pe inginer. Latră și vede planșe noi pe pereți: „Bulai — zice — la tine s-a mutat British Museum"... Își prinsese Bulai pe pereți vreo 20 de planșe și se gîndea să pună și pe tavan, să stea oamenii și să se odihnească, pe pat, și să vadă planșele. Alminteri mai ieșea cu ceartă că se găsea cîte unul mai încet care se ducea să vadă îndeaproape planșele și strica altuia patul. Inovația era nereușită și Bulai s-a lăsat de ea. Bucurie mare este pe capul lui că-i interesează pe oameni. Îi crește inima de plăcere cînd îi vede întrebîndu-i, la lucruri mai subțiri, pe ingineri. O dată, prins cu vorba, a rămas peste noapte la el însuși directorul I.F.-ului și-au discutat o groază de lucruri...

'Acu' se găsește inginerul Timotte să-l bată la cap cu mașina.

— Măi, Bulai, dacă mergi la București să cumperi și altă „Ana Karenina" că văd că n-o mai ai în bibliotecă...

— E la frate-meu, în munte... O citește și pe acolo, în răstimpuri...

— Și celelalte cărți? Că-ți mai lipsesc...

— Pe la oameni...

'Acu' scormonește în bibliotecă. S-a lăsat de treburile lui inginerești și scormonește în bibliotecă.

— Tu ai „Clociara", mă?!

— E acolo...

— Și cine-o citește?

— Un băiat de la funicular...

— O iau eu. În tîrg n-am găsit-o. S-a epuizat repede. Cînd o citește și nevastă-mea, îi-o aduc înapoi...

— Lăsați s-o termine băiatul... 'Apoi vi-o trimit eu în Tîrg... cu vre-o remorcă.

Inginerul pune cartea la loc,

Bulai se ultă colțos la inginer.

Inginerul, parcă n-are ce face. În cabană e curat, o fi mai curat decît îi face nevastă-sa, de-aia o fi supărat...

Uite că pune mîna pe aparat. Cu aparatul de radio ce-o mai fi vrînd?... N-are nimic. L-a lăsat pe el și strică bunătate de aparat cu tranzistori, premiul lor...

— Și zi, măi Bulai, să nu-ți dau mașina...

Inginerul sisîie satisfăcut. Pentru el toate astea sînt obișnuite. Cabana e la Coculei, norma e depășită, cărțile din bibliotecă sînt la tăietori, în munte... Bulai, naiba știe de unde a făcut rost de niște planșe noi cu „Evoluția în lumea vie"...

— Ai?... Măi Bulai?... Și zi așa... Ai și tu aici niște portrete care ne sînt dragi la toți... Dacă n-ai rame, n-ai, dar pune și tu niște cetină... Uite, ia mașina asta și coboară în Tîrgu-Neamț și de-acolo ia-o spre București, poate găsești acolo niște cetină să pui la tablouri...

Bulai rîde căprește.

Jur-împrejur — pădure. Crenguțe țepoase ale brazilor scrijelesc orizontul cu semne vesele.

Bulai gîndește că l-o fi întărîtat pe inginer străinul, sau s-o fi certat cu nevastă-sa, sau l-or fi criticat în vreo ședință...

N. Dumitrescu

Bradul morții

Dan DESLIU

Domnului căpitan Tihany Tibor i se făcuse lehamite. Pînă una alta, neavînd preocupări mai importante, îl explica pentru a patra oară în aceeași dimineață subalternului său, locotenentul Gyurica, cauzele acestei stări de spirit.

— Uite în ce văgăună ne-a sculpat dracu! De ce nu sîntem noi compania unu în loc de doi? Acum eram la Sighet, ori la Sătmar. În locul porcului de Elöpataky — care, între noi fie zis, e cel mai timpit ofițer din armata lui Horthy — puteam să fiu eu, nu-i așa? Păi, ce, nu mi s-ar cuveni? Militar de carieră, vechi în grad, tăbăcit prin tranșee, nu un păduche cu cas la gură...

— Și cu mustățile spurcate de șoareci — dacă permiteți, domnule căpitan! interveni locotenentul, surizînd ponderat.

Tihany se făcu că n-aude; puse mîna pe bidonul de-alături și turnă cu băgare de seamă în paharele de aluminium. În timp ce turna, adulmecînd aburul de rachiu amestecat cu mirosul rășinos al poienii, își aminti că puțin mai-nainte folosise alt epitet în loc de porcul. Nu mai știa precis dacă era vorba de bivol sau de broască rîioasă; în schimb, putea să jure că pezevenghiul de Gyurica pomenise ceva despre niște ciori care s-ar fi purtat foarte necuviincios cu mustățile căpitanului Elöpataky.

— Mă rog, Sighet ori Sătmar nu-s cine știe ce așezări urbane, bombăni Tihany, după ce dăduse de dușcă paharul de rachiu — însă, oricum, se mai găsește o încăpere amenajată, un vin ca lumea, o domnișoară, deh!

— Au și muntencele șarmul lor, domnule căpitan!

Comandantul companiei rise zgomotos, lăsînd capul spre umăr și clipind șmecherește îndărătul ochelarilor cu lentile groase. Constată cu surprindere că se simte totuși cam stînjenit de această aluzie la anumite întîmplări din ultimele zile.

Locotententul își examină cu atenție cizmele ponosite; dantura lui Tihany îl provoca de fiecare dată o scîrbă atît de cumplită, încît simțea că i se întoarce stomacul pe dos.

— În definitiv — zise el, ca să-l facă să închidă gura — nici domnia sa domnul căpitan Elöpataky n-o să prăsească mulți purici la Sighet, nici noi în văgăuna asta, în care ne-a scuipat dracu!

Compania secundă a regimentului 2 infanterie poposise, după o retragere infernală — o goană de cinci zile și cinci nopți — în valea Vaserului, nu departe de Vișeul de Sus. Toamna bătea la ușă, dar poala codrului n-apucase să-ngălbenească. Pe coastele din preajmă frunzișul sclipea, în lumină, ca blana unui animal sănătos. Ofițerii, așezați pe un buștean de molid lîngă coliba de birne, nu păreau dispuși să contemple natura.

Tihany își luă ochelarii de pe nas, îi șterse cu batista și întrebă cu glas surd, fără să se uite la Gyurica:

— Te gîndești la contraofensivă, locotenente?

Gyurica scoase un mormăit care putea să însemne și „de ce nu" și „pe dracu" și multe altele. În sinea lui își zicea că Elöpataky este în cel mai rău caz, al doilea, în materie de tîmpenie, dintre ofițerii armatei horthyste. Vasăzică, regimentul fuge din Baltica la Maramureș, jumătate din efectiv e făcut harcea-parcea, rușii înaintează pe tot frontul, iar bețivanul bătrîn mai bate cîmpii cu contraofensive!

La drept vorbind, nici comandantul companiei a doua nu se gîndea în mod serios la așa ceva, însă nădăjduia că pe locotenent o să-l ia gura pe dinainte, ca să-l muștruluiască pe urmă cum se cuvine. Afurisitul, de toți își bate joc — fără-ndoială că, pe ascuns, chiar și de Tihany, de propriul său comandant! Numai că Gyurica era, cum s-ar zice, trecut prin ciur și prin dirmon, așa că mormăitul nedeslușit se prefăcu în cîteva fraze convenționale despre moralul nezdruncinat al soldaților Excelenței Sale. Domnul căpitan Tihany Tibor tocmai își imagina ce întrebuințare ar da acestor opinii, dacă ele ar fi tipărite pe un anumit soi de hîrtie — cînd iată că se ivi pe potecă plutonierul Katona, o namilă de om cît un turn de biserică.

Salutînd fără prea mare entuziasm, aduse la cunoștința domnilor ofițeri că în sat la Vișeu a fost prins în dimineața asta un dezertor.

— E din regimentul nostru, de la compania-ntîia — lămuri plutonierul, holbîndu-și ochii șașii de parc-ar fi încercat să distingă un punctișor negru pe vîrful nasului său cît o alună. Totdeauna i se întîmpla ăsta cînd se încorda prea tare și vroia să aibe un aer important.

— A, ha, ha, ha! De la broasca rîioasă! — izbucni Tihany, pe un ton de triumf.

— Să trăiți, e dela compania-ntîia — repetă Katona, mai nedumerit ca oricînd.

— Cum ați dat de el? Ia zi, cum a fost! — îl îmboldi locotenentul ridicîndu-se alene de pe buștean.

— Adică — era în sat, la o muiere... Ședea cu ea acolo, de patru zile — adică, rămas de companie...

— Auzi, bestia dracului! șuieră Tihany, mai degrabă interesat decît furios. Își umezi buzele și înghiți în sec, gîndindu-se ce-or fi făcut soldatul și femeia în alea patru zile.

— E un băiat bun, să trăiți — adăugă Katona, privindu-și insistent vîrful nasului. Cînd l-au găsit în șură n-a zis nimic, nu s-a împotrivit, n-a făcut urît...

— Dreeepți! zbieră Tihany, înviorîndu-se ca un cîrnat. Cine policandru soacră-ti ți-a cerut părerea? Auzi, băiat bun! Noi dăm piept cu moartea în fiecare clipă și hăndrăläul...

Plutonierul Katona se uită stingherit către pădure, auzind cum se exprimă domnul căpitan despre ceea ce făcea dezertorul cu iepele de moroșence. Totodată, se gîndi că de vreo cîteva nopți încoace domnul căpitan dădea piept cu alte persoane decît aia care zicea domnia sa — dar gîndurile astea le păstră pentru sine.

— Să trăiți, am înțeles: dezertorul să fie adus în fața dumneavoastră!...

Se-ntoarse-n loc și dispăru pe potecă pe care venise, cu o sprintenceală pe care nu i-ai fi bănuit-o.

— Extraordinar, domnule! Absolut extraordinar — exclamă Tihany, și începu să se învîrtească pe sub nasul locotenentului, ca un bărzăun întărîtat. — Sigur, așa ceva nu putea să se-ntîmple decît la compania-ntîia! Și ăsta-i numai un caz, unul pe care-l știm. Dar cîte-or mai fi, ehehei!

Luă bidonul de pe buștean și trase cîteva înghițituri, să-și vină în fire. Gyurica îl urmărea tăcut, cu privirea lipsită de expresie. Ar fi vrut să-și aprindă o țigare, dar îi rămăseseră doar zece bucăți și nu-i venea să strice una pe borțosul de Tihany. În fond, cazul n-avea nimic extraordinar: toată lumea știa prea bine că și din compania a doua se răzlețiseră destui, mai ales în timpul din urmă.

— Ia te uită, ia te uită! făcu domnul căpitan, zgîindu-se prin oșlelari la cei patru oameni care se arătară în pajiștea verde. În frunte mergea plutonierul Katona; după el, între doi gradați cu armele în cumpănire — venea dezertorul. Alaiul se opri la cîțiva metri de locul unde ședeau domnii ofițeri.

— Fă-te-ncoace! porunci căpitanul.

Cei patru se apropiară. Flăcăul arăta foarte tînăr — mai ales așa, fără centiron și moletiere și cu capul gol. Avea însă umeri lați și niște palme de o mărime neobișnuită. Gyurica remarcă aerul copilăros pe care i-l dădeau ochii verzi, puțin miopi, privind încordat pe sub sprincenele negre. Părea un băietan care știe c-a făcut ceva rău, dar nu pricepe exact în ce constă răul și se căznește să priceapă, ca să-și dea seama la ce se poate aștepta.

— De unde vii, criminalule? Cine ești, cum te cheamă?

Soldatul privi cu un fel de sfîrșeală spre însul bondoc care zbiera la el și răspunse automat, pe un ton nefiresc ca și cum ar fi vorbit cu glasul altuia.

— Să trăiți, onorate domnule căpitan, eu sînt soldatul Katona János, compania unu, reghimentu doi infanterie.

— Aha — compania unu, reghimentu doi, zi — așa?

Căpitanul încercase să-l malmutărească pe flăcău, dar asta nu i se potrivea de fel. Oamenii cătau încurcați în lături. Tihany se simți mărunt și ridicol, ceea ce-l scoase și mai rău din sărite.

Se îndreptă spre vinovat cu pași rari, cu pumnii încleștați în buzunarele mantalei.

— Katona*) te cheamă, hai? Păi, ce fel de soldat ești tu, prăpăditule? Dezertor, nu soldat! Ai înțeles?

— Am înțeles, să trăiți!

— Atunci, zi, ce ești tu?

— Să trăiți, eu sînt un dezertor.

— Așa, mă! Dezertor și păduche scîrbos, așa ești. Zi, ce ești, să te-aud și eu!

— Să trăiți, eu sînt un dezertor.

— Și mai ce?

— Și... un dezertor, să trăiți, onorate domnule căpitan.

Katona János privea țintă la ofițer, fără spaimă și fără cutezanță, cu un fel de curiozitate firească. Simțea și el, ca și ceilalți, că se apropie un lucru greu și inevitabil și parcă vroia să afle mai repede cum arată lucrul acela.

Tihany își mușcă buzele, scoase pumnii din buzunar, îi duse la spate — apoi răsuflă adînc, ca un om care iese dintr-o mare încurcătură.

— Dezertiunea pe timp de război — vorbi el, cu glas potolit, cîntărindu-și bine cuvintele — este o faptă care se pedepsește cu moartea. Soldat Katona János, ți-ai recunoscut vina, deci vei fi împușcat deîndată la bradul de lîngă ripă. Plutonier, te îngrijești de executarea ordinului!

— Ei, na! își zise Gyurica, care urmărise cu atenție toată scena. Să știi că pînă la urmă, chiar îl împușcă! Interesant, cum va reacționa flăcăul cînd o să-nțeleagă că s-a isprăvit cu el...

Soldatul rămase locului fără o tresărire, ca și cum nu i-ar fi ajuns încă la urechi spusele căpitanului. Celălalt Katona salută și făcu stînga-mprejur; stătu astfel cîteva clipe, cu spatele la ofițeri, apoi se-ntoarse brusc și, în liniștea încremenită, vocea lui sună limpede, ca o goarnă:

— Să trăiți, mă îngrijesc de executarea ordinului!

— Hai, adaose, către străji — duceți-l mai încolo și stați lîngă el pîn'mă-ntoarc eu ăilalți.

Se depărtă fără grabă. Tihany îi făcu semn lui Gyurica și intrară amîndoi în colibă.

Flăcăul rămase în picioare, în lumina îndoielnică a miezului zilei.

— Vai de capul tău — zise unul din paznici, un caporal pirpiriu, cu urechi clăpăuge și glas subțirel. Vezi ce-ai făcut? Acu trebuie să te-mpușcăm, doamne iartă-mă!

— I-a trebuit muiere! murmură celălalt, printre dinți. Hm! Ai întins-o — du-te, nu te oploși pe sub fuste!

Flăcăul tăcea, cu un zîmbet uimit pe mutra lui copilăroasă.

— Era faină? întrebă pirpiriul — și parcă nu-i veni să creadă că putuse să-ntrebe așa ceva.

— Deh, răspunse flăcăul — avea buze subțiri și-o coadă lungă pe spinare, ca un șarpe de baltă... Noaptea și-o despletea. Atunci era frumoasă tare...

Și-i zîmbi, ca și cum ar fi avut-o în fața ochilor.

Zîmbetul nu-l părăsi nici cînd ajunse la tulpina bradului de lîngă ripă. Atunci văzu șase soldați cu puștile pregătite, o namilă de plutonier lîngă ei și doi ofițeri ceva mai departe. El era cu picioarele goale și fără veston. Înțelese că s-a sfîrșit.

— Domnule căpitan! răcni dintr-o dată — și repetă: Domnule căpitan!

Ecoul se zbătu între trunchiurile pădurii. Soldații cu armele tresăriră.

— Vă rog să mă iertați! Fac orice, numai să mă iertați, ca pe mama vă rog, domnule căpitan!

— Halal mămică! își zise Gyurica, privind cu atenție obrazul rumen al căpitanului.

Tihany păru că stă în cumpănă — apoi dădu din umeri și făcu semn către plutonier, să înceapă.

— Pluton, dreeepți!

— Fac orice, orice spuneți dumneavoastră — numai să nu mă omoriți, onorate domnule căpitan...

Plutonierul dădu să comande „Arma la ochi!" — dar, lucru de necrezut, căpitanul zise:

— Ia stai! Ai spus că faci orice?

— Da, domnule căpitan — orice, numai să nu mă omoriți.

— Păi, dacă-i așa, uite ce zic eu să faci...

Urmă o tăcere — și Gyurica ar fi putut să jure că aude cum bate, lîngă trunchiul bradului, inima lui Katona János.

Căpitanul Tihany simțea toate privirile ațintite spre el. Asta-i dădea un sentiment de superioritate și-l răzbuna pentru momentele penibile de mai-nainte.

— Te-mbraci în echipament de companie și te cațeri în bradul ăsta, pînă-n vîrf... Însă — bagă de seamă — cum treci pe-o creangă mai sus, trebuie să le rupi pe cele de dedesupt. În felul ăsta, cînd ai ajuns la vîrf trunchiul să fie gol, fără o creangă.

— Asta nu-i cu putință — vroi să zică flăcăul, dar se trezi strigînd: Da, să trăiți! Să-mi dea careva un echipament! Unde-s bocancii mei? Care-mi dați o raniță, frații-lor?

Și începu să se zbată ca un apucat, legîndu-și moletierele, șireturile, încheindu-și în fugă nasturii de la veston, încingînd centironul peste mantaua prea largă. Ceilalți îl ajutau, tăcuți îndirjiți, ca și cînd l-ar fi pregătit pentru un drum lung.

Căpitanul se așeză în iarbă și-i făcu semn plutonierului să-i aducă bidonul din colibă. Locotenentul Gyurica se apropie și-l întreabă în șoaptă:

— Nu vă fie cu supărare — dacă ajunge sus, îl iertați?

— Bine înțeles — răspunse căpitanul — și tăcu, deși ar fi vrut să adaoge: Dobitocule! Cum o s-ajungă sus?

Katona János se apropie de copac și-l cîntări din ochi, ca pe-un vrăjmaș; adică, ia să vedem, cu cine-avem de afacе? Bradul nu era prea înalt, nici bătrîn; crengile de jos nu erau mai groase ca un braț de femeie. Se opinti scurt și săltă în frunzișul țepos, cu zade mărunte. Cocoțat pe-al doilea rînd de crengi, începu să izbească cu tocul bocancului în creanga cea mai apropiată de pămînt. Loviturile sunau înăbușit, ca într-o groapă.

Gyurica se apucă să numere treptele pînă-n vîrf: erau douăsprezece rînduri, cu cîte două și trei brațe fiecare. În ultimele săptămîni vremea fusese uscată și lemnul deși mlădios, se frîngea încetul cu încetul sub loviturl.

— La început o să-l fie mai lesne — explică Tihany locotenentului, ca și cum ar fi rostit un adevăr științific. Să-l vedem, cînd o ajunge mai sus — atunci ce-o să se facă? Ăța se rupe unde-i mai subțire, nu-i așa?

Zîmbi înveselit — și duse bidonul la gură.

— Afară de asta — bradul e chiar în marginea ripei: dacă se prăvălește, e clar... — adăogă Gyurica.

După un ceas soldatul Katona János ajunsese la al treilea șir de trepte. Lucra încet și temeinic, ținîndu-se strîns de trunchi și de crengile dimprejur și izbind tacticos cu potcoavele bocancilor în subțioara fiecărei crengi pe care-o lăsa în urmă. Cu fiecare creangă ruptă se simțea mai departe și mai aproape de pămînt, ca într-un farmec ori dintr-un vis rău, în care ținta se depărtează pe măsură ce încerci s-o ajungi.

Partea cea mai grea era să se țină încleștat de trunchi și de ramuri, căci și trunchiul și ramurile se subțiau din ce în ce. Aici îl ajutau umerii largi, pe care zvîrlea cu ușurință sacul de optzeci de chile, și palmele enorme cu care îndoia potcoave în covălia lui taică-său, lîngă Baia Sprie.

Cînd ajunse la jumătatea drumului, soarele începu să scadă spre asfințit. În poiană erau acum vreo douăzeci de oameni. Tăceau și priveau nemișcați trunchiul pe jumătate dezgolit al bradului de pe buza prăpastiei. Cioturile crengilor rupte luceau alburiu, ca niște brațe sfărîmate de schije. Deasupra pădurii, sus, către Greben, mîji palid Steaua Oierului.

— Mai are patru rînduri de crengi — observă Gyurica, după o lungă tăcere.

— Da, văd — răspunse căpitanul. Ei, acum vine greul! Nici nu-și încheiase bine vorba, că trunchiul se clătină cu un troznet sec și oamenii văzură tălpile ghintuite ale bocancilor lunecînd în jos, cam un metru, pînă cînd piciorul drept se propti într-un ciot rămas de la o creangă mai mare. Apoi, trupul soldatului se încleștă de trunchi ca o coardă de iederă și rămase așa, o bucată de vreme.

— N-ai una și pentru mine, locotenente?

Gyurica trecări: habar n-avea cînd aprinsese țigara. Își pipăi cu fereală buzunarul de la piept și întinse lui Tihany o amărîtă de ghiulea, din rămășițe de mahorcă învelite în hîrtie de ziar.

— Stați-ar în git — îl ură — firește, nu cu glas tare, pe cînd îi dădea să aprindă. Cu coada ochiului urmărise tot timpul mantaua și bocancii lui Katona János.

După ce stătu nemișcat vreo zece minute, flăcăul începu să se cațere binișor, parcă s-ar fi tirit spre cer, după pradă, ajutîndu-se cu dibăcie de cioturile ramurilor rupte. Ajunse astfel la prima dintre cele patru perechi de brațe care încununau partea de sus a trunchiului. Acolo era punctul de unde căzuse și peste care știa că nu va putea să răzbească în ruptul capului cu mijloacele de pînă atunci. Și iată că oamenii din poiană văzură un lucru neașteptat și neînțeles: soldatul cuprinse în brațe partea de sus a copacului și începu să se zbucium nebunește, parc-ar fi vrut să se frîngă odată cu el.

— Ia seama, băiete!

— Mă, ești capiu, nu vezi că se rupe cu tine?

— Te duci în ripă, bezmeticule!

Dar cu toate strigătele celor de jos, flăcăul nu contenea să se lupte cu trunchiul, ca într-o îmbrățișare zmintită în care își pierd sufletele doi iubiți sau doi dușmani de neîmpăcat.

Locotenentul înlemnise cu țigara stinsă în colțul gurii. Pînă și Tihany sărise din iarbă și privea ațintat spre vîrful subțire care se cutremura ca un catarg în furtună. Acum flăcăul se zbătea hohotind, ca și cum ar fi blestemat ori ar fi cerut ajutor: peste cîteva clipe se auzi un pocnet scurt ca o împușcătură și ceva informe se rostogoli prin văzduh.

— S-a dus! răcni plutonierul, cu ochii cît cepele. Dar în prăpastie zburase numai cununa bradului. Mantaua și bocancii lui Katona János bufniră greu în mijlocul poienii — apoi trupul flăcăului svîcni în sus ca un arc descordat și codrul se umplu de un chiot adînc, de țipătul și vesel și tragic al oamenilor strînși lîngă bradul de pe buza prăpastiei.

Soldații îl pipăiau pe cel întors din văzduh, să vază dacă-l întreg, îl mîngîiau cu vorbe bune, îi netezeau stîngaci mantaua sfîșiată și părul năclăit de sînge, de rășină, de sudoare. Flăcăul sufla trudnic, ca după o călătorie îndelungată, dar ochii lui verzi își regăseau treptat limpezimea. În sfîrșit, putu să-l vadă bine pe domnul căpitan Tihany, care se oprise la doi pași de el, cu un zîmbet amuzat pe obrajii rumeni.

— Mă, al dracului, mare șmecher ești! Zi așa, compania unu, reghimentu doi — ha, ha, ha,!

În timp ce căpitanul se topea de rîs, locotenentul Gyurica băgă de seamă că de pe chipul flăcăului dispăruse cu totul expresia copilărească, ușor nedumerită pe care o avea cu cîteva ceasuri mai devreme. Katona János se uita țintă la domnul căpitan Tihany, ca și cum ar fi vrut să-și întipărească în minte ceva însemnat, pentru tot restul vieții.

Oamenii tăceau. Tăcu și căpitanul, istovit de rîs.

Atunci flăcăul zise încet dar răspicat:

— Vă mulțumesc frumos, onorate domnule căpitan!

*) *Katona = soldat, catană (în ungurește).*

Desene de MIHU VULCĂNESCU

SUB SEMNUL TINEREȚII

Literatura științifico-fantastică sovietică și-a cîștigat pe bună dreptate un loc de cinste în inimile cititorilor din țara noastră. Operele maeștrilor A. Tolstoi, A. Beleaev, I. Efremov și ale altor reprezentanți ai generației vechi sau de mijloc ca V. Obrucev, A. Kazanțev, G. Adamov, L. Laghin, V. Nemțov, G. Gurevici, V. Ghotnikov, cu înșiruiri totodată puternic dezvoltarea avîntînă a genului. Li se adaugă, în ultima vreme, lucrările unei întregi pleiade de scriitori tineri și înzestrați, printre care-i amintim pe A. și B. Strugațki, F. Safronov, V. Juravliova, G. Anilov, A. Dneprov, M. Nemcenko, Numele lor ne sînt cunoscute datorită mai ales activității rodnice a redacției Colecției „Povestiri științifico-fantastice", editată de revista „Știință și tehnică".

Dincolo de trăsăturile individuale ale membrilor săi, această nouă generație are cel puțin două caracteristici comune. În primul rînd, aplecarea (chiar dacă nu exclusivă) către genul scurt — schiță, povestire, nuvelă de mici dimensiuni. Apoi, abandonarea schemelor clasice, tradiționale. Cele mai îndrăznețe ipoteze ale științei și tehnicii contemporane sînt abordate în cadrul unor extrapolări pline de fantezie și originalitate, care păstrează în centrul preocupărilor omul cu întîmplările și aspirațiile sale.

Iată, de pildă, povestirile lui Igor Rosohovatski, publicate în numărul 165 al Colecției. Avînd studii universitare în domeniul biologiei, după cum ne informează succinta prezentare a redacției, autorul se arată a fi atras de multiplele aspecte ale relației viață-timp. Toate cele trei povestiri s-ar putea înscrie în orbita unui gînd al eroului său din Enigma „rechinului": „Trăind într-o vreme cînd punem stăpînire pe energii și spațiu, noi, oamenii, începem epoca cuceririi timpului".

„Rechinul" a cărui enigmă vrea s-o deslege Iuri Arkadievici este o molimă cumplită. Agentul ei patogen nu poate fi descoperit nici cu cel mai puternic microscop. Și totuși e un microb și nu un virus, căci filtrele îl rețin...

După îndelungi frămîntări, Iuri obține izbînda asupra necunoscutului — dar numai atunci cînd înțelege că „De alte lumi și fenomene ne desparte nu numai spațiul, inaccesibil vederii noastre, dar și timpul, pe care organismul nostru nu-l simte... Lumile diferite se află într-o mișcare diferită, ceea ce înseamnă că și timpul este acolo altul... Durata vieții depinde tot de mișcare, de intensitatea schimbului de substanțe. Răstimpul vieții nu e același la felurite ființe: la om e un veac, la cîine — cîțiva ani, la fluture — cîteva zile la microb — cîteva minute. Dacă continuăm acest șir, el ne duce la microorganisme, la care schimbul de substanțe și viața durează mîimi și milionimi din secunda noastră". Și într-adevăr, cu ajutorul unei cinecamere suprarapide adaptate la microscopul fazocontrastant, iese la iveală agentul patogen, bacterla care „la întotdeauna culoarea mediului respectiv și poate fi văzută numai în momentul premergător și în cel efectiv al dizvăririi nucleului. Acest stadiu durează milionimi de secundă și ochiul nu-l poate surprinde".

Raționamentul lui Iuri Arkadievici reapare în povestirea „O întîlnire în timp". De astă dată, însă, ideea rîmurilor diferite ale vieții se ridică de la microtimp la timpul uman, de la ingenios la sublim.

O expediție arheologică descoperă în pustiu două ciudate statui antropomorfe. Vrînd să analizeze substanța din care sînt plămădite, unul dintre arheologi desprinde o bucățică din piciorul statuii reprezentînd o femeie. Războiul întrerupe cercetările. După cinci ani, statuile sînt regăsite în alt unghi schimbate: femeia are genunchii ușor îndoiți și mîna întinsă către piciorul crestat iar bărbatul a făcut parcă un pas spre ea, ridicînd mîna dreaptă în care ține un obiect straniu.

Explicația?

Statuile sînt, în realitate „ființe vii de pe o altă planetă, dintr-o altă lume, dintr-o altă substanță, dintr-o altă eră". Încremenirea lor aparentă, faptul că femeii i-au trebuit cinci ani ca să simtă durerea și să reacționeze iar bărbatului tot atît ca să schițeze un gest de apărare, se datoresc unui rîm mult mai lent de desfășurare a proceselor biologice.

„...cum să comunice oamenii cu acești străini?" se întreabă eroul povestirii, arheologul Mihail Grigorievici Butlaghin. Cum să afle ceva despre planeta lor și să le vorbească despre Pămînt? O întrebare pusă azi va ajunge la conștiința lor peste zeci de ani și vor mai trece alte sute de ani mai înainte de a veni un răspuns.

Va fi nevoie să se pună multe întrebări pînă să se ajungă cît de cît la o înțelegere reciprocă între pămînteni și străini. Vor trece mii de ani... Întrebările strănepoților vor pierde orice semnificație pentru urmași și ei vor pune alte întrebări... Și iar vor trece mii de ani...

Pentru străinii aceștia vor fi clipe pentru pămînteni, epoci".

În fața acestui abis temporal, Butlaghin are un moment de firească îndoială — și nu numai în legătură cu posibilitatea contactului dintre cele două lumi. Întreaga lui viață i se pare, „mică și nedesluștită... ca o picătură de apă într-un ocean". Dar e o ameteală trecătoare. „În definitiv, fiecare trăiește atît cît trăiesc faptele lui. Iar oamenii viitorului vor ști să comunice cu vizitatorii extratereștri, vor ști să accelereze procesele ce se desfășoară în corpul necunoscuților".

Străbătînd ca un curent subteran întreaga povestire, optimismul autorului se condensează lapidar în final:

„Statuile din deșert așterneau umbre lungi care se împreunau cu aceea a lui Mihail Grigorievici. Făpturile acestea stăteau față în față, atît de deosebite și totuși atît de asemănătoare în esență. Căci ele erau ființe înzestrate cu rațiune și puteau face ca faptele lor să înfrunte vremurile..."

Subiectul celei de-a treia povestiri, „Marea ce clocotește în noi", e brodat pe o idee mai des întîlnită: ofensiva împotriva bătrîneții. O surpriză plăcută o constituie referirea insistentă la pionieratul românesc: „Primele experiențe cu adevărat izbutite în problema combaterii bătrîneții, cu ajutorul soluțiilor de novocaină, au fost făcute la institutul de sub conducerea academicianului Parhon din Romînia".

„Tinerețea este starea naturală a omului" spune marinarul septuagenar care și-a recăpătat vigoarea trupului și agerimea minții.

Starea naturală a noii generații de scriitori sovietici care și-au închinat pana fantasticului-științific, este zborul înalt al fanteziei.

Apropierea nu poate fi întîmplătoare cînd e vorba despre unul dintre cele mai tinere, dacă nu chiar cel mai tînăr gen literar.

Ion Hobana

Ștefan Iureș

Incertitudini

Cînd a veni cu mine ar fi-nsemnat să mori
Și destrămată-n fumuri să urci din guri rotunde,
M-ai fi urmat, frumoaso cu ochi mingîietori,

Tu care mă învălui în arzătoare unde
Și mistui țesătura de aer dintre noi
În lacoma văpaie-a sărutului? Răspunde.

Poate gîndești: dar astea sînt lucruri din război,
Poate gîndești: fusesem copii pe vremea-aceea,
Poate gîndești: nici nu ne știam pe-atunci noi doi...

Dar logic, cronologic așa fiind, ideea
Mă sfîșie și nu vreau să știu cît e de-absurd
Că văd o ușă-n zidul din vis și-ți cer, treaz, cheia.

Un logic, cronologic răspuns mă află surd.
Nu pot, cît nu știu dacă am fi-mpărțit și iadul,
Pe pajiștea cu soare la brațul tău să zburd.

Auzi? Toporul taie spinzurători din bradul
Cel mai înalt, iar ciinii — auzi-i — au turbat.
Ninge în Auschwitz... Încă-i departe Stalingradul...

Eu stau în dosul sîrmei ghimpate, eu sînt beat
De groază și de foame, de sete și de friguri,
Îți caut silueta pe cîmpu-nvecinat,

Basmaua ta o caut — și-o văd mereu, desigur,
Mii de femei o poartă pe creștetul chilug,
Și disperarea-mi sparge și ultimele diguri

Și moartea sună-n sîrma ghimpată, și eu fug
Spre zumzetul acela — sfîrșească-se odată! —
Aproape, mai aproape, sînt simplu tăvălug

Și-n penultima clipă aud un glas de fată;
E glasul tău ce-mi țipă sălbatec „TE IUBESC"!
Mă fulgeră... Și goana se-oprește, dintr-odată.

★

...Ești tu aceea, oare? Nici logic, nici firesc,
Mereu te-ntreabă gîndul — și nu pot să-l aline
Tot jarul din săruturi, tot trupul tău zeesc.

Plan ideal din care cad stele sau ruine,
Neliniștea dansează în cerc peste comori.
Acum ești lîngă mine. Ai fi venit cu mine

Cînd a veni cu mine ar fi-nsemnat să mori?

Ion Cringuleanu

Lied

Fagii mei se fring în ceruri
Căutîndu-ne, pe zare, —
Tu în mine încă stărui,
Ei se leagănă mai tare.

Poate dintr-un clonț de stîncă,
Poate pe un gînd, departe,
Vocea ta mereu adîncă
Mă ajunge dintr-o parte.

Ești și ploaie și ninsoare,
Prin pădurea mea, prin gînd,
Cer înfometat de soare,
Inimă de foc strigînd.

Și de după trunchiuri albe
Cu ecouri mă ajungi,
Fără flori și fără salbe
Zarea-n inimă să-mi fringi...

Au existat cîndva legături între Pămînt şi planeta Venus?

MIHU DRAGOMIR

Cele două personaje principale ale acestui reportaj vor părea multora atît de nefiresc orientate unul către celălalt, încît, la început, m-am simţit mai mult decît tentat să aleg calea unei povestiri ştiinţifico-fantastice, gen care se suportă mai lesne, ba chiar presupune înlănţuirile cele mai neaşteptate. Nimic mai natural decît să aduci faţă în faţă, într-o asemenea povestire, doi oameni originari de pe planete diferite, făcîndu-i să se înţeleagă chiar mai repede şi mai bine decît se înţeleg uneori locuitorii planetei noastre. Mai mult, se pare că în ultimul timp galaxia noastră a devenit prea strîmtă, pentru imaginaţia scriitorilor de povestiri ştiinţifico-fantastice, şi s-a păşit fără nici o ezitare către relaţiile oamenilor din galaxii diferite. Este drept că unii cititori observă imediat că relatarea unui voiaj pînă în Algol sau Bellatrik este de fapt cam acelaşi lucru cu voiajul întreprins cîndva de eroii lui Jules Verne sau H. G. Wells în Lună dar... faptul n-are mare importanţă! Un scriitor trebuie să fie inedit, şi ineditul nu constă oare uneori în schimbarea numelor de personaje, sau, în cazul nostru, al planetelor şi galaxiilor? Poate tocmai din această teamă, de a nu intra în domeniul vreunui confrate cu o forţă de anticipaţie mai declarată, m-am convins că este mai indicat să rămîn deocamdată la funcţia mai modestă a reporterului care relatează cele văzute (în cazul de faţă autorul n-a văzut decît planeta Venus, ceea ce nu este prea mult!) şi cele citite, bine înţeles cu indicarea sursei. Cît despre concluzii... Ele sînt atît de ulmitoare, în problema de care ne ocupăm, încît nimeni n-ar cuteza să-şi ia răspunderea unor concluzii propriu-zise. Stimulată prea puternic de fapte care s-ar putea să fie simple coincidenţe, imaginaţia noastră trebuie să fie deseori temperată. Altfel...

★

Să prezentăm, deci, cele două personaje principale, a căror întîlnire directă pare, dintru început, hazardată. Unul dintre personaje este planeta purtînd numărul doi în sistemul nostru solar, Venus, — cel de al doilea este... o ruină de pe vremea misteriosului imperiu al incaşilor, în Anzii Americii de sud. Povestea fiecăruia ne va conduce şi la neaşteptata relaţie dintre ele.

Cine nu cunoaşte planeta Venus? Mult înainte de a căpăta primele noţiuni asupra boltei cereşti, cît de sumare, şi de a distinge oricare dintre celelalte planete, imediat după ce ochiul nostru a înregistrat existenţa Soarelui şi a Lunei, planeta Venus intră în bagajul nostru de cunoştinţe. Fiind cea mai strălucitoare apariţie de pe firmament, după Soare şi Lună, ea a intrat de mult în legende. Poezia noastră populară este deseori străbătută de ipostaza feminină a planetei, zîna Vineri, sau de figura tulburătoare a Luceafărului, pe care geniul lui Eminescu l-a transpus într-una din capodoperele poeziei universale. Şi, totuşi, deşi ne este atît de familiară, nu ştim mai nimic despre această misterioasă planetă. Prima întrebare pe care ne-o punem, din clipa cînd începem să observăm bolta cerească, este: de ce Venus se vede numai seara şi dimineaţa, spre deosebire de toate celelalte planete şi stele? S-ar părea că aşteaptă numai clipa cînd celelalte astre nu-şi pot trimite lumina pînă la noi, pentru a străluci singură, nestingherită. Această apariţie îl acordă, desigur, o personalitate aparte. Dar tocmai pentru că a ţinut să se remarce atît de bine şi de singular pe boltă, planeta Venus poate fi mai greu cercetată şi cunoscută. Fiind o planetă interioară, plasată între globul nostru şi soare, ea nu poate fi observată decît în scurtul răstimp al amurgului şi zorilor, iar strălucirea ei puternică împiedică observaţia mai amănunţită. Nedezarmînd, însă, astronomii şi-au îndreptat mereu instrumentele către Venus, în plină zi, cînd strălucirea ei este atenuată, zmulgînd cu mari dificultăţi, dar totuşi zmulgînd, unele dintre tainele planetei. Faţă de Marte, asupra căreia observaţia este infinit mai lesnicioasă, cunoştinţele noastre despre Venus au rămas în urmă cu mult. Canalele lui Marte şi întreaga literatură scrisă în jurul posibilităţilor de viaţă, mai rudimentară sau mai avansată, pe această planetă, au stimulat puternic imaginaţia astronomilor, scriitorilor şi a marelui public. Venus, în schimb, părea imposibilă decît în scurtul răstimp al amurgului şi zorilor, iar strălucirea ei puternică împiedică observaţia mai amănunţită. Nedezarmînd, însă, astronomii şi-au îndreptat mereu instrumentele către Venus, în plină zi, cînd strălucirea ei este atenuată, zmulgînd cu mari dificultăţi, dar totuşi zmulgînd, unele dintre tainele planetei. Faţă de Marte, asupra căreia observaţia este infinit mai lesnicioasă, cunoştinţele noastre despre Venus au rămas în urmă cu mult. Canalele lui Marte şi întreaga literatură scrisă în jurul posibilităţilor de viaţă, mai rudimentară sau mai avansată, pe această planetă, au stimulat puternic imaginaţia astronomilor, scriitorilor şi a marelui public. Venus, în schimb, părea imposibil de imaginat ca o lume asemănătoare cu a noastră. Ce se ştie, în fond, cu precizie despre această planetă? Mai întîi, a fost certificată existenţa atmosferei, observată încă din 1761 de M. V. Lomonosov. Această atmosferă conţine o cantitate imensă de bioxid de carbon. Din nefericire, planeta este învăluită permanent într-un nour dens, continuu şi opac, interzicînd observaţiile directe asupra solului. Ce se află sub acest strat gros de nori? Unii savanţi afirmă că Venus ar fi acoperită în întregime cu un ocean. Alţii, însă, vorbesc despre existenţa unor continente. Unii susţin că oxigenul liber ar lipsi cu desăvîrşire. Cercetări mai noi par a stabili, însă, că atmosfera planetei este compusă din aceleaşi elemente ca atmosfera noastră. Cunoştinţele noastre, în această privinţă, sînt destul de departe de un minimum de precizie... Nici în privinţa temperaturii nu ştim decît că trebuie să fie mult mai ridicată decît pe Pămînt, atingînd 100 grade Celsius la suprafaţă [1]). După unele opinii autorizate, condiţiile generale de pe Venus constituie tot atîtea impedimente pentru existenţa vieţii în formele ei superioare, aşa cum afirmă renumiţii savanţi sovietici A. I. Oparin şi V. G. Fesenkov, în recenta lor lucrare „Viaţa în univers" [2]). Cu adevărat sigure sînt datele referitoare la perioada revoluţiei siderale, egală cu 225 zile terestre, dar complementul lor direct, datele referitoare la perioada de rotaţie a planetei în jurul axei sale au fost, pînă nu demult, de domeniul enigmelor. Pînă cu cîteva luni în urmă, divergenţele erau atît de mari, încît păreau cu neputinţă de împăcat. Astrofizicianul rus A. A. Belopolski, încercînd între anii 1903-1911 să determine perioada de rotaţie a planetei Venus, cu ajutorul metodei spectro-scopice, a ajuns la concluzia că o zi venusiană ar fi egală cu cei puţin cîteva săptămîni pe Pămînt [3]). Acum cîţiva ani, astronomul american Krauss a ajuns la concluzia, după unele calcule privind impulsurile radio emise de Venus, că perioada de rotaţie ar fi de 22 ore şi 17 minute, deci o zi venusiană ar fi ceva mai scurtă decît una terestră. În fine, astronomul francez A. Dollfus a afirmat că perioada de rotaţie ar coincide cu perioada de revoluţie, adică ar măsura 225 zile terestre. Această ipoteză a fost susţinută pînă la începutul acestui an, în perioada cînd toate observatoarele astronomice se pregăteau pentru observarea planetei care se apropia sensibil de Pămînt [4]). Este evident să asemenea deosebiri indică marea incertitudine a mijloacelor de observaţie şi de calcul, şi sînt de natură a stîrni discuţii dintre cele mai contradictorii.

Rezumînd problema într-o singură frază, trebuie să constatăm că eram în imposibilitate de a întocmi un calendar venusian. Aceasta pînă în aprilie, anul acesta, cînd Academia de ştiinţe a URSS a făcut o comunicare care a stîrnit cel mai viu interes în lumea întreagă: se realizase radio-locaţia planetei Venus.

★

Desigur, apariţia radarului părea că rezolvă, de la bun început, problema distanţelor dintre planeta noastră şi celelalte planete. Problema nu era rezolvată, însă, decît teoretic, deoarece construirea unei staţii de emisie radar pentru Venus ridica mari dificultăţi tehnice. Între un post care ar efectua radio-locaţia Lunei, de exemplu, şi un altul care ar trimite undele pînă la Venus, forţa de emisie trebuie să crească de cinci milioane de ori, nepierzînd nimic însă din fineţea staţiei de recepţie [5]).

După îndelungate şi minuţioase pregătiri, oamenii de ştiinţă sovietici au reuşit să realizeze o staţie de radio-locaţie capabilă să „pipăie" contururile misterioase ale planetei Venus, la distanţa de numai... 42.500.000 kilometri. Excepţionalul nivel al ştiinţei şi tehnicii sovietice a permis, astfel, oamenilor să rezolve două dintre problemele fundamentale ale capitolului rezervat celei de a doua planete a sistemului nostru solar: măsurarea distanţei exacte Pămînt — Venus şi stabilirea perioadei venusiene de rotaţie. Deşi prima problemă are o importanţă excepţională pentru cosmonautică, vom releva îndeosebi stabilirea perioadei de rotaţie, deoarece face parte din tema reportajului nostru. Cum s-au obţinut aceste date?

Academicianul V. Kotelnikov şi prof. I. Şklovski ne spun următoarele: „Folosirea radio-locaţiei deschide în principiu, noi posibilităţi de studiere a planetei Venus. Această metodă constă în „iluminarea" obiectului cercetat de către undele radio ale emiţătorului şi recepţionarea undelor reflectate de corpul respectiv. După intervalul de timp scurs de la emiterea radio-semnalului de către postul radar şi pînă la recepţionarea lui, se poate calcula cu o înaltă precizie distanţa pînă la obiectul observat. Dacă obiectul „iluminat" se mişcă, atunci, conform principiului Doppler lungimea de undă şi, prin urmare, frecvenţa oscilaţiilor reflectate vor diferi de cele emise de postul radar. Datorită acestor diferenţieri, ne vom putea da seama dacă obiectul respectiv se apropie sau se depărtează, şi cu ce viteză anume. În cazul cînd obiectul respectiv se roteşte, atunci, desigur, diferitele lui părţi vor trimite semnale reflectate cu frecvenţe diferite. După amploarea spectrului frecvenţelor şi variaţiilor reflectate ne putem da seama de viteza rotaţiei" [6]).

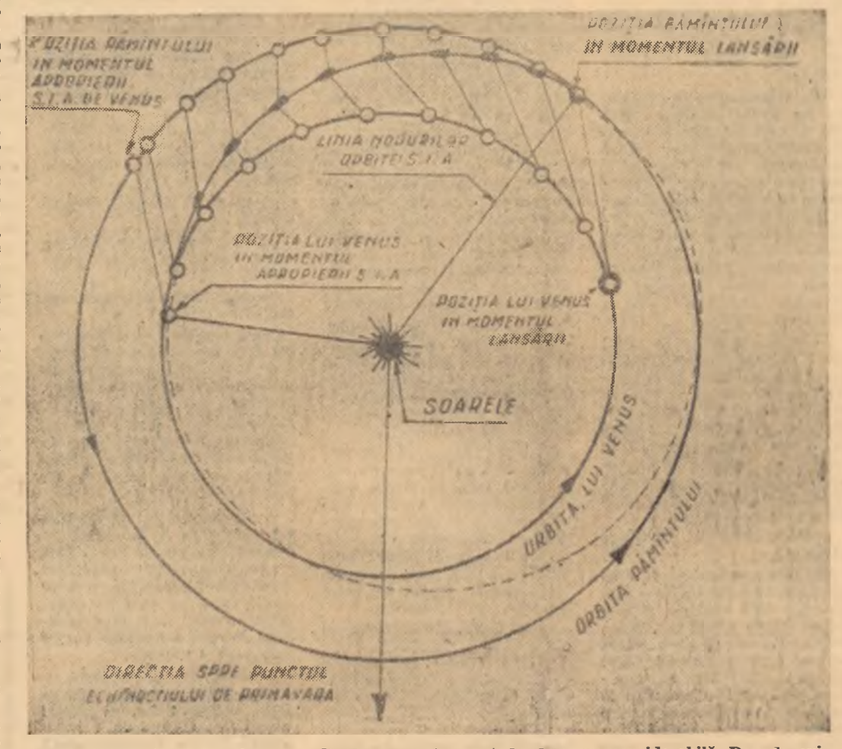

Traiectoria lui Venusik de la Pămînt la Venus

Pe baza acestor metode de cercetare, necesitînd cele mai perfecţionate mijloace tehnice, stăpînite de cadre cu cea mai înaltă calificare ştiinţifică, misterul perioadei de rotaţie a planetei Venus a fost, în sfîrşit, înlăturat pentru totdeauna: „După variaţia frecvenţei semnalelor reflectate de planetă — spune în continuare acest articol cu adevărat senzaţional — s-au putut obţine date cu privire la rotaţia ei. S-a constatat că diferenţa vitezelor radiale ale unor anumite regiuni de reflectare de pe planeta Venus era aproximativ egală cu 80 metri pe secundă. De aici se poate trage concluzia că perioada de rotaţie este egală cu 11 zile, — aceasta în ipoteza că axa planetei este perpendiculară faţă de linia Pămînt—Venus, şi cu condiţia ca toate regiunile de pe suprafaţa planetei să reflecte semnalele. În cazul unor altor ipoteze, perioada de rotaţie va fi ceva mai scurtă. Astfel, dacă acceptăm înclinarea axei planetei, conform rezultatelor obţinute de G. Kuipper, atunci perioada de rotaţie ar fi de aproximativ 9 zile" [7]).

Astfel, pentru prima oară în istoria omenirii, s-a putut stabili că perioada de rotaţie a planetei Venus este de 9—11 zile terestre. Cum calculele lui G. Kuipper asupra înclinaţiei axei sînt considerate drept întemeiate — fapt dovedit şi de referirea comunicării citate — cifra de 9 zile apare ca reală, chiar dacă ar exista o oarecare aproximaţie.

Noi putem obţine, deci, astăzi, un calendar venusian! În zile pămînteşti, calendarul ar măsura 225 zile, iar dacă o zi este egală cu 9 zile pămînteşti, împărţirea arată că anul venusian are 24 zile...

★

Să trecem acum la cel de al doilea personaj, situat nu pe Venus, ci pe planeta noastră, în munţii Anzi, în America de sud. La neobişnuita înălţime de 3.915 metri îşi leagănă acolo apele cunoscutul lac Titicaca, despre care în ultimul timp a început să se vorbească tot mai insistent. Lacul Titicaca este un rar şi ciudat monument al naturii, deoarece apele lui nu sînt altceva decît un golf al Oceanului Pacific, ridicat de seisme străvechi pînă la acea înălţime considerabilă. Dovada evidentă sînt algele şi scoicile marine care încă se mai găsesc pe malurile lacului, precum şi rămăşiţele unui antic port maritim, aflat cîndva jos, pe ţărmurile oceanului, cu zeci sau chiar sute de mii de ani înaintea noastră. Pe malurile lacului se află, în apropierea satului Tiahuanaco, urmele gigantice ale unei vechi aşezări pre-incaşe. Cunoscutul călător şi om de ştiinţă Thor Heyerdahl face o legătură directă între constructorii de la Tiahuanaco şi cei din Insula Paştelui: „Cînd spaniolii au atins lacul Titicaca, în creierul Anzilor, au descoperit acolo — la Tiahuanaco — ruinele cele mai măreţe din toată America de sud. Au văzut un munte cioplit de mîna omului în formă de piramidă cu trepte; construcţii în stil clasic din blocuri de piatră uriaşă, tălăte şi îmbinate cu măiestrie, şi nenumărate statui în chip de om. I-au întrebat pe indienii de la cine moşteniseră acele ruini măreţe. Binecunoscutului cronicar Cieza de Leon i s-a răspuns atunci că acele construcţii fuseseră ridicate mult mai înainte de întemeierea imperiului Inca, de către nişte oameni albi şi bărboşi care semănau întocmai cu spaniolii. În cele din urmă, albii îşi părăsiseră monumentele şi urmaseră pe şeful lor Con-Tici-Viracocha, întîi pînă la Cuzco, apoi în jos spre ţărmul oceanului [8]).

★

Dar să ne întoarcem în Anzii Americii de sud... Oricît de misterioase, hieroglifele trebuie să cedeze pînă la urmă voinţei de cunoaştere a omului de azi. Socotit atîta vreme ca impenetrabil, misterul inscripţiilor în străvechea limbă maya, a fost înlăturat nu de mult de savantul sovietic I. V. Knorozov, după ani îndelungaţi de cercetări. În prezent, după cum se ştie, calculatoarele electronice sovietice lucrează pentru descifrarea acestor inscripţii şi rezultatele s-ar putea să ne aducă multe surprize, în orice caz un nolan de cunoştinţe asupra unei civilizaţii despre care nu ştim aproape nimic. Între timp, însă, inscripţiile de pe „poarta soarelui" au fost descifrate, încă din 1949, dezvăluind cîteva date cu totul surprinzătoare. După cum arată profesorul Jirov [11]), în aceste construcţii de lîngă Tiahuanaco s-a păstrat un calendar astronomic, extrem de precis, dar de neînţeles. A. Kazanţev descrie astfel caracteristicile acestui calendar: „Ciclu mare (după cum se crede, anul) cuprindea 290 de zile (în locul celor 365 de zile terestre). Cele 10 „luni" (din 12, după cum se credea) aveau cîte 24 de zile, iar 2 dintre „luni" aveau 25 de zile".

Este evident că datele „calendarului Tiahuanaco" nu se refereau la mişcările planetei noastre, oricît de străvechi ar fi aceste date. (După unii, inscripţiile ar avea 12.000—15.000 ani!) Perioada de revoluţie şi de rotaţie a Pămîntului era aceeaşi şi acum sute de mii de ani.

★

În acest moment, cei doi eroi ai reportajului se întîlnesc, cel puţin în imaginaţia noastră! Să ne amintim cum ar arăta calendarul venusian: 9 zile terestre = 1 zi venusiană; 225 zile terestre = 1 an venusian; 225 : 9 = 24, deci 1 an venusian are 24 zile venusiene. În cazul acesta, 290 zile venusiene corespund unui ciclu de 12 ani venusieni, dintre care 10 ani au fiecare cîte 24 zile, iar 2 ani „bisecţi" au cîte 25 zile! „Dar aceasta corespunde exact „calendarului Tiahuanaco!" — ar exclama oricine, aşa cum face şi A. Kazanţev, în articolul citat. Într-adevăr, datele se suprapun cu o tulburătoare exactitate.

Dar, imediat ce facem această constatare, o puzderie de întrebări, şi nu dintre cele mai simple, vin să ne împresoare. Cine putea să cunoască calendarul venusian acum 15.000 de ani? Oricît de buni observatori ar fi existat pe vremea aceea, ei nu ar fi putut, desigur să cunoască perioada de rotaţie a planetei Venus. Şi dacă au cunoscut-o, ce mijloace au întrebuinţat, din moment ce noi, după controverse de neimpăcat, o cunoaştem abia acum, în 1961, cu ajutorul radio-locaţiei? Gîndul ne duce, fără voia noastră parcă, către un alt exemplu, la fel de ciudat, şi anume datele astronomice şi matematice încorporate în marea piramidă din Egipt, unde găsim înregistrată distanţa de la Pămînt la Soare etc., într-o perioadă cînd nu avem nici o ştire că ar fi existat o tehnică corespunzătoare. Oare nu s-ar putea aplica şi în cazul Tiahuanaco cutezătoarea ipoteză a savantului sovietic M.M. Agrest, despre care am mai discutat în aceste pagini?

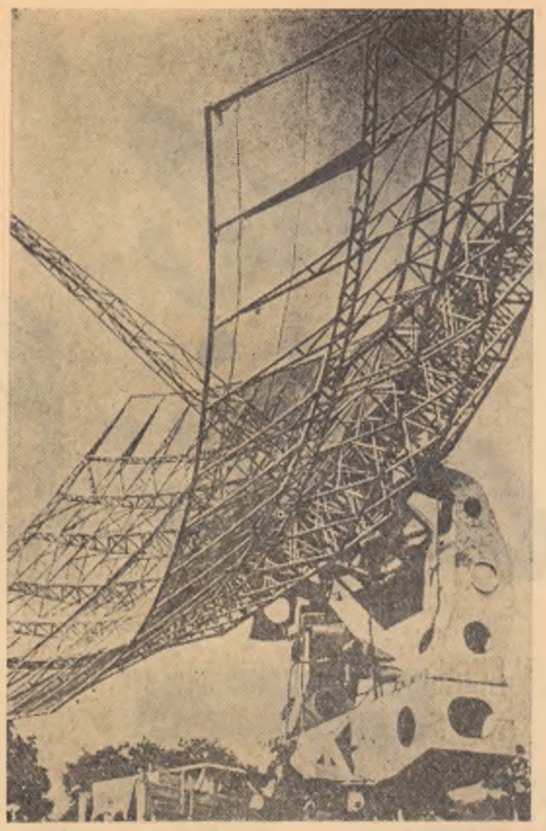

Radiotelescop sovietic instalat la staţia de radioastronomie a Universităţii N. I. Lobacevski din Gorki

Staţia automată interplanetară Venusik, lansată la 12.II.1961 din U.R.S.S. în direcţia planetei Venus.

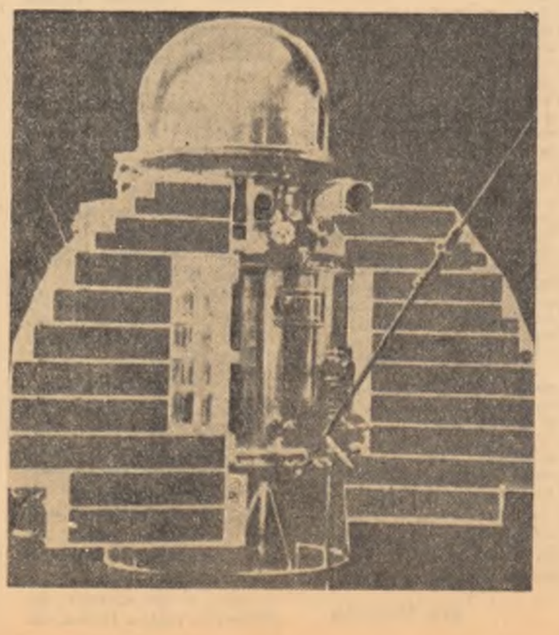

Nu revenim asupra amănuntelor acestei ipoteze (despre care ne-am ocupat într-un reportaj publicat cu un an în urmă în „Luceafărul") şi reamintim, doar, că M. M. Agrest încerca să explice originea unor construcţii străvechi şi a unor texte aparent inexplicabile (terasa de la Baalbec, textele biblice asupra dispariţiei Sodomei şi Gomorei etc.) prin probabila vizită pe Pămînt a unei astronave extra-terestre. Dacă într-adevăr „calendarul Tiahuanaco" reprezintă un calendar venusian, nu se pot emite decît două ipoteze: 1) necunoscuţii „fii ai soarelui" aveau cam aceeaşi origine cu eroii lui Agrest şi, deci, cunoşteau în amănunt toate datele sistemului nostru solar; 2) ei erau ultimii reprezentanţi ai unei civilizaţii pămînteşti dispărute. de genul legendarei Atlantida, şi posedau deci, mijloace tehnice necunoscute nouă. În afară de acestea, mai poate fi formulată o ipoteză, poate cea mai raţională, şi anume că suprapunerea cifrelor referitoare la planeta Venus cu cele din calendarul Tiahuanaco nu reprezintă decît o „coincidenţă uimitoare" şi atîta tot, menită doar să ne biciuie imaginaţia... Oscilînd între aceste trei posibilităţi, nu putem totuşi să trecem cu vederea legătura care a existat aproape întotdeauna între templele închinate Soarelui şi cunoştinţele astronomice ale antichităţii, concretizate şi în calendare. Marea piramidă avea şi ea rolul unui calendar, şi nu numai pămîntesc, ceea ce poate să fie şi cazul „porţii Soarelui" din Tiahuanaco. Gigantismul construcţiilor de la Baalbec, Egipt, Tiahuanaco arată folosirea unor mijloace mecanice avansate, avînd la bază cunoştinţe matematice întru totul în acord cu posibilitatea unor cercetări astronomice superioare. Dar, dacă ne putem explica într-un anume fel faptul că vechii egipteni cunoşteau distanţe cosmice, modul cum ar fi ajuns „fiii soarelui" din Tiahuanaco să calculeze perioada de rotaţie a planetei Venus se refuză în întregime înţelegerii noastre. Puteau oare veni „fiii soarelui" din planeta Venus? Ansamblul condiţiilor de pe această planetă nu pare de fel a fi favorabil vieţii în formele ei superioare. Puteau veni aceşti „fii ai soarelui" de pe o altă planetă? Nu este lipsit de interes să citäm, în această privinţă, opinia aceluiaşi A. Kazanţev asupra originei celebrului „meteorit tunguz", căzut la 30 iunie 1908 în Siberia, şi socotit de el drept o astronavă marţiană: „Eminentul astronavigator Sternfeld a făcut calculele exacte ale itinerarilor şi termenelor zborului unei nave inter-planetare în timpul opoziţiilor din 1907 şi 1909. Rezultatul acestor calcule este următorul: ţinînd seama de cea mai mare economie de carburant şi presupunînd că astronava a părăsit planeta Marte în perioada cea mai propice, ea putea să ajungă pe Pămînt fie în 1907, fie în 1909, dar nu în 1908! Dar, dacă ar fi venit din Venus, în momentul opoziţiei Pămînt-Venus din anul 1908, astronauţii ar fi ajuns pe Pămînt la 30 iunie 1908! Această coincidenţă absolut exactă îndreptăţeşte presupuneri care merg foarte departe. Potrivit acestor date, înainte de marea opoziţie din 1909, marţienii, după ce atinseseră Pămîntul în 1908, s-ar fi găsit în cele mai favorabile condiţii pentru întoarcerea pe Marte". [12]) Deci, o astronavă marţiană, făcînd cursa Marte-Venus-Pămînt, cu intenţia de a se întoarce pe Marte! Acest traseu ar fi putut interesa, desigur, şi pe necunoscutii astronauţi de acum 15.000 de ani, şi pentru ei n-ar mai fi fost o taină, printre altele, nici perioada de rotaţie a planetei Venus, pe care ar fi vizitat-o înainte de a coborî pe planeta noastră... Calendarul Tiahuanaco ar putea să fie, deci, concretizarea unor cunoştinţe culese direct din Cosmos...

Dar, deşi ne-am propus contrariul, fantezia s-a înfierbîntat prea mult! Răbdarea nu ne va fi, însă, pusă la încercări prea grele. Posibilă deocamdată numai în ipoteze şi în literatura ştiinţifico-fantastică, cursa Pămînt—Venus, sau Pămînt—Marte—Pămînt, va deveni în curînd o realitate. Nu este departe ziua cînd vom avea cu toţii acasă, frumos încadrate, fotografiile unor peisaje selenare, venusiene şi martiene. Atunci, poate, şi „calendarul Tiahuanaco" va înceta să mai fie o enigmă.

Al. Andriţoiu

ARIPI

Fusesem plin de aripi şi-aş fi putut să tai
azurul, ca pe-o carte cu paginile-albastre
dar mi le-a-nchis durerea ca pe un evantai
şi păsări multe-n mine, au răposat, măiastre.

Aş fi putut, în aer să sui, cu salt de mingi
şi să m-admire plopii cu-nfăţişare sveltă,
prieten cu cocorii şi tinerii flamingi
care ţîşnesc din ape şi lunecă pe deltă.

Dar aripile-mi ciunge, de la încheieturi,
cu fulgere de spadă le-am retezat, cu-ardoare,
cei hărăziţi tiriri, luînd învăţături
de la reptile slute şi plante-agăţătoare.

Atîtea aripi moarte, în mine, au căzut
cum, în copilărie, cădeau, din sfoară, smee;
eram o nostalgie turnată trist în lut
ce-ar fi putut să-atingă-nălţimi de curcubee.

Deschideţi-vă, aripi, acum, că-i timpul apt
şi-i mai aproape cerul decît a fost odată! —
Aud pulsînd rachete şi nu mai pot să rabd,
căci imi trimise luna portretul ei de fată.

Au numai două aripi şi vulturi şi cocori
şi trec aeroplane, de-asupră-mi, — monoplane
eu mai bogat în aripi m-arăt de mii de ori,
port aripile erei de preţ, contemporane.

Un gest! şi decolarea deschisă spre azur
atinge norii Cyrus şi tinde către astre.
Un cerc de nemurire şi aur, împrejur
dă sens şi certitudini temerităţii noastre.

Ca Phönix din cenuşă am renăscut şi eu
şi aripile mele zvicniră înviate,
multiple, paralele, cu chip de semizeu
la care vintul cîntă şi timpul dă carate.

Şi cum e paradisul în ţară, pe pămînt
sînt paradisiacă şi sfîntă zburătoare,
săgeată de lumină care-a ţîşnit cîntînd,
statuie încarnată, cu fibrele solare. —

1) K. Ghilzin „Vers les mondes lointains" (Editura în limbi străine, Moscova, 1958, pg. 200—201).

2) A. I. Oparin şi V. G. Fesenkov, „Viaţa în univers" (Editura ştiinţifică, Bucureşti 1961, pg. 209): „Datele furnizate de observaţiile făcute pînă în prezent ne îndreptăţesc să credem că viaţa lipseşte pe Venus, cel puţin în ceea ce priveşte formele ei superioare".

3) V. V. Şaronov, „Natura planetelor" (Moscova, 1958) pg. 208.

4) Cunoscuta revistă franceză „L'Astronomie", în numărul din februarie 1961, într-un articol care subliniia că, în primul semestru 1961, Venus va fi în primul plan al actualităţii astronomice" relua între altele ipoteza lui A. Dollfus arătînd: „Există puternice prezumţii în favoarea ipotezei conform căreia Venus prezintă mereu aceeaşi faţă către Soare durata revoluţiei fiind de 225 zile"

5, 6, 7) Acad. V. Kotelnikov şi prof. I. Ş. Klovski: „Cercetarea planetei Venus cu ajutorul radio-locaţiei" (Pravda, anul 50, nr. 132 (15.862) din 12 mai 1961).

8) Thor Heyerdahl „Aku-Aku" (Editura ştiinţifică, Buc. 1961, pg. 367).

9) A. Kazanţev: „O coincidenţă uimitoare" („Komsomolskaia Pravda", anul 38, nr. 113 (15.653) din 14 mai 1961.

10) Acad. C. Daicoviciu şi H. Daicoviciu, Sarmizegetusa" (Editura Meridiane, Buc. 1960, pg. 32—34).

11) Articolul citat din „Komsomolskaia Pravda".

12) „Le messager du Cosmos" (Editions en langues étrangeres, Moscova, pag. 94)

Sergiu Fărcășan

Chicago, Chicago...

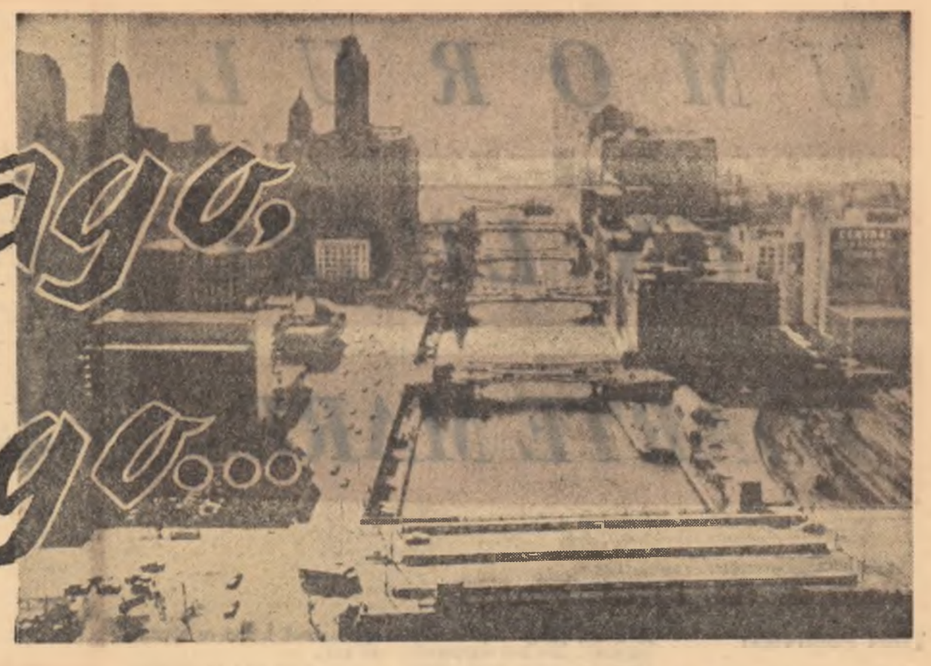

1.

— Ce-ți boldești așa ochii? Ce, n-ai mai văzut un bar? Ce, la tine acasă nu-s baruri? Ce te uiți așa? Știu eu ce cauți. Da' n-ai nimerit-o! Ascultă aici la mine: gangsterii nu vin p-aici: Ai auzit că Chicago e plin de gangsteri, și gata, crezi că dai nas în nas cu ei oriunde te duci. Nu, domnule, nu știi ce-i aia gangster. Ascultă aici la mine: gangsterul e un domn. El merge mai bine îmbrăcat ca tine și ca mine. Gangsterul, băiete, dă pe un costum trei sute de *dollars*! Da, domnule, trei sute de dollars! Și știi cît dă pe o cravată? 25 de dollars! Da, băiete, 25 de dollars. Gangsterul e cineva: pantofii îi plătește între 35 și 60 de dollars, iar pălăria — numai pălăria, domnule — 50 de dollars și dedesubt nici o grijă, domnule, nici o grijă sub pălărie: griji să-și facă avocații pe care-i plătește. Și are niște avocați...! nu așa, niște găinari mici acolo, — adevărați savanți, domnule, cei mai buni din America, niște genii, domnule, cei mai glorioși șnapani de pe fața pămîntului. Pardon, am uitat de politicieni. Aici se hotărăște soarta Americii, da, domnule!

— Nu la New York, nu în Wall Street? Nu la Washington?

— Ascultă aici la mine: New York nu e un oraș american. Citește toate ghidurile, toate cărțile pe care le vrei tu, toate ziarele, stai de vorbă cu orice american adevărat și o să vezi că America șutâ la sută este numai *Midwest* (vestul de mijloc), iar capitala Midwestului e Chicago. New York nu e un oraș, e o adunătură de străini.

— Da' și Chicago e plin de tot felul de neamuri. Aveți un ghetto cu jumătate de milion de negri, aveți portoricani, germani, irlandezi, polonezi, tot ce vrei, iar Al. Capone, împăratul vostru, era italian.

— Fleacuri. Ascultă aici la mine: ăștia de aici sînt americani. Al. Capone? Păi cine naiba era mai american decît ăsta? Aici, băiete, s-a hotărît totdeauna cine învinge în alegeri, aici e fieful *democraților*, și, dacă nu eram noi, nu mînca Nixon bătaie în alegeri, Wall Street? Păi acolo sînt funcționari cu gulere albe și stenodactilografe cu picioare frumoase și cîțiva bancheri, iar gangsterii lor nu le vin la ai noștri nici la genunchi. Noi sîntem aproape cinci milioane; o fi avînd New Yorkul peste șapte, dar ăia nu-s americani, ți-am spus. Ăia or fi deschizînd drumul spre Europa și știu eu mai unde, da' aici, băiete, se încrucișează toate drumurile Americii. Aici e lacul Michigan, legătura cu marile lacuri, drumul spre Canada, drum pe apă pînă în golful Mexicului, centru de căi ferate, — la New York trenul trece mai departe, dar aici, băiete, e stație terminală — aici ai un evantai care se deschide pe 500 de mile, numai cu industrie, ai abatoarele Americii de Nord, ai metal, aici s-au născut mașinile agricole ale lui Mc. Cormick, și primul zgîrie-nori al Americii, dacă vrei să știi, tot aici s-a născut, în 1885. Și unde, mă rog, se găsește zgîrie-nori-ul gumei de mestecat, la New York sau la Chicago? doar ai văzut clădirea aia pe marginea apei: e a lui *Wrigley's*. Și cine, mă rog, a avut un foc mai mare ca noi, în '871, cînd 100.000 oameni au rămas fără locuință și s-au pierdut 196.000.000 dollars, da, domnule, ce zici ce sumă frumoasă, 196.000.00!

— Da' de unde știi atît de bine toate cifrele astea?

— Hă, auzi, de unde știu cifrele astea! Păi astea le știe orice copil din oraș. Întreabă-mă de oricare clădire mai mare, îți spun cît a costat — uite, aceea, cea mai mare, a lui Prudential, de asigurări — a costat 40 milioane dolari, un milion de etaj; avem una și de 228 milioane. Păi ce dracu să știu, dacă nici prețurile nu le știu: întreabă-mă ce spert a luat de la gangsteri șeful poliției înainte de și-a dat demisia, întreabă-mă cîte *juke-boxes* (automate cu jocuri de noroc, la care mulți cetățeni se lasă excrocați) am avut în 1935 și cîte azi, întreabă-mă anul nașterii lui John Dillinger și calibrul glontelui care i-a făcut seama în 1934, întreabă-mă ce vrei și știu tot. Uite, vezi alea două clădiri uriașe de culoare roșie? Acolo e cea mai mare chirie din Chicago. Și știi de ce? Multe cucoane care stau acolo nu au habar, dar eu știu. În clădirea ailaltă, bossul a închiriat un apartament mic pentru secretară. Ia liftul și coboară pînă în *basement* (subsol), la garaj, întreabă în treacăt: „Joe, ai spălat mașina?" și p-ormă se duce la ălălalt lift și urcă pe partea ailaltă și se duce la secretară, să pună business-ul la punct. Ascultă aici la mine: totul are un preț. Totul e pe bani. Și vrei ca tocmai prețurile să nu le știu? Hă. Uită-te în jur. Nu e una care să nu aibă prețul ei. Uită-te pe stradă: toată diferența e la preț.

— Nu te cred. Exagerezi. Dacă te-ar auzi unii cetățeni te-ar lua la bătaie. Îi calomniezi.

— Cine să mă ia la bătaie? Niște venetici, poate. Dar din Chicago, nimeni, domnule, nu, domnule, ăsta-i tot farmecul orașului. Crezi că sînt vreun terchea-berchea? Dă-mi voie să-ți plătesc o băutură.

(Americanul, fie el din Chicago sau din altă parte, cînd vrea să fie politicos, se oferă *să-ți plătească* o băutură; formule ca/ „a invita la o băutură" „e rîndul meu" „a face cinste" etc. le sînt, în practică necunoscute, și nu le-am auzit rostite niciodată. Spiritul practic american și pasiunea pentru relațiile concret-bănești și-au pus pecetea și pe această formulă de politețe).

— Da' ce meserie ai, de le știi așa pe toate?

— Ce meserie n-am? Prin ce meserie n-am trecut? Am fost șofer la *bootleggers* (contrabandiști de alcool, gangsteri, care acționau pe timpul prohibiției), am fost portar la un *speak-easy* („speak-easy" înseamnă a vorbi ușurel; așa se numeau localurile contrabandiștilor; în prezent numele desemnează un soi de bar), am fost ce vrei și ce nu vrei: avem jumătate de milion de șomeri în orașul ăsta și trebuie să faci de toate. Ce nu face omul pentru o pîine? Mergi pe State Street și cu 25 de cenți la cafenelele alea cu jocuri de noroc te poftește în fund și-ți arată timp de un minut un soi de film făcut din bucățele de carton care cad pe rînd, ca la cutiile alea de pe vremuri cu Rin Tin Tin, numa' că în loc de clinele lup e pe poze una care se dezbracă. Pînă să scoată toate de pe ea, s-a terminat; dacă însă plătești dolari serioși, o vezi în carne și oase la vreun local secret — ce nu face săraca pentru o pîine? Localurile astea sînt interzise, dar ce nu fac polițiștii pentru o pîine? Nu e unul care să n-aibă prețul lui. Uite permisul meu de conducere, că acum sînt șofer... Te-ai prins? crezi că degeaba stă aici hîrtiuța asta de cinci dolari? Cum se supără unu c-am depășit viteza și-mi cere permisul și îl deschide, imediat se liniștește. O dată n-am avut acolo ce trebuia și imediat m-a întrebat:

— Domnule, sînteți din Chicago?

Poate n-o să mă crezi, da' o zi întreagă mi-a fost rușine de întrebarea asta. Pentru că noi, cei din Chicago, sîntem *smart* (șmecheri). Noi avem cel mai înalt hotel din lume, și altul, care e cel mai lat din lume, și cei mai șperțari polițiști din lume și ăi mai tari politicieni din lume, zău, cînd a băgat o dată mitralierele Al. Capone și a făcut niște alegeri, toată America a rămas cu gura căscată de admirație.

— Dă-mi voie să-ți plătesc și eu o băutură. Ia zi, mi se pare că aici s-a născut prima oară ziua de Întîi Mai. A fost o demonstrație muncitorească în piața Haymarket și agenții patronilor au aruncat o bombă și p-ormă i-au acuzat pe muncitori și au executat mai mulți dintre ei...

— Șmecheri, păi nu-ți spun că sînt șmecheri? Ei aruncă bomba și tot ei spînzură — ce vrei mai șmecheri? Să vezi cum fac la contracte: Să zicem că îți vinde ceva în rate, și te pune să semnezi. Da' tu nu vezi că mai e în contract o parte scrisă cu litere mici de tot, nici n-ai observat-o, și pîn-la urmă îți ia și banii și lucrurile! Sau alta...

— Stai, stai o clipă. Spune-mi altceva. Mi-a plăcut să văd că în ghidul orașului, e înscrisă, printre cele 17 date istorice principale ale vieții orașului, marea grevă de cale ferată de la compania Pullman în 1894.

— Da, băiete, văd că știi ceva. Păi nu-ți spuneam eu de Chicago? Păi ce loc din America l-a mai avut pe Eugene Debs? Ăsta a făcut partidul socialist, mare om, domnule, nu știu bine ce-a mai făcut, da' poate nu era destul de șmecher pentru ăștia. Mie tata mi-a spus acu' vreo 30 de ani să mă feresc de politică. Păi, știi ce-au făcut șmecherii ăștia? În 1905, cînd a fost o grevă, tata își amintește că au omorît 21 de oameni și au rănit 400. Păi îți dai seama ce înseamnă asta? Noi facem mare caz de luptele de gangsteri, dar niciodată nu s-au rănit 400 deodată. Păi de sfîntu' Valentin, cînd a fost una mai groasă, un *gang* a curățat șase gangsteri plus un doctor de chirurgie facială, care schimba mutra; i-a trecut prin mitralieră și s-a făcut un tămbălău nemaipomenit, numai pentru șapte oameni. Pe cînd dincoace, 21 de morți și 400 de răniți. Așa că ascultă aici la mine: mai bine să fii gangster decît muncitor grevist.

— Dă-mi voie să-ți mai plătesc o băutură. Ascultă, dar ceva de bine ce-ai putea să-mi spui despre Chicago?

— Păi pînă acu' cu ce mi-am tot bătut gura? Ți-am zis o grămadă de lucruri bune. Orașul s-a mărit, o serie de *slums* (case mizere) s-au mutat mai la margine, ca ciupercile. Stau cîte zece nenorociți într-o cameră. Stai să vezi altă șmecherie. Ăștia, după un timp, nu plătesc chiria că n-au cu ce plăti, dar proprietarul nu izbutește să-i evacueze. Și atunci știi ce face, șmecherul? Închiriază o cămăruță unui portorican, o singură cămăruță unui singur porto-rican. Și-n trei săptămîni, domnule, are casa liberă și urcă chiria. E bună, nu?

— N-am înțeles. Cum adică? În restul casei stau albi, care nu vor să locuiască alături de un porto-rican?

— Nu, domnule, cîteodată stau negri, nu asta-i șmecheria. Alta. Ce nu face portoricanul pentru o pîine? Are dibăcie la cuțit: azi crestează un copil, mîine sare pe-o fată de 16 ani, poimîine o sperie pe bătrîna casei și-n trei săptămîni, cel mult, s-au cărat cu toții, de frică. Nostim, nu? Hai să-ți plătesc o băutură.

— Nu, mulțumesc, am obosit. Ia zi, dar ăia care n-au de chirie nici pentru prima săptămînă?

— 25 de cenți o noapte, un pat. Pe gratis la cimitirul de automobile, pe State Street South. Dorm pe moale și nici vîntul nu-i bate. Deseori, pe iarbă, în parc, unde se nimerește. Ce să-i faci: 500.000 șomeri, bașca ăia care lucrează doar o parte a zilei. Da, domnule, avem cifre puternice. Ăsta-i Chicago: de la dormitul pe gratis pînă la averi pentru chirie. Păi știi că unele apartamente mici costă mai mult ca unele mari?

— Credeam că numai la ziare e așa. Plătești dublu un zlar pentru că are mai puțină hîrtie și deci îți împuie capul mai puțin cu reclame și toate alea. Dar la apartamente care-i avantajul?

— Păi ți-am spus de alea de pe Lake Shore Drive. Da' mai sînt și alte combinații. Nu se vede de-aici, da' o să mergem cu mașina, dacă vrei, să-ți arăt un grup mare de tot, ca pentru al cincilea oraș al lumii, cu 2.500 de apartamente cu 95 de dolari pe lună, apartamente mici. Stau cam înghesuiți, da' se dau în vînt după ele — și știi de ce? Ca să n-aibă de face cu rudele. Că la un oraș atît de mare îți vin rude din toată țara și se instalează la tine și stau o lună și încă și nu mai poți să scapi de ele și viața e grea, fiecare cu ale lui, și atunci cine e *smart* stă într-un apartament mic și-a scăpat de mătușa Elisabeth și de micul Billy care-a venit să joace baseball la Universitate. Te-ai prins? Că dacă ești slab de inimă, ajungi să dormi și tu pe sub poduri, te-ai prins? Asta e Chicago, te-ai prins? Hai să facem un tur cu mașina.

Sus ați văzut centrul, iar aici e ceva din oceanul înconjurător.

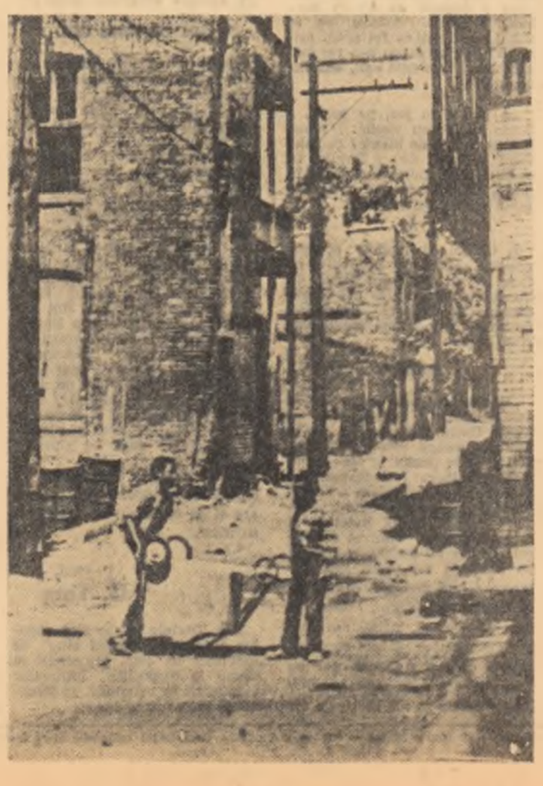

2.

Am crezut că omul meu exagerează. Cîte nu se spun la un pahar, mai ales cînd e cu repetiție. Am verificat, însă, datele lui, după cît mi-a stat în puteri, și le-am găsit riguros exacte. E un merit al americanilor: le plac datele exacte. Și mai ales cifrele mari: o fi de rău, o fi de bine, dar atîta timp cît e vorba de cifre mari, americanului îi lasă gura apă. La Washington, cînd am intrat la F.B.I. — centrul de luptă contra comuniștilor, contra oamenilor progresiști, dar în același timp, prin cinismul modului de viață american, instituția care se ocupă de combaterea criminalității — primul lucru care reținea atenția era un panou cu cîte crime, violuri, tîlhării etc. se petrec pe minut. E drept, F.B.I.-ul trîmbițează asemenea statistici pentru a arăta cît de necesar este el și cîte fonduri ar trebui să mai capete; e drept, există și o calitate a poporului american — pasiunea pentru informații exacte și precise — pasiune pe care răstălmăcirile presei și ale economiștilor burghezi o mint adesea, sau o satisfac cu statistici bizare despre chestiuni neimportante; dar, în plus, există această epatare copilărească și un fel de mîndrie inconștientă pentru cifrele mari, fie ele rele.

Iată tonul voios cu care un articol intitulat „Chicago-ului, cu dragoste" comenta de curînd, în revista „Saturday Evening Post", criminalitatea și relele orașului (citez prescurtat): *„Deunăzi am luat masa cu niște prieteni din Est care treceau prin oraș. I-am găsit grozav de veseli. Căci în ultimii ani auziseră vești descurajante, cum că în Chicago viciul ar fi scăzut și orașul ar fi adoptat o respectabilitate monotonă; dar tocmai cu o noapte înainte, Roger Touhy, un contrabandist în timpul prohibiției, a fost împușcat pe treptele casei unde locuiește soră-sa și a murit pe loc. Și, într-un fel, uciderea lui Touhy a ridicat moralul prietenilor mei, i-a reasigurat, iar unul dintre ei, o mică doamnă drăguță, a spus: „Slavă Domnului, întotdeauna Chicago va fi Chicago".* În continuare autorul nostru înșiră admirativ și cu dragoste un tabel a crimelor și corupției care zguduie viața orașului. El vorbește ca de un lucru banal de amestecul de criminalitate și politicianism, de sutele de mii de voturi „livrabile oricărei cauze și oricărui candidat", de „fluviile sărăciei, bolilor, crimei", de „jungla" ghetto-ului negru unde trăiesc jumătate de milion de negri și de felul în care o finanță puternică a reușit să înfrîngă toate încercările unor „reformatori" de a asana orașul. Ziariști și politicieni au fost uciși pe străzi, iar *„anchetatorii comitetului din Senat pentru racket* (afaceri necurate) *care au invadat Chicago acum cîțiva ani s-au retras cu coada între picioare. Chicago era prea mult pentru ei. Chicago, au simțit ei, e cel mai corupt oraș din America. Ceea ce întreține această situație e alianța coruptă a politicienilor ,poliției, sindicatelor* (prin sindicate se înțeleg aci bande organizate pe scară mare), *leaderilor travaiști și oamenilor de afaceri. Huliganii au dominat mulți ani într-o serie de sindicate muncitorești și încă mai domină"* (desigur, cu ajutorul teroarei, poliției etc.). În continuare, autorul dă exemple bogate pentru a dovedi că e imposibil să faci aci vreo afacere sau pur și simplu să trăiești în acest oraș fără a te încadra în sistemul de corupție generalizată. Hoții sînt atît de bine protejați de poliție, încît se ajunge la amănunte anecdotice: nici o companie de asigurare nu admite să asigure o haină de blană. Poliția are procentaje de la toate furturile. Cînd soția unui șef de bandă a organizat o petrecere, copiii invitaților au fost adăpostiți în automobile blindate. Dar mi-e imposibil să înșir aici bogăția exemplelor, care se termină cu recunoașterea faptului că oamenii de afaceri doresc ca situația să rămînă mai departe așa deoarece „prinde bine la afaceri". Spre cinstea lui, chicagoanul care și-a început articolul cu atîta veselie, sfîrșește prin a spune pe șleau:

„Pe Lake Shore Drive (autostrada de pe marginea lacului) *viața e frumoasă — pentru cîțiva aleși. Pentru milioane, viața în Chicago înseamnă trudă istovitoare și urîțenie, dacă nu cumva murdărie* (de fapt cuvîntul folosit de autor e mai tare) *și privațiuni... Aceste mari orașe sînt monumente a ceea ce poate omul să rabde. Poporul poate supraviețui la orice. Chicago e probabil în toată America cel mai rău loc pentru cineva care vrea să trăiască aci — exceptînd poate New Yorkul. Unii oameni îmi spun că la New York e incomparabil mai rău. Dacă-i așa, atunci și în această privință, Chicago, în mod umilitor, vine al doilea la rînd".*

Deoarece aș dori să spun și cîteva lucruri plăcute despre acest oraș — deși localnicii n-au vrut să-mi spună mai nimic plăcut despre el — mă grăbesc să închei acest capitol încărcat cu o tristă maximă glumeață care exprimă esența situației. Într-o revistă gratuită, frumos editată, menită să atragă turiștii la distracțiile din oraș, articolul de prezentare începe cu această frază:

„Chicago, în mod evident, e un oraș inventat de Al. Capone".

3.

— Vrei să fei o fotografie?

— Da, panorama centrului îmi place. Îmi place lacul, atît de albastru, și sky-lineul, linia zgîrie-norilor. Dar iese bine poza prin sticlă?

— Nici o grijă. O să iasă.

Brusc, avionul s-a aplecat pe-o aripă.

— Termină, nene! mă mustră trei compatrioți care stau pe canapeaua din spate. Ăsta nu-i pilot de meserie! O să ne răstoarne pentru pozele tale. Cumpără-ți o carte postală! Într-adevăr, dl. F. nu-i pilot de meserie. Dar, de vreun sfert de veac, îi place să conducă avionul.

— Cum de zburați atît de jos peste oraș? E voie? Nu-i deranjează zgomotul?

— Nu-i nici o opreliște, spune pilotul nostru amator.

În marea de case cam insalubre, centrul e într-adevăr neașteptat de frumos și, pe alocuri, ciudat pentru ochiul nostru. Închipuiți-vă oameni care stau în costume de baie pe stradă: într-adevăr, autostrada mărginită deoparte de *buildinguri* și magazine luxoase, are de cealaltă parte lacul; cîțiva metri de iarbă sau de asfalt dur adăpostesc numeroși cetățeni în costum de baie. S-au dezbrăcat în altă parte și au trecut pe sub stradă printr-o galerie. La înotat însă nu sînt mulți amatori: apa e cam rece.

Ne-am îndepărtat de oraș; pilotul nostru ne duce la el acasă. Ca mai toți oamenii înstăriți, el e un „suburbanit", s-a mutat într-un orășel suburban, pentru a scăpa de mizeriile marelui oraș. În ciuda părului alb, dl. F. e în mod evident un om care vrea încă să se mențină în formă, să nu se îngrașe, face sport, pare unul din acei americani care nu fac multă poezie dar au mintea limpede. E fabricant, un mic fabricant care și-a dat seama că e de cîștigat de pe urma relațiilor cu Răsăritul, cu Romînia. Spiritul practic l-a ferit pînă acum de ura și orbirea pe care o dovedesc unii oameni din aceeași pătură socială cu el. A fost chemat la Departamentul de Stat, dacă nu mă înșeală impresiile, pentru a i se cere socoteală pentru faptul că are relații de afaceri cu o țară socialistă. Există însă o serie de produse care nu se găsesc pe lista absurdă a mărfurilor așa-zis „strategice"; iar dl. F., atît timp cît legea îl permite, vrea să facă afaceri, nu se lasă intimidat, e chiar interesat tehnicește de felul cum se poate dezvolta atît de iute industria unei țări altădată înapoiate și și-a trimis fiul în Romînia, atît pentru afaceri, cît și ca să aibă o relatare obiectivă, de *first hand* (prima mînă); căci, ca orice american inteligent, dl. F. nu crede orice îi spun ziarele sale. Mai mult, în întreprinderea lui lucrează mulți romîni ai căror părinți au emigrat odinioară în America. Relațiile cu Romînia i-au adus multă popularitate între acești salariați, care iubesc țara, deși n-au văzut-o niciodată. S-au căsătorit cu băștinașe, romînească lor arhaică e cam deteriorată, sînt americani veritabili, — dar e emoționant pînă la lacrimi să stai de vorbă cu unii dintre ei.

E plăcut să vezi că în mijlocul valurilor de isterie anticomunistă, inițiată de cercurile imperialiste, în febra construcției de adăposturi antiatomice, în mijlocul corupției, gangsterismului, în plină desfășurare a unor incidente rasiale care au zguduit Chicago (bătăi între tineri de rasă diferită), există totuși oameni calmi, americani harnici și cu cap limpede, oameni cărora le place să meargă la pescuit, să-și poarte copiii călare pe spinare, să muncească serios, atunci cînd e vorba de muncă, și să nu se lase orbiți de ura obscurantistă împotriva națiunilor care, pe o cale cu totul nouă, socialistă, se smulg din sărăcie și se iau la întrecere cu țări mai de mult dezvoltate. Astfel de oameni reîntăresc credința în calitățile de bază ale poporului american, nu ale imperialiștilor care-și bazează bunăstarea pe jaf, ci ale oamenilor care se bizuie pe muncă.

Și dacă o cucoană, aflînd că tocmai a fost ucis un om, exclamă fericită „Slavă Domnului, va exista întotdeauna un Chicago", noi, cunoscînd și altfel de americani decît gangsterii afacerilor și-ai înarmărilor, avem cu atît mai mult dreptul să exclamăm: „Slavă Domnului, vor exista întotdeauna americani care nu seamănă cu Rockfeller!"

4.

Notele de drum au farmec cel mai adesea datorită cîte unui peisaj viu colorat, pitoresc, cotidian surprins la fața locului. Sperăm însă că cititorul nu se va plictisi dacă-i vom spune ceva despre peisajul psihologic.

E vorba de un anumit specific al unor americani și de o anumită cruzime a acestora. Amintiți-vă scena din „Moartea unui voiajor comercial": voiajorul e pe cale de a fi concediat de tînărul său patron. Dacă ar fi vorba de o concediere obișnuită pentru optica noastră europeană, scena n-ar fi poate atît de impresionantă. Dar ei, patronul și cel concediat, sînt chipurile prieteni, își spun pe numele mic, se întreabă unul pe altul de familie, se bat pe umeri, voiajorul îi amintește că l-a ținut pe brațe cînd era mic, iar patronul, foarte atent la magnetofonul din care se aude vocea copilului său, își lasă „amicul" pe drumuri.

Realitățile capitalismului sînt, în esența lor, cam aceleași; dar într-o țară cum ar fi Anglia, cu tradițiile ei de castă, există o anumită distanță între șeful capitalist și cel care îi este subordonat. În America însă, națiune de pionieri formată direct în epoca modernă, fără să fi cunoscut feudalismul, o anumită tradiție sănătoasă, împletită cu un politicianism demagogic cît se poate de nesănătos, obligă pe capitaliști să se arate „populari", prieteni și egali cu subordonații, oameni care se mîndresc cu originea lor umilă. — Ce faci, Joe, îl întreabă patronul pe cîte unul cu care a bătut mingea în tinerețe. — Bine, Bill. Nevastăta e sănătoasă? — E o kay, răspunde Bill. Frumoasă vreme, nu-i așa? Joe dragă, îmi pare rău, știi și tu ce înseamnă afacerile, consiliul de administrație mi-a cerut, în urma automatizării, să fac unele restrîngeri masive de personal, mai ales între bătrîni. Dacă pot să te ajut cu ceva de la om la om, să-mi spui, old boy, să nu te rușinezi. Ți-am obținut un preaviz avantajos, spune-i lui Mary că-mi pare rău, știe și ea că afacerile...

Și așa mai departe.

Această sinceritate aparent prietenească-democratică e de zece ori mai ipocrită decît vechea politețe britanică și scoate de zece ori mai puternic în evidență cruzimea vieții în capitalism. Democratismul aparent al relațiilor între oameni, cu care demagogii burghezi se mîndresc atunci cînd strîng cîteva zeci de mii de miini într-o campanie electorală și cînd se fotografiază la coada vacii, scoate în evidență, printr-un contrast specific american, brutalitatea existenței într-o orînduire profund antidemocratică în însăși esența ei.

— Ce faci, dragă tanti Lizz? Vai ce bine-mi pare că te văd. Mi-era dor, ce ideie glorioasă ai avut să vii la noi. Din păcate, noi ne-am mutat într-un apartament mai mic, n-avem loc; dar știu un hotel unde am o cunoștință și aș putea să-ți găsesc o cameră. Au un bufet excelent, servesc celebra specialitate „servici-eroic" și „limonadă-gigant"! E splendid, o să vezi, și n-o să te coste prea scump, Dick al meu știe toate prețurile.

5.

Ne-am apropiat de această capitală a energiei și mulțumirii de sine dinspre sud, cu un autobuz. Autostrada largă are mai multe trasee, cine vrea să meargă mai iute urmează traseul din stînga de tot. Deasupra capului trec viaducte; iată că alături trec și tramvaie. Chicago și-a păstrat faimosul „loop", un tren aerian care trece ursuind pînă și în plin centrul orașului, la înălțimea etajului doi și trei. Însăși toată această încălecare frenetică — stații de „loop" cam murdare, cu firme vechi care te induc în eroare, mari garaje subterane, stații subterane de tren, galerii care unesc o casă cu alta deasupra străzii, imobile masive care-și imping pîntecele de piatră în trotuar și-ți taie răsuflarea — pictează parcă, în fier și beton, nervozitatea și hărnicia, lipsa de fantezie poetică, spiritul practic împletit cu o anumită dezordine: aici se muncește al dracului, nu e timp de pierdut, nu stă nimeni să se uite la floricele. Trecem iute, cu șoseaua noastră cu tot, prin mijlocul unei case: stătea deacurmezișul noului drum și atunci, la o înălțime respectabilă — etajul 5, 6, dacă nu mă înșeală memoria vizuală — au tăiat-o și au tras șoseaua prin ea.

Aceeași dezordine grăbită o are evantaiul industrial din jur: imense *stock-yards*, depozite de vite, a căror apropiere vîntul — Chicago e botezat orașul vînturilor — ți-o amintește cu puternice semnale olfactive, faimoasele abatoare, al căror dever a început să scadă, fabrici metalurgice ciudat de vechi, parcă părăsite, și cîteva clădiri după ultimul răcnet al tehnicii, fabrici de conserve, cu o urîțenie energică și hotărîtă, locuri virane, clădiri polițienești sinistre, unde, se spune, bătaia începe meticulos la etajul de sus și pînă ai ajuns la parter ai mărturisit tot ce voiau; ba chiar, opintîndu-se deacurmezișul unui bulevard tăiat curat, un... institut de artă.

Căci Chicago, oricît de ciudat ar părea față de reputația pe care și-a cîștigat-o acest oraș, e și un centru cultural. Se vede că bogătașii orașului au auzit pe undeva că renumele unui oraș depinde și de asta, cum îi zice, cultură, și s-a făcut rost, pe o cale sau alta, de bani și pentru business-ul ăsta: universități, muzee, biblioteci. Cîteva dintre ele sînt remarcabile: dacă muzeul de istorie naturală, în ciuda remarcabilelor reconstituiri, cu păpuși de ceară, ale vieții primitive, și în ciuda ghidajului practic cu ajutorul unor aparate cu transistori (îți înfigi un cornet în ureche și mergi ca... teleghidat, după indicațiile călăuzei), dacă planetariul și alte muzee nu au produs asupra noastră o impresie deosebită, în schimb se poate vorbi cu admirație de Muzeul Științei și Industriei (și de acvarium).

Aici unul din cele mai mari orașe ale lumii a adus o contribuție demnă de mărimea sa, și tocmai în acest muzeu dedicat spiritului practic al științei și industriei am simțit, prima oară, un anumit spirit poetic. Muzeul face un istoric al dezvoltării cunoștințelor omenești, conceput, în general, într-un spirit materialist. Au mers pînă acolo încît au reconstituit o mină, și cîrduri lungi de elevi așteaptă să le vină rîndul să coboare în colivie pînă în adevărate galerii subterane. De tavan sînt agățate cîteva avioane cu importanță istorică; la secția de medicină pătrunzi într-o cameră de forma unei inimi în care se aud bătăi înfundate. Treci printr-o fermă și, pe lîngă mugetul vacilor, auzi cum te latră ciinii. E drept, pe alocuri te supără spiritul de reclamă al unor companii capitaliste, iar cîțiva zeloși au ținut neapărat să introducă aici filme lăudăroase despre rachetele care de fapt fisiie și explodează în aer și despre pacostea înarmărilor propulsate de imperialism, deși în curtea muzeului un submarin hitlerist capturat și transportat aci ar putea sminti unde duce politica agresivă.

Meritul muzeului constă în ceea ce aș numi spiritul activ al spectatorului, faptul că acesta e invitat să manevreze diferite butoane pentru a se încredința de funcționarea anumitor șmecherii științifice. De pildă, există vreo douăzeci de panouri mici cu întrebări despre electricitate. La fiecare întrebare există trei răspunsuri, două false și unul adevărat, iar în dreptul fiecărui răspuns cîte un buton — două neconectate, iar al treilea aprinde un bec. Apeși deci acolo unde crezi că e răspunsul just și îți verifici cunoștințele. E o instalație simplă, dar eficace; am mers împreună cu directorul unui combinat, om în toată firea, și n-am putut să-l smulg de acolo pînă n-a răspuns — spre cinstea lui trebuie să recunosc că impecabil — la toate întrebările. Tot astfel există aparate cu care îți verifici puterea auzului, a văzului, memoria în reținerea culorilor, și aproape la fiecare exponat ai de apăsat un buton, de făcut cîte ceva, care te atrage cu un joc și te instruiește pe nesimțite.

N-am vrut să-mi închei însemnările fără a pomeni de acest muzeu. Căci în corupția, înghesuiala, murdăria și brutalitatea orașului înconjurător, nu departe de ghetto-urile unei mizerii greu de închipuit, de fățarnicele clădiri francmasonice, religioase și filantropice, de tripourile fără număr, se înalță acest templu care — în ciuda unor intenții de reclamă și apologetică — îți evocă viața, așa cum ar putea ea să fie într-o orînduire în care spiritul practic american să fie într-adevăr practic pînă la capăt, să se dezvolte nestînjenit, într-o orînduire modernă. Căci multe din cele arătate atît de frumos la muzeul din Chicago vor apare pentru prima dată, în realitate, nu pe pămîntul Americii, ci la alt capăt al lumii, în Uniunea Sovietică. Cînd își vor da oare seama americanii că orînduirea lor îi silește să piardă întrecerea, să rămînă în urmă în tot mai multe domenii și să ajungă la un impas? Din păcate, nu există nici un panou la care să se aprindă un beculeț cu răspunsul just. Dacă ar exista un asemenea panou, aș apăsa fără ezitare pe butonul în dreptul căruia stă scris: **„Ceasul acela se apropie, inevitabil și tot mai repede".**

Din volumul în pregătire „Occidentul la el acasă"

U M O R U L
E UN LUCRU
FOARTE MARE...

Parodii de Petru Vintilă

Titus Popovici:

Străinul care intră după ce deschise uşa, bătînd ca talpa groasă de cauciuc auto „Studebaker" în parchet ritmul unui vag english vals, era aranjat după ultima modă: smocking pe talie, cu revere înalte, pantaloni strîmţi valtrapi, dar fără manşete, cu melon şi pantofi cu vîrf ascuţit, de lac negru şi cu gumilastic, nu cu şireturi.

— Cine e? întreabă cineva de la masă.

— Pita lui Dumnezeu şi băiat de corajie, răspunse vecinul său din dreapta, cu o comică gravitate, dar imediat se ridică de pe scaun şi ieşind în întîmpinarea noului venit îi spuse:

— No servus dragă, Pulvis es et in pulvem reverteris[1].

La care, noul venit răspunse vehement:

— Reţiproca, amice!

Marin Preda:

Un om venea de la siloz. Şedea pe loitra carului şi striga la boi:

— Haide mai repede, bre ăştia, că ne-apucă întunericul pe drum, parcă n-aţi avea şi voi casă ...Dar boii mergeau în legea lor, adică încet, făcîndu-se că nu înţeleg şi nu aud vorbele omului.

În dreptul bufetului, un ţăran care venea de undeva, strigă la cel din car:

— Bă, Miai, tu eşti?

— Eu, bre, că doar n-oi fi tac-tu.

— Daj şi tu o ţuică la Meate?

— Ba să dea ailalţi, care-au murit înghesuiţi la pomană cu lingurile legate de gît.

— Te făcuşi al dracului, bă, nea Miai. Asta e!

— Ce, asta e? Care, ce? Cum, mă, ce!? De ce vorbeşti ca ăla, nu ştiu care, să fie el al dracului, să-ri-ar bolboşile ochilor, dă-l în cristosul lui, că are capul cît un mertic.

— Fi-ţi-ar vacile ale dracu' — spuse omul de dincolo de podeţul drumului şi intră în bufet de unul singur.

[1] Eşti pulbere şi în pulbere te vei întoarce.

Fănuş Neagu:

Ion Cobzălău venea spre casă afumat ca o scrumbie de Dunăre. Avea un cap cît o strachină cu varză, un trup uscat ca toaca din clopotniţa bisericii, şi nişte ochi umflaţi ca ai unui crap pus la tigaie pe jumătate viu. A ajuns acasă, izbind cu pieptul în uşă.

— De unde vii? l-a întrebat femeia, înţelegînd că omul ei venise umflat cu vin ca o damigeană.

— De! făcu Ion Cobzălău cu buzele roşii ca inima de porumbel. Vasăzică te legi ca rîia de omul sănătos.

Şi fără să mai spună ceva, se trînti îndîrjit pe pat şi dormi pînă la ziuă ca duşii de pe lume.

N. Velea:

Petre Panţîru era conducător de atelaj la gospodăria colectivă „Prietenia româno-coreeană". Avea în subordinea lui doi cai: Vilma şi Aristotel, dar el ţinea mai mult la Aristotel, şi vorbea cu el cum ar fi vorbit cu un element uman:

— Noroc, Aristotel! Uite, pentru traiul tău existent, îţi dau astăzi o găleată de ovăz.

Calul îi mulţumea frumos, ciulind din urechi, dar Panţîru îi răspundea:

— Păcat că nu eşti sector ovin, vericule, că ai da şi lînă şi carne şi lapte şi caş şi brînză telemea de paişpe. Dar ai şi tu un merit: din coada ta stufoasă ca o mătură de şovar se pot face o sută de arcuşuri de vioară. E-te-te ce cal eşti tu!

Parodii de Marin Sorescu

CUVÎNTUL POEZIEI:

FERESTRE
LA CUB
de
Nichita Stănescu

Unul, două...
Unul, două, trei...
Oh, P₁, P₂, P₄, P₇, P₈
Au îngenunchiat zamfirul
celor patru lei,

Un ochi rotund mă doare
drept în frunte.
Din coama lui un curcubeu
în mine
Se arcuia peste o apă şi-un
munte
Tăiat de nu ştiu ce, bine.

Văzui atunci venind cinci
sentimente.
Unul gonea călare pe el
însuşi,
Al doilea cărat într-o lectică
Al treilea şi-al patrulea-aveau
chică.

Le-am ţinut atunci c-un ţipăt
calea.
Apoi tăcerea şi-a pus vata
în urechi
Cerul era-n vocală şi-avea
spre orizonturi
Curbate coastele-i străvechi.

Mereu mi-e galaxia paralelă
Cu-acei copaci ştiuţi de
trecător
(Au frunze mari care deschid
în toamnă
Ferestre galbene prin
universul lor).

Unul, două...
Unul, două, trei...
Oh, P₁, P₂, P₄, P₇, P₈
Au îngenunchiat zamfirul
celor patru lei.

CUVÎNTUL CRITICII:

„Evoluînd în sfera inspiraţiei de cea mai nobilă caratâ, la temperaturi la care toţi marii creatori şi-au sudat opera, poezia „Ferestre la cub" de Nichita Stănescu se înscrie pe linia celor mai bune creaţii publicate în ultima vreme în întreaga noastră presă literară — **Gazeta literară** şi **Contemporanul.** Entuziasmul în faţa noilor construcţii ivite astăzi pretutindeni se converteşte într-o poezie definitorie, transcrisă cu cea mai pură aldină stănesciană şi nu ai nevoie de o cheie specială pentru a pătrunde în universul ei. Prima strofă cuprinde, în numai patru versuri, următoarele ansambluri arhitectonice (aluziile sînt de altfel, cum spuneam, foarte transparente): cele două blocuri turn din Bucureşti (Versul: „Unul, două"), trei din marile palate ridicate anul trecut la Cluj (Versul: „Unul, două, trei"), precum şi blocurile P din Galaţi care se situează mai presus decît grandoarea rece a celor patru lei din faimoasa grădină Copou din Iaşi („Au îngenuncheat zamfirul celor patru lei"). Sensul filozofic al eului său irumpe în strofa următoare unde răsare dintr-odată soarele — ochiul deschis — care, dînd dovadă de o mare conştiinţă cerească, revarsă în noi bogăţia lui de culori. Totodată soarele e şi un îndemn imperios spre împlinire. Poetul exprimă magistral, cu mijloace numai lui la îndemînă, acest lucru: „Un ochi rotund mă doare drept în frunte". Strofa a treia (Versul „Văzui atunci venind cinci sentimente" şi următoarele) ni-l evidenţiază pe autor în postura viguros sagace de promontoriu (figurat vorbind) care nu demisionează în faţa îndoielilor şi sfîşierilor sale — cum ar fi făcut un Lenau sau un Leopardi — ci le ia de coarne, făcîndu-le îndrăzneţe reproşuri.

Ideea celorlalte două este aceea că poetul se simte minunat printre copaci. Copacii sînt — metafora e lesne de înţeles — aceste blocuri — o adevărată vegetaţie de var, cărămidă şi beton, cu alte cuvinte „Ferestre la cub". Punîndu-şi pecetea sau, ca să ne exprimăm mai cald, stănesciznd tot ce-i cade sub talent, sub inspiraţie, poetul pune la îndemîna maselor celor mai largi (să nu uităm că noi scriem şi pentru tractoriştii de pe ogoare şi pentru muncitorii din fabrici) o creaţie, recte o poezie sine qua non".

MATEI CĂLINESCU

PLOAIA
de
Aurel Gurghianu

Ploaia pătrunde prin haine,
ploaia te udă
Dacă n-ai cu tine
balonzaiderul şi
Ştind aşa ud multă vreme
Poţi să capeţi chiar o
pneumonie.

În picuri o simţi pe faţă,
pe mînă, peste tot
Şi atunci te gîndeşti că
ploaia cade şi pe pomi
Şi pe case.
Şi, într-adevăr, plouă şi pe
pomi
Şi pe case.

CE SPUNE CRITICA:

„S-ar părea, la prima vedere, că poeziei de mai sus — care iese oarecum din făgaşul vechi — adoptînd un ton mai puţin vetust, un accent care ne aduce aminte că azi vorbim un limbaj mai complex — l-ar lipsi latura cealălaltă, latura cetăţenească. Oare aşa să fie? Chiar dacă versul „Poţi să capeţi chiar o pneumonie", e ameninţat de o uşoară monotonie, poezia lui Gurghianu vibrează la un diapazon care se menţine mereu inalt, de o grijă nedisimulată faţă de oameni. Căci nu trebuie să luăm lucrurile mot-a-mot, în cazul nostru să vedem în ploaie numai ceea ce este, în balonseider un balonseider, sau în casă o simplă casă, ci trebuie să pătrundem aparenţele, să aflam, acolo în adîncime, ce a vrut să spună în fond poetul. Noi credem că poezia „Ploaia" este o minunată poezie de dragoste".

VICTOR FELEA

MODA LITERARĂ

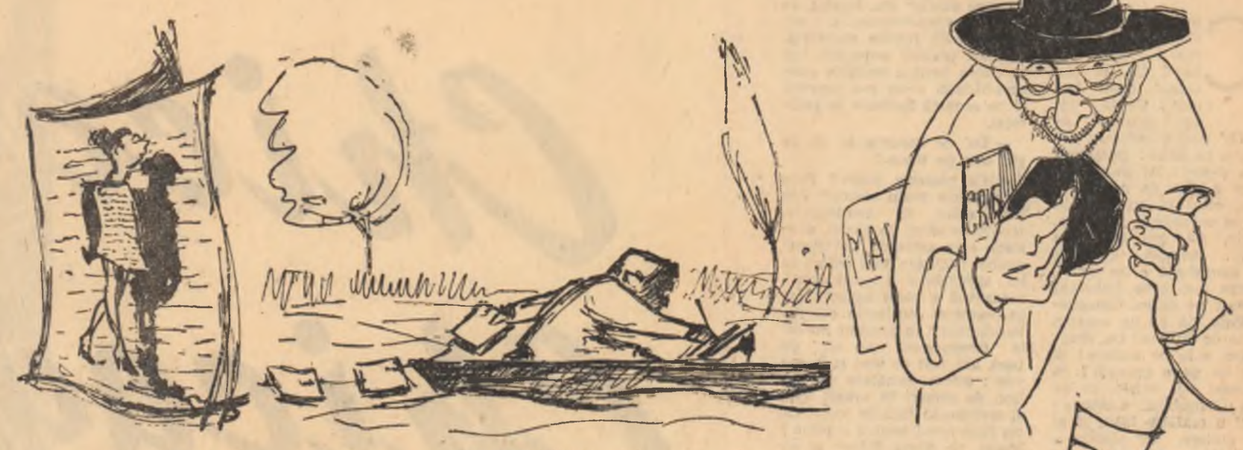

Proza scurtă...

Romanul-fluviu...

O veche „tînără speranţă"

Caricaturi de VALENTINA BOŞTINĂ

Caricatură de TIA PELTZ

PREFERINŢELE MELE

Revista „Luceafărul" iniţiază în acest număr o anchetă cu titlul: Preferinţele mele. *Pentru aceasta ne-am adresat unui număr de scriitori cu rugămintea de a ne arăta care sînt favoriţii lor în următoarele:*

1. *TEATRU*
2. *CINEMATOGRAFIE*
3. *MUZICĂ SIMFONICA ŞI DE CAMERA*
4. *MUZICA UŞOARA*
5. *ARTĂ PLASTICA*
6. *SPORT*

Publicăm în numărul de faţă două din răspunsurile sosite la redacţie.

1. Avem prea mulţi actori excepţionali ca să risc nişte preferinţe categorice.

2. Mihai Gavril în rolul pescarului din „Bătrînul şi balta"; optimismul său după atîtea eşecuri e cuceritor.

Theodor Mazilu, în rolul cantonierului din farsa cinematografică „Bariera"; încă de la debut, tînărul actor demonstrează subtilitate, dînd un bogat conţinut celor mai obişnuite gesturi; e nemaipomenit de expresiv cînd, de pildă, îşi şterge fruntea transpirată.

3. În muzică am mai multe preferinţe:

Compozitori: Titus Popovici. Passacaglia lui îmbină creator construcţia clasică cu polifonia dodecafonică şi cu ritmul trepidant al jazzului atonic. Îmi plac mult compunerile lui S. Damian, creator al bucuriei eufonice şi al contemplaţiei, în conglomerări admirabile de incantaţii pure. Concertul său pe o singură coardă de literă şi taraf, va avea un cuvînt greu de spus în dezvoltarea muzicii de odaie.

Dintre cei mai tineri, remarcabil Ion Oarcăsu; simfonia lui în stil clasic, pentru coarde şi timpane, „Stagiritul" e o piesă memorabilă, dovedind un foarte dezvoltat auz muzical.

Ca interpreţi:

a) Veronica Porumbacu, cea mai fină piculină din solistica noastră, b) Corneliu Leu, foarte bun trompetist. Adaug pe excelentul cîntăreţ Dumitru Mircea, tenor liric, epic şi dramatic, plin de vigoare în rolul titular din „Cît îi Maramureşul" (cinticel vesel în trei deţuri al talentatului folclorist N. Mărgeanu).

4. În sport nu mai am preferinţe de cînd fotbalistul Eugen Barbu a părăsit activitatea competiţională, devenind antrenor. Deşi a fost un adevărat jongleur al balonului sferic, nu cred că va izbuti să readucă la linia de plutire echipa „Groapa", care a strălucit doar un sezon; poate că întorcîndu-se la unsprezecele de pe „Şoseaua Nordului" să aibă şansa unor satisfacţii.

Mi-a plăcut cîndva şi sportul popicelor, dar de cînd îmbătabilul Mihai Gafiţa a abandonat arena, nu mă mai atrage.

Remus Luca
vechi filatelist

1. Actori: Marcel Anghelescu şi Ştefan Ciubotăraşu.

Regizori: Nu mă duc la premieră aşa că n-am văzut cum arată vreunul.

2. Actori: Vorba unui confrate: bineînţeles, socru-meu! Îl cheamă Gh. Novac şi a debutat pe peliculă în rolul toboşarului din „Cînd primăvara e fierbinte".

Regizori: Mă abţin. Am avut o dată o preferinţă şi el a profitat de ocazie ca să-mi masacreze scenariul.

3—4: De ce aţi pus numai aceste două capitole din muzică. Cîntecele de masă unde sînt? Am impresia că faceţi un a propos la tirajele unor cărţi şi refuz să răspund.

6. N-am mai citit „Sportul popular" din martie, de cînd mi-a publicat un articol, aşa că nu sînt la curent cu evenimentele sportive. Mi-a parvenit, totuşi, un zvon: „C.C.A." s-a transformat în „Steaua". Nu înţeleg de ce. Ar fi fost mai explicabil pentru mine dacă „Steaua" s-ar fi transformat în C.C.A. În felul acesta Voinescu ar fi apărat unele goluri din revistă, iar un antrenor ca Gică Popescu ar fi dat o orientare mai precisă şuturilor unor colaboratori care lovesc în bară. Poate că, astfel, unii poeţi care, în legătură cu actualitatea, se complac a fi fundaşi, ar fi primit un stimulent să intre la înaintare sau măcar la halfie iar jucătorii trecuţi în rezervă ar fi revoluţionat bombeul ghetei cu crampoane şi estetica genunchereior.

L. Corneliu

P.S. În legătură cu aceasta, gurile rele spun că Dumitru Mircea s-a grăbit şi a schimbat numele „Tribunei" în „Arieşul-Turda".

luceafărul

UREAZĂ CITITORILOR ŞI COLABORATORILOR SĂI

LA MULŢI ANI!

EPIGRAME

„O lună de confort"
de Şt. Iureş şi B. Dumitrescu

Un spectator (căzut în leasă)
Îmi declară, fără efort;
— Decît „O lună de confort"
E mai plăcut... o seară-acasă!

„Mi se pare romantic"
de Radu Cosaşu

Cînd cineva, mai fără veste,
Mi-ar pune simpla întrebare
De-i comedie ori nu este
Eu aş răspunde: „Mi se pare..."

„Siciliana" de Aurel Baranga

Răutăcioşii pot orice să spună,
Eu scot doar adevăru-n relief!
Îmi place, fiindcă e o piesă bună
Iar autorul... e redactor şef.

Stelian Filip

Piesei „În noaptea asta nu doarme nimeni" de F. Potra

Contrar speranţelor matale
Şi titlului cam alandala,
La piesa cu „nu doarme nimeni"
Dormi trei ore toată sala.

Unui redactor al „Vieţii româneşti", care întîrzie

L-a aşteptat iubita-n Cişmigiu
Trei ore pînă să sosească:
— De ce apari aşa tîrziu?
— Lucrez la Viaţa românească.

Rusalin Mureşanu

Fără cuvinte

Desene de M. OANĂ

Din „Memoriile unui redactor"

Să zicem că redactorul are o zi proastă. A venit la redacţie cu ochii cîrpiţi de somn. L-a vizitat un prieten din provincie care i-a spus (cu dorinţa vizibilă de a-l bucura) că va rămîne la el vreo două săptămîni. Pentru ca bucuria să fie deplină, i-a citit un fragment de 38 de pagini din poemul **„Corăbii de celofan"**, două schiţe scurte şi un fragment de roman autobiografic.

Aşadar, redactorul e trist. Deschide sertarul şi scoate la iveală plicuri. Citeşte versuri, pune de-o parte ceea ce i se pare interesant. Scoate stiloul şi notează pe manuscrise: „M. T". sau „D. N.", ceea ce ar însemna: **„mai trimiteţi"** ori **„deocamdată nu"**, sau D.N.M.T. (Enigmă uşor de dezlegat. Instituim un concurs cu premii pentru cine ne trimite cele mai bune răspunsuri. Premiul întîi: Un pix. Premiul al doilea: Un tampon de sugativă. Premiul al treilea: Un aparat de radio cu galenă. Menţiuni: Scutere, maşini de cusut, televizoare, autobuze etc.).

Dar...

Dar iată că minunea s-a produs! Redactorul rîde! Şi cum să nu rizi citind perlele corespondenţei? Acest ris nu e deloc răutăcios. Ba, dimpotrivă, textele de cel mai copios humor sînt poate imposibil de imitat, au farmecul lor bizar, şi te cuprinde respectul pentru concurenţii „Urzicii".

Iată primul plic: E căptuşit pe dinăuntru cu hîrtie roz. Un scris caligrafic. O scrisoare... **„Am şi eu înclinaţii de talent spre arta literară şi cînd a început să treacă şi prin temperamentul meu raza de atracţie a dragostei pentru sexul feminin m-a inspirat de am compus f. multe poezii. Aş dori ca să alcătuiesc un volum din poeziile ce vi le trimit şi să le editez într-un format elegant".** ...Caietul cu versuri se numeşte nici mai mult nici mai puţin decît **„Ecoul dragostei prin Depărtare şi Pasiune".** Iată un fragment din poemul **„Memento Morii (compus cînd am fost grav bolnav aproape să mor"):**

„Mereu tu străluceşti ne-ndurat / În incomensurabilele tale depărtări; / Ce-ţi pasă de al nopţilor vînt / Pe eternele tale raze în zări. / Te salut / Adio, / La mormînt!"

O altă poezie. Se cheamă **„Amintiri de la Nevastă".** O reproducem întocmai:

„Am în minte ziua nunţii / Cînd păşirăm în altar / Şi stînd drepţi la fel ca munţii / De granit şi de cleştar. / Cum schimbarăm verighete / Şi-am rostit ceva cuvinte / După multe complimente / Noi făcurăm jurăminte. / Dar aceste vorbe goale / M-au făcut cu faţa suptă, / Căci femeia afar de poale / Are mintea foarte scurtă. / Eu făceam curat în casă / Eu pe toate le făceam, / Chiar cafeaua după masă, / Eu la pat i-o aduceam, / Căci zicea că e slăbită / Şi că o dor ficaţii, / Dar la poartă sta gătită / Şi zîmbea la toţi bărbaţii. / Să mai spun mi-e lehamite, / De podoaba ce-am avut. / Mulţumescu-ţi ţie doamne, / Că-ai trimis-o în mormînt!"

★

Un colaborator sfios, cu faţa palidă şi cu un vraf de hîrtii într-o mapă veche, mi-a înmînat acest poem: (contra chiţanţă, de teamă să nu-l public cu numele meu):

„Şiruri lungi de vertebrate / Stăteau strajă-n jurul lui, / Ne era cel mai bun frate / Spunea puiul cucului. / Tu erai reprezentantul / Evoluţiei din noi, / Spunea însuşi elefantul / Într-un glas de piţigoi. / De ce-ţi trebuie femeia / Să-ţi întunece lumina? / De ştiam noi vorba ceia, / Îţi dădeam elefantina. / Era risetul plînsoril / Aranjat în hocus-pocus. / Cum m-or aşeza istorii? / Se mira pitecantropus. / Vai, Adam evoluatul, / Singur el îşi sapă groapa. / De ştiam noi rezultatul, / Îţi dădeam pitecantroapa. / M-au văzut cuprins de febră / Mătrăguna şi cucuta / Şi m-au ris că n-am algebră. / Să rezolv necunoscuta!"

Am semnat chitanţa, am pus textul în sertar, m-am furişat pe lîngă pereţi, am coborît scările şi m-am prezentat de bună voie la poliţie. Mi-am revenit greu în simţiri. Ca să mă trezească din somnul meu letargic, un doctor tare simpatic mi-a scos trei măsele perfect sănătoase şi în clipa în care am deschis ochii mi-a citit un poem despre sputnic:

„Pe sub stele şi comete, / Ale cerului dragi fete, / Zumzăie un gîndăcel / Mic, rotund şi spălăţel. / Patru coarne argintate / Îi atîrnă peste spate / Şi-n burtic un aparat / E pornit pe numărat. / Dar gonind c-o rază mică / S-a-ntîlnit c-o pîtrichică / Ce-ntr-o doară l-a-ntepat:/ Gîndăcelu-i supărat! / Lăcrimioare nu i-au dat, / Că-mprejur e cer uscat; / Nu e rouă, nu-i azur / Doar pustiu e împrejur, / Dar pe drum nemărginit, / Gîndăcel nepreţuit, / Te privesc mulţimi, de jos. / Licărind alb, luminos. / Flori din ginduri îţi adun / Şi-ţi urează toţi drum bun, / Prin pustiul fermecat, / Unde-n 4 ai plecat."

— „Cum ţi se pare?
— E grozav. Dar ce-i aia 4?
— Simplu! 4 octombrie!
— Mai scoate-mi o măsea!

★

Vivat! Am găsit un magician al versului fix, al ideilor fixe. Citez dintr-un poem:

„Sună lin / ebenin, / cristalin, / diamantin, / E cer senin, / coralin, / Rid ciorchini / de lumini / în grădini / pe tulpini / de rod plini. / Prin ţarini / înţimpin / cînt deplin / de combin. / Poem plin / citadin / de maşini / Şi ţi-aparţin / făr margini. / Şoapte vin / dinspre Rin/ şi-Aleutin / de suspin. / Pahar plin / gust pelin / migdalin / iz tanin. / Om blajin / lupi în chin /cu zbir hain / neom rechin. / Curg des din / crud ordin / asasin / bobi carmin / pe sub pini / (Nu-s răşini). / Cleştar fin / de iaz alpin, / jalealini / sfarmi destin / despici deplin / istoric chin. / Sub măslin / păcii închin, / tonic vin / profirin. / Împletim / garoafe, crini, / rozmarin. / Se înclin / brazi, cămin, / carpatin.

★

A, dar iată un corespondent cam... supărat. **„Nu mă pot împăca cu gîndul că-s trecut la rubrica — deocamdată nu. Cred că meritam atenţia blamării cel puţin".** Oare aşa să fie? Să citim împreună:

„Te-am îndrăgit aşa de-odată. / Pe-atunci mi se spunea băiete / Şi ţie încă fetişcană, / Şi îmi era de lapte pliscul / Şi puf aveai în loc de blană. / Din toate ce-ai adus cu tine / Mi-a mai rămas numai o fustă, / Copilăros de vrajă ninsă. / Doar ea îmi ştie dorul, plînsul, / Închipuirea doar de ea e-mpinsă. / Şi eu de-aceea plîng în hohot / Şi ea de-aceea-i fără glas...

Dragostea, precum se vede, continuă să facă ravagii. De asta m-am convins citind ciclul de poezii intitulat **„Dragostea şi perseverentul bătrîn".**

Iată cîteva mostre:

„Erai frumoasă. Vara, floare / Şi, iarna tot floare-mi păreai. / Cît farmec avea-n stînga copca / Cu care părul ţi-l prindeai. / ....Dar într-o seară! Doi amanţi / Ah! Gîtul ţi-l striveau sub braţ. / Putut-a oare fir suav / Suport să fie la bărbaţi? / Păcat. Acuma taci şi fugi! / Îmi eşti la fel şi-mi eşti urîtă! / Privirea-mi n-o vei mai atinge! / Tot fată eşti, dar începută!".

„A plecat în jos, pe seară, / Soaţa unui bun vecin: / A-mbrăcat rochia de blană / Şi pantoful cel mai fin. / Soţule, tu cugetat-ai / Îmbrăcînd soaţa în lux, / Că iubirea-ţi e aprinsă / Iar a soaţei e-n reflux?"

★

E timpul să închei această colecţie. Ultimele producţii pe care le voi cita sînt scrise de un colaborator ajuns azi foarte departe de ispitele dragostei, pe care-l atrag însă foarte variate teme:

AMĂRÎT

„Dimineaţa cum veneam cu cumpărături, / Iată-n faţă un hulub făcînd zburături. / Jos la uşa de intrare asta s-a-ntîmplat / Unde praful în spre mine a fost spulberat / O destulă neplăcere m-a întîmpinat / Făcîndu-mă ca să cuget, cine-i vinovat? / Fără multă îndoială şi în mod precis / Vinovat este acela ce uşa mi-a-nchis. / Urcînd pe scări la tot pasul asta înginau, / Iată pe neprins de veste că sus mă aflam; / Bucuros deci de ispravă, zicînd am scăpat / Nu-i uşor să faci eforturi, recent operat. / Obosit dar cu speranţă cat spre Cer mereu, / Aşteptînd ca să mă scape de tot ce e greu, / Dar vipera sau vecina cu uşa deschisă / Nu ştiu în ce stare fuse cu gest huligan / Şi obraznic cu insulta la mine taman. / Tot cu asemenea gesturi să mă bată vrea, / Căci şi din bucătărie tot mă fugărea... / Am încercat în tot felul pînă-acum să fac / Şi-am văzut că alt nu este decît ca să tac. / În această-mprejurare am plecat de-acasă, / Toată ziulica ceia n-am mai stat la masă. / Mihnit însă pînă-n suflet, cu ochii-n pămînt, / Aşa-mi pare vremea acuma să merg după vînt. / Păşind mereu înainte aşa m-am sinchisit / Pînă cînd la Andronache-n codru am sosit. / Acolo stejari tovarăşi, spre ei m-am tîrît / Şi parcă mă cunoscură că-s foarte amărît... / Apoi deavalma cu dinşii şi eu am tăcut, / Astfel poezia aceasta acolo-am făcut..."

ORI DE CÎTE ORI

„Ori de cîte ori mi-i drumul, pe la Foişor opresc / Acolo sub tei pe scaun stau puţin, mă odihnesc / Iar prin minte îmi închipui numaidecît poezii / Deci în timpu-exercitării şi cu ochii-n jur privesc / Nu cumva să mă-ntrerupă cineva să mă trezesc. / Străzile amenajate la îndemînă tuturor / Strada Traian este una ce vine dinspre Vitan / Face două la răspîntie şi dă-n Moşilor taman. / Dimitrof este a treia ce se-ntinde de la Vest / Face patru la răspîntie plecînd spre Gara de Est / Flondor şi Stroescu şase sînt vecine, ce să vezi, / Pop Băseşti şi Zece Mese tocmai / taman opt să crezi. / Trec tramvaiele pe-aicea, se opresc şi apoi pleacă. / Dacă timpu îţi permite, poţi să te distrezi oleacă. / Cartierul ar fi mîndru şi poziţia oglîndă. / Dac-ar avea şi plantaţii de stejar deja cu ghindă".

Iată aşadar, cititorule, că munca redactorului de poezie are şi ea farmecul ei, marile ei surprize.

p. conf.
G. Tom

P.S. Textele citate sînt absolut autentice. Pentru cine se îndoieşte de asta, promitem să ţinem la dispoziţia cititorilor manuscrisele originale, în fiecare zi, între orele 13—20.

UMOR STRĂIN

Individualitate creatoare
de V. VOEVODIN

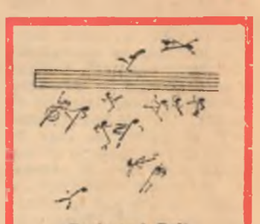

Rock and Roll

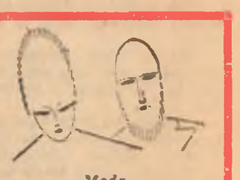

Moda
de I. SZUR-SZABO

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii